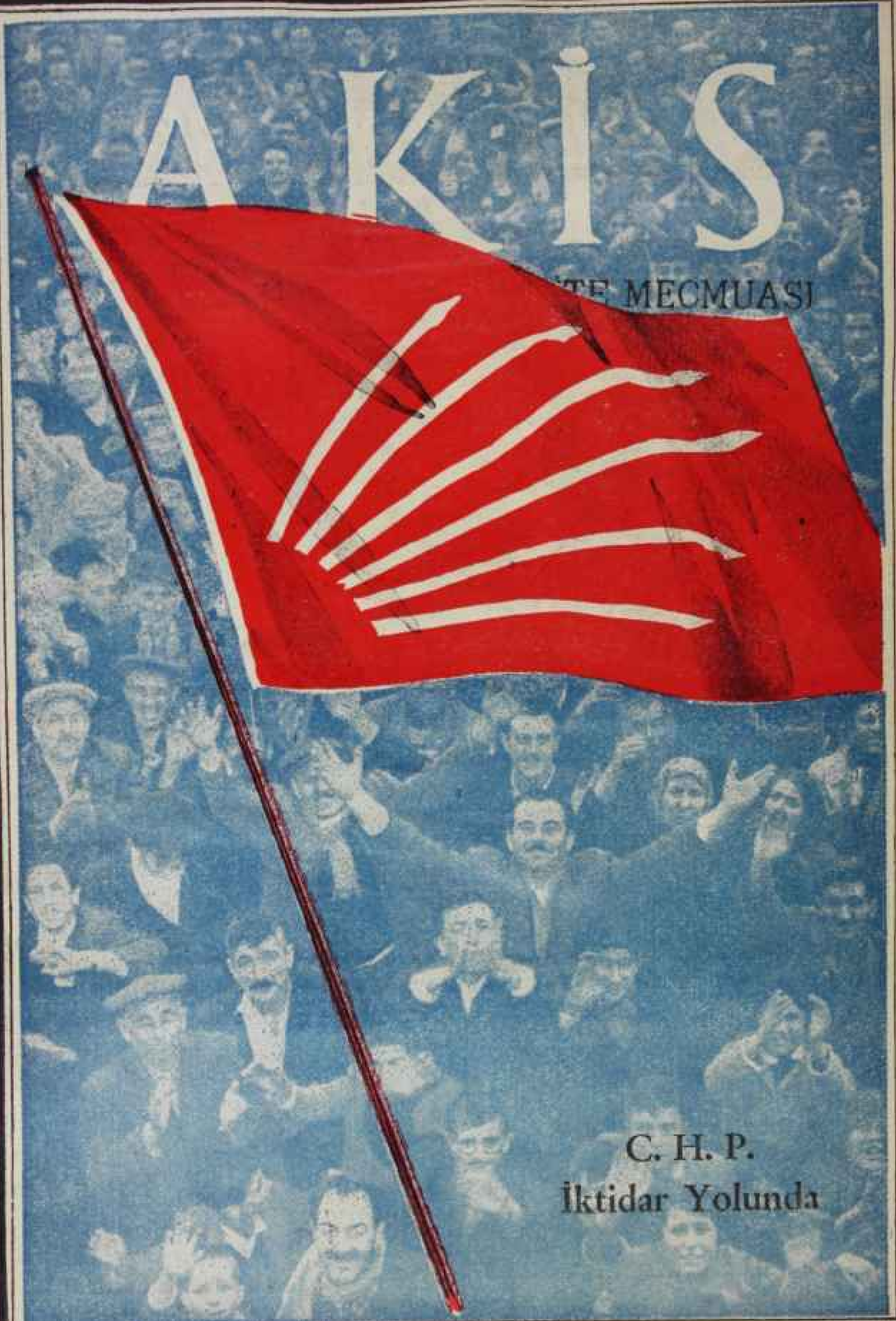
27 OCAK 1960

SAYI : 287

Hepsi

EN SADIK YARDIMCILARIM...

FASÜLYE PLÂKISI

BİBER DOLMASI

BAKLALI ENGİNAR

LAHANA DOLMASI

TÜRLÜ

PATLICAN SALATASI

İMAM BAYILDI

YEŞİL FASÜLYE

ENGİNAR

ARIŞIK DOLMA

YAPRAK DOLMASI

BEYENDİ

PATLICAN DOLMAS

Yegâne Kalite Konserve

TAMEK

JET REKLAM

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 6, Cilt: XVII, Sayı: 287

Yazı işleri:
Rüzgarlı Sokak Ovehan Kat 3 Daire 7
Tel : 18992 P. K. 582 - Ankara

•

İdare :
Denizciler Caddesi 23/B
Rüzgârlı Matbaa Tel : 15221
Fiyatı 125 Kuruş

Başyazar

Metin Toker

•

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden mes'ul müdür
Kurtul ALTUĞ

•

Karikatür :
TURHAN

Fotoğraf:
Hüseyin EZER
Ege AJANSI
Associated Press
Türk Haberler Ajansı

•

Klişe
Doğan Klişe

Müessese Müdürü :
Mübin TOKER

•

Abone şartları:
3 aylık (12 nüsha) : 12.50 lira
6 aylık (25 nüsha) :25.00 lira
1 senelik (52 nüsha) : 52.00 lira

•

İlan şartları :
Santimi : 8 lira
3 renkli arka kapak : 750 lira
(İlan münderecatından mes'uliyet kabul edilmez)

•

İlân işleri:
Tel : 15221

•

Dizildiği ve Basıldığı yer :
Rüzgarlı Matbaa — ANKARA
Tel : 15221
Basıldığı Tarih: 26.1.1960

Kapak resmimiz

C. H. P.

İstanbulda ihtilaf

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Geçen haftaki mecmuanın uyandırdığı intibalar, bu hafta bütün AKİS mensuplarını neşeye garketti. Aldığımız mektuplar ve telefonlar daha iyi bir mecmua hazırlamak için sarfettiğimiz gayretlerin boşa gitmediğini ortaya koydu. Bu, hepimiz için teşviklerin en tesirlisi yerine geçti. Aradığımız mükemmelliği bulmaktan henüz çok uzak olduğumuzu kabul ediyoruz. Ama, çalışmalarımızın gözden kaçmaması bize kuvvet veriyor, cesaret veriyor. Bizim kanaatimiz daima şu olmuştur: "Okuyucu farkeder!" Nitekim, ihmali de farkediyor, itinayı da..

Geçen haftaki TİYATRO sayfamızın uyandırdığı alâka, tahminimizin fevkinde oldu. Okuyucularımız o sayfalarda kelimenin tam manâsıyla batılı bir mecmuanın havasını bulduklarını bildirdiler. Bu hafta, aynı derecede alâka uyandırıcı bir yazıyı KİTAPLAR sayfamızda bulacaksınız. Son günlerin en şöhretli romancısı Suzan Sözenin geçenlerde kitap halinde yayınlanan Sanera adlı romanının edebi tenkidini büyük zevkle okuyacağınızdan eminiz. O sayfalarda Suzan Sözenin şöhretinin temelleri herkesin gözlerinin önüne serilecektir.

Böylece AKİS, geçen hafta bildirdiğimiz gibi ailelerin bütün fertleri tarafından dikkatle ve istifadeyle okunacak bir mecmua haline gelme yolunda ilerlemektedir. Bu haftaki RADYO sayfamızda okuyacağınız yazı, İlhan K. Mimaroğlu tarafından Amerikadan hususi surette gönderilmiştir. GENÇLİK sayfamız Üniversiteliler tarafından her hafta alâkayla okunmaya lâyık olmaya çalışmaktadır. Milli Türk Talebe Birliğinin başına gelenler, herkesin ağzını bir karış açık bırakacaktır. Bunların dışında, Yeni Sabah gazetesinin "Kuvvetli Adam"ı Safa Kılıçlıoğlu'dan aldığımız mektupla ona madde madde verdiğimiz cevaplar bütün AKİS okuyucularını hem güldürecek, hem de derin derin düşündürecektir. Bir meslek şiarı olarak AKİS, herkese, hattâ kendi sütunlarında cevap hakkı tanımaktadır. Ama cevap veren, elbette mukabelesine katlanacaklar. Yalnız, bunun suistimal edilmemesi gerektiği de herhalde kabul edilmelidir. Mecmua için cazip bulduğumuz, her yazı, isterse bize çatsın, sütunlarımızda yer alacaktır. Müsaade etmeyeceğimiz husus, bazı "sonradan olma C. H. P. li"lerin savcılar vasıtasıyla yapmaya çalıştıkları gibi AKİS'i bir gevezelik forumu haline sokmaktır.

Bütün bunların üstünde, tabii bu hafta gene İnönü-Menderes düellosunun hiç kimse tarafından bilinmeyen cepheleri AKİS'in sütunlarını doldurmaktadır. Geçen hafta AKİS, iki liderin bu düelloda nasıl çalıştıklarını, cevaplarını nasıl hazırladıklarını zaman, mekan söyliyerek belirtmişti. Bu hafta AKİS muhabirleri, en yakınlarına söylediklerinden iki liderin kafasından geçenleri dahi tesbit etmek imkanını bulmuşlardır.

T. Zafer Tunaya
Prof.

Bir başka nokta. Memnuniyetle öğrenmiş bulunuyoruz ki geçen hafta Gençlik ve İrtica mevzuunda hakikaten kıymetli fikirlerini bir mülakat çerçevesi içinde AKİS'e aksettiren Tarık Zafer Tunaya, bundan birkaç ay evvel, tamamiyle hakkı olan Profesörlük sıfatına kavuşmuştur. Prof. Tunaya Esas Teşkilat Hukuka kürsüsü profesörüdür. İnkılap dersleri vermektedir ve inkılâplar mevzuunda esaslı incelemeleri vardır.

Saygılarımızla **AKİS**

Cilt : XVII, Sayı : 287

A K İ S

HAFTALIK AKTUALİTE MECMUASI

27 Ocak 1960

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

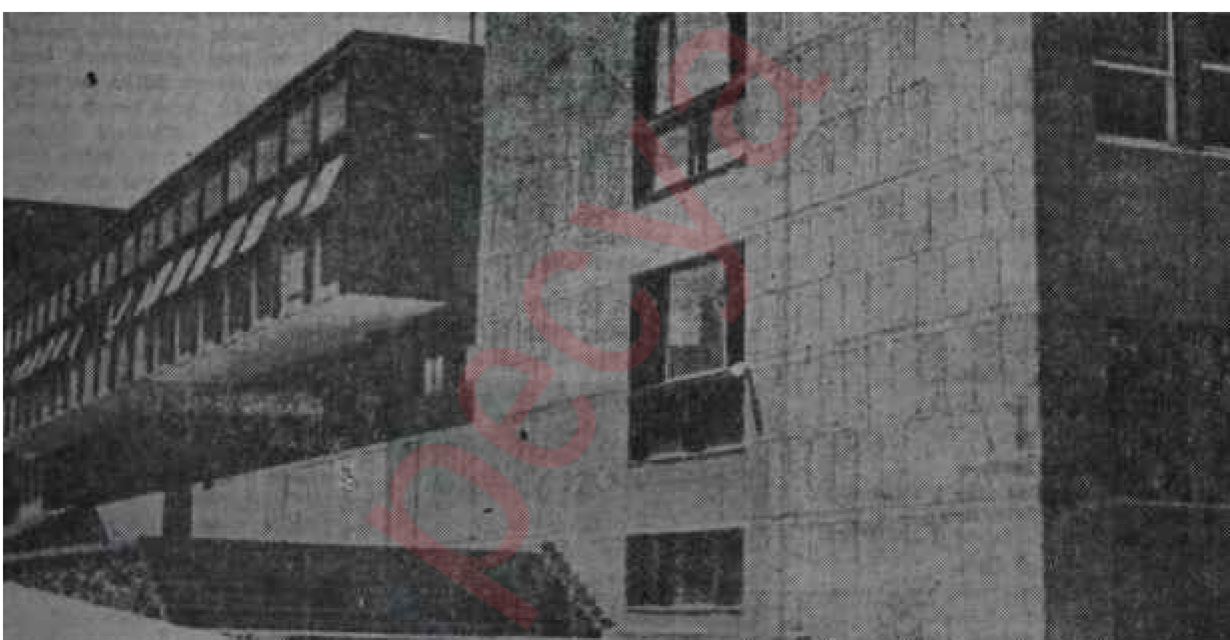
Tuhaf mantık

Geçen hafta içinde İnönü - Menderes düellosunu takip edenler bir noktaya mim koydular. Başbakan muhalefet liderinden şikâyet ediyordu. Şikâyeti şuydu: İnönü on senedir söylediklerini tekrarlayıp duru - yordu! Bunda şaşılacak ne vardı, hiç kimse anlayamadı. Eğer on senedir Muhalefetin istedikleri yapılmış bulunsaydı ve İnönü gene o yerine getirilmiş talepleri sıralasaydı. Muhalefet liderinin mantığından değil, aklından bile şüphe etmek caiz hal alırdı. Ama yerine getirilmemiş talepleri tekrar ve tekrar ortaya sürmekten daha tabii bir şey düşünülebilir mi? İnönü on senedir, ciddi bir demokratik idarenin şartları tahakkuk ettirilsin talebindedir. İcap ederse, daha on sene aynı talebi ileri sürmek sadece hakkı değil, aynı zamanda vazifesidir. Nitekim, görünen köy kılavuzsuz bulunur ve hakikaten C. H . P . ilk seçimlerde iktidarı alırsa on senelik talebini bizzat yerine getirmek de İnönü için birinci iş olacaktır.

Demek ki Menderese göre talepte bulunulur, siz aldırmazsınız, talepte biraz ısrar edilir, gene aldırmazsınız. Mesele tamamdır. Bir daha kimse ondan bahsetmez artık! Nitekim Başbakan, İnönüye cevaplarının birinde, herkesin hayretten bir karış açılmış gözleri önünde Uşak hadiselerinden, Gezi Ekiplerinden, Trikopisin kılıcından ne kaldığını sormuş, bütün bunların unutulduğunu ileri sürmüştür. Bu düşünce tarzı meselâ tahkikat önergelerinin niçin gündeme alınmadığının D. P. grubuna verilen "Basın Suçlarının Affi Talebi" gibi takrirlerin neden senelerdir uyutulduğunun, boş bakanlık - ların bir türlü doldurulmamasının, ara seçimlerinin yapılmamasının sırrını ortaya koymaktadır.

Menderes, bunlar bir kere yapılmadı mı, artık onları tekrar hiç kimsenin talep etmeye hakkı kalmadığına ciddi ciddî inanmakta, hattâ aksi hareket tarzını bir zorlama, bir şiddet, bir sindirme teşebbüsü saymaktadır.

İnönünün tabiriyle "Görülmemiş şey! İnanılmayacak şey!" Ama bu, bir hakikati ortaya koyuyor: Tek çare, en demokratik usullerle bizzat Menderesin iş başından uzaklaştırılmasından ibarettir. Başka hiçbir çare mevcut değildir.

Başbakanlık binası
Olmuyor! Olmuyor! Olmuyor!

Demokrasi

Tebdili mekândaki ferahlık

Geçen haftanın son günü, cumartesi sabahı saat tam onda Ankaradaki Başbakanlık binasının dış merdivenlerinin dördüncü basamağında siyah pardesülü, gri şapkalı, ufak tefek bir adam boylu boyunca uzanmış yatıyordu. Adam Ticaret Bakanı Hayreddin Erkmendi. Hayreddin Erkmen biraz önce 0014 plakalı si-

Haftanın içinden

R A D Y O

Radyo mevzuunda memlekette bir tartışma cereyan ediyor. İktidarın bu devlet vasıtasından istifade t a r z ı uzun zamandan beri tenkid mevzuu. Muhalefet, tek taraflı yayınlar karşısında sinirleniyor. Onun sinirlendiğini gören İktidar, iyi ve kendisi için faydalı yolda olduğunu sanarak radyonun kullanılış tarzını gittikçe mübalagalandırıyor.

Tartışmanın yakın bir zamanda sona ermesi ihtimali yok. İktidarın bu devlet vasıtasından istifade tarzı, aslında bütün devlet vasıtalarını telakki ediş tarzının bir neticesi. İktidar, Devlet, Hükümet, İktidar Partisi mefhumlarını öylesine birbirine karıştırmış ki; hepsini aynı şey yerine koyuyor ve İktidar Partisi Genel Başkanıyla Hükümet Başkanı tek şahıs olursa bu şahsın hükümete ait yetkileri Partisinin emrine verebileceğini zannediyor. Bir iktidar değişmesinden evvel İktidar Takımında bir zihniyet değişikliği asla bahismevzuu olmadığına göre D. P. seçimlerde seçmenden şamarı yiyinceye kadar radyoda tek taraflı nutuklar okunacak, Muhalefetin şikâyeti devam edecek, dinleyici düğmeyi gene kapatacaktır.

Meselenin esasının bu son noktada düğümlendiği, tartışmanın harareti içinde kayboluyor. Halbuki son nokta, Radyonun kuvveti ve tesiri hakkındaki karşılıklı fikirlere bir istikamet verecek tek ölçüdür. İnsana öyle geliyor ki İktidar da, Muhalefet de Radyonun kudretini mübalâğa ediyorlar. Kudret, düğmesi açık kalan radyodadır. Propaganda sanatının, bu düğmeyi açık tutma sanatından ibaret bulunması da bu yüzdendir. Düğme kapandı mı, siz isterseniz seksen dakikalık değil, sekizyüz dakikalık nutuklar okutunuz, hiç kimsenin kılı dahi kıpırdamaz. Radyo yayınına bir cazibe katabiliyor musunuz? Eğer bulabildiğiniz tek cazibe haber bültenlerinden önce acaip bir telsiz işareti vermekten ibaretse ve siz bu işaretten sonra sayfa sayfa nutku günde üç posta tekrar ediyorsanız, hiç hayal etmeyiniz, çölde konuşuyor gibisinizdir.

Muhalefetin açtığı kampanya, İktidara Muhalefetin feryatlarının asıl tesiri bahsinde hatalı kanaat veriyor. İktidar zannediyor ki, Muhalefet canı yandığı için feryat ediyor. Bu zannın tamamiyle yersiz olduğu söylenemez. Birçok Muhalefet ileri geleni, Radyo neşriyatı karşısında heyecanlanıyor, endişeye kapılıyor. Nutuklarında ne söylerlerse söylesinler, bunlar milletin kendilerinden gayrı fertlerini daha zayıf, tesir altında kalmaya daha müsait, daha kolay yaralanabilir telâkki ettiklerinden Radyonun onlar üzerinde tesir bıraktığını, tesir bırakacağını sanıyorlar ve basıyorlar çığlığı. Bu çığlık, her şeyi partizan gözle gören İktidar liderlerinin memnun el oğuşturmaları ve Radyoyu aynı istikamette daha aşırı tarzda kullanmaları neticesini veriyor. Halbuki, bilhassa sayın İnönünün son senelerde hemen her konuşmasında -adeta sayın Menderesi isyan ettirecek şekilde- mutlaka Radyoyu dile dolaması aslında son derece tesirli olan bu vasıtanın yayınlarının tesirini Türkiyede sıfıra pek yakın bir seviyeye getirip bırakmıştır. İktidar bu hakikati görüp de Radyonun itibarını koruyacak basit tedbirleri alsaydı düğmeler belki bir müddet daha açık kalabilirdi. Ama, her vadide olduğu gibi bu vadide de İktidar sinirlerine, hislerine kapılmış ve hakikatin nerede olduğunu görememiştir. Zaten ilk seçimde, her şeyden çok bunun cezasını çekecektir.

"Radyo ne söylerse millet inanır" diye bir kaide mevcut değildir. Propaganda, Radyodan milletin inanacağı sözleri bulup söylemektir. Zira Radyonun dinleyicileri Merihte yaşayan kimseler değildir. Bu topraklardadırlar, bu cemiyettedirler, bu muhittedirler. Radyoyla kitlelere istikamet verenler, verebilenler, propagandayı iyi yapanlardır. Goebels'in mahareti burada dır. Dinlediğine aklın yatacak. Dinlediklerin, başka duyduklarına, gördüklerine taban tabana zıt ve üstelik saçma olmayacak. Nazi Almanyasında Radyo monologları kabildi, zira Goebels Almanların başka şey duymalarını, başka şey görmelerini önliyebilmişti. Bugün Rusyada da vaziyet aynıdır. Zaten Demir Perdelerin faydası budur. İndirirsiniz, ondan sonra siz konuşursunuz. Kaldı ki, dünyadaki yeni gelişmeler karşısında Demir Perdenin kudreti azaldığından Sovyetler bile propaganda sistemlerinde esaslı değişiklikler yapmışlar, tebaalarının bir şeyler duymaya, bir şeyler görmeye başladıklarını hesaba katmışlar, spikerleri ona göre konuşturmaya başlamışlardır. Propagandanın Radyoda nutuk vermek olduğunu, bu sanatın hiçbir inceliği bulunmadığını sanmak pek basit, pek gülünç bir düşünüş tarzıdır.

Yepyeni bir misal. İktidarın ve Muhalefetin başındaki sayın liderler bir söz düellosuna girişmiş bulunuyorlar. Herkes, mücadeleyi dikkatle takip ediyor. Sokağa çıkınız, kahveye gidiniz, taksiye bininiz, otobüsle, vapurla yolculuk yapınız. Herkesten bir tek hüküm duyacaksınız: "İnönü amma oturtuyor!" Gazetelere bakınız. En çekingeni dahi, üstünlüğü sayın Muhalefet liderinin sözlerinde gördüğünü her hareketiyle belli ediyor. Hattâ bazen, bu üstünlüğü gizlemek için sarfettiği gayretle.. Şimdiye kadar ciddi bir tek başyazar, bir tek fıkra yazarı son söz düellosunda sayın Menderesi övücü bir şey yazmadı, yazamadı. Hadise ortada. Memleketteki umumi hava bu iken, lütfen Radyonuzun düğmesini çeviriniz. Vatandaşlar sayın Menderesin konuşmaları karşısında hayran kalmışlar, sayın İnönünün cevaplarını takbih ediyorlarmış, Başbakana binlerce telgraf geliyormuş! Sonra, okunan tek bir telgraf: Bilmem ne bucağından bilmem kim diyor ki "Ben sana hayranım, İnönü herşeyi mahvetti, ben Vatan Cephesine giriyorum". Böyle propaganda olur mu? Buna çocuklar bile güler. Nitekim, gülüyor da..

Şimdi, vaziyet bu olduğu halde Muhalefet feryat üstüne feryat koparmakta şüphesiz devam edecektir. Radyo gibi en tesirli vasıtayı -iyi kullanıldığı takdirde en kuvvetli vasıta- bu şekilde tesirsiz kılmak onun için büyük zaferdir. Hattâ, itiraf etmek lâzımdır, aslında Radyo İktidarın aleyhinde çalışıyor, İktidara karşı hiddeti arttırıyor. Radyoda seksen dakika nutuk okunur mu? Radyoda bir saat "Vatan Cephesi listesi" kıraat olunur mu? Radyosundan değişiklik bekleyen, eğlence isteyen, yayınlarda cazibe arayan dinleyici ne hale gelir?

Bu suallerin cevabını öğrenmek için Goebels'in ruhunu çağırmaya lüzum yoktur. Kırk paralık radyoculuk bilgisi bulunan birine sorunuz, size hadiseyi anlatıverecektir. Bütün dünya radyolarında havadisleri, hattâ çift spikerle okutmaları, bunların metinlerini komprime haline getirmeleri, haberi ta başta, surata su püskürtür gibi vermeleri hep boşuna zannediliyorsa, eh, Allah bizimkilere akıl ihsan eylesin.

yah arabasından sinirli bir tarzda inmiş, şoförünün uzattığı kahverengi çantasını almak için geri dönmüş, sonra merdivenleri hızlı hızlı çıkmaya başlamış, dördüncü basamakta tökezleyerek yere kapanmıştı. D. P. nin seçimleri 1957'de kılıkılına ve bin güçlükle kazandığı Giresunun genç milletvekili süratle kalktı, sıyrılan ellerini iyice oğuşturduktan sonra bu sırada kendisine yardıma koşan nöbetçinin sırtını okşayarak Başbakanlık binasından içeri girdi.

Kabine toplantısı vardı.

Nitekim, Erkmenden tam otuziki dakika sonra, Başbakanlık arabası bizzat Adnan Menderesi getirip Başbakanlığa bıraktı. Menderes otomobilin sağ arka tarafına oturmuştu. Yanında küçük oğlu vardı. Araba kapıya yanaşırken sağ eliyle yüzünü yukardan aşağıya doğru sıvazladı. Şoförün kapısını açmasını beklemeden oldukça asabi tarzda aşağı indi. Fakat, etraftakileri selamlamayı unutmadı. Bundan sonra, oğluna bile bakmadan hışımla Başbakanlığa girdi. Üzerinde siyah bir palto, altında koyu renk elbise vardı.

Onun girişiyle kabine toplantısı başladı. Gündemde ne bulunursa bulunsun, herkesin aklındaki İktidar başının Muhalefet lideriyle giriştiği ve bir türlü sıyrılamadığı düelloydu.

Tomar tomar gazete.

Hakikaten, geçen hafta Başbakan hemen sadece İnönüye vereceği -ve perşembe akşamı saat 20.15'de radyolarda kıraati başlayan- cevapla meşgul oldu. Başbakanlık odasına tomar tomar gazetenin taşındığını görenler, Menderesin gene İnönü tarafından vaktiyle söylenmiş sözlerle meşgul bulunduğunu tahminde güçlük çekmediler. Adnan Menderes bu koleksiyonları bizzat gözden geçirdi. Bu sırada kendisine, yardımcısı Medeni Berk ve Muğla milletvekili, sabık iyi polemikçi Burhan Belge yardım ediyorlardı. Fakat Başbakan son cevabının üzerinde kendisi duruyor, bunun susturucu olması için büyük gayret sabrediyordu. Söylenecek her sözü söyleyecekti. Nitekim haftanın başlarında, İnönünün "bu sefer" beklediği cevabı alacağını yakınlarına bildirdi. Yakınları da kendi yakınlarına Menderesin bu sefer İnönüye öyle bir cevap vereceğini ki İnönünün altından kalkamayacağını iftiharla açıkladılar. Fakat "susturucu cevap" Muhalefetin son derece formda liderini 24 saat dahi susturamadı. İnönü, Başbakanlıkta günler ve günler çalışılarak hazırlanan ve son derece uzun olduğundan insicamı noksan, kuvveti az, üstelik mantık bakımından takviyeye muhtaç beyanatı cuma sabahı Zaferde okudu, öğleden sonra masasının başına geçip cevabını hazırlayıverdi. Sonra, çalışma tarzı Başbakandan değişik bulunduğundan,

Parti Merkezine giderek orada topladığı arkadaşlarına metni okudu, onlarla birlikte bir kaç rötuş yaptı ve cevabını, teksir edilmek üzere parti katibine vererek vazifesini tamamlamış insanlara has gönül huzuru içinde, arkasında meşhur polis arabası, evine, ailesinin yanına döndü. Kendisi bakımından "gürültü patırdı" bir kaç saat içinde tamamlanmıştı. Halbuki bu yeni beyanat, karşı tarafı gene uzun, hummalı, dikkatli, titiz çalışmaya mecbur ediyor, bir defa daha "keselim mi, kesmeyelim mi" sualiyle karşı karşıya bırakıyordu.

Zira geçen haftanın sonlarında herkes kati surette anlamıştı ki İnönü ne gerilemek niyetindedir, hatta ne de ilerlememek! İnönü, güreş tâbiriyle taktığı burguyu sıkmak, sıkmak, sıkmak, niyetindedir.

Menderes, İnönünün bir akşam evvel hususî surette temin edilen metinden okuduğu cevabını cumartesi sabahı Ulusta tekrar gördükten sonra kabinesinin toplantısına başkanlık etti ve mutadı hilafına otomobille, bir müddet hava değiştirmek üzere İstanbul yolunu tuttu. Yanında İçişleri Bakanı Dr. Namık Gedik ve Gedikin sevgili arkadaşı Dr. Mükerrem Sarol ile Burhan Belge vardı. Burhan Belgeyi İstanbul yolunda görenler Başbakanın bir de İstanbuldan İnönüye cevap vermeği deneyeceği fikrini ileri sürdüler. Belki İstanbuldan cevap daha talihli olabilirdi. Ama İstanbul veya Ankara, cevap nereden verilirse verilsin İsmet İnönüden mukabeleyi günügününe görecekti.

Radyolar Menderesin cevabındaki eksikleri bu nutku tam üç posta tekrarlamak suretiyle kapamaya çalıştılar. Nutuk perşembe akşamından başka cuma günü ve cuma gecesi de okundu ve tabii bütün programlar altüst oldu. Ama, ne gam! Başbakan radyo için "radyomuz" demiyor muydu? Üstelik radyo idaresi spikerlerin sesinden tasarruf etmek için seksen dakikalık konuşmayı banda aldı ve yayınları banddan yaptı.

Buna rağmen, "Etraf" hariç, hiç kimse üstünlüğün İnönüden Menderese geçtiği kanaatini bu hafta da edinmedi.

D. P. de akisler

Halbuki düello bilhassa D. P. çevrelerinde ve Meclis Grubunda büyük alakayla takip ediliyor, İktidar milletvekilleri en pembe gözlüklerle karşılıklı beyanatları okuyup Menderesi övecek nokta aradıkları halde pek bulamıyorlardı. Bunun üzerine bir "telafi noktası" en nikbinler tarafından keşfedildi. Başbakan, Muhalefet liderini bir oyuna getirecekti. Mutlaka Menderesin kafasında bir plân vardı. Yoksa böyle bir tartışmaya bu kadar ihtiyatsızca girmez, "Kuvvetli Adam" şöhretinin bu derece zedelenmesine vesile vermezdi. Beklemek lazımdı. Menderesin plânı yakında anlaşılacaktı. Fakat düello sürüp gider, İnönü puan üstüne puan kaydeder ve meşhur oyun bir türlü ufukta görünmezken Demokratlardan bir çoğunun sabrı bu hafta tükenmeye başladı. Ümitleri lâiklik mevzuunda toplanmıştı. Menderes bu nazik meselede İnönüyü müşkül mevkie düşürecekti. Fakat İnönü meseleyi cesaretle ele alıp, D. P. Genel Başkanı bazı dönüşler yapmak zorunda kalınca ve lâfı başka mecralara sürükleyince D.P. ileri gelenleri o kapının da kapandığını hissettiler. En iyisi, düelloya bir nihayet vermekti. Menderes de son cevabında bunun yolunu yapmamış mıydı? İşte, nihai mukabele işitilmezliğe getirilir, radyoda da milletin, Menderesin beyanatlarına nasıl hayran kaldığı anlatılarak iş geçiştirilirdi. Fakat bu, şahsi prestij bakımından elbette biraz pahalıya malolacaktı. D. P. milletvekillerinden çoğu bu bedeli ödemeyi, sonda çıkacak faturayı ödemeye nazaran "ehveni şer" buluyordu.

Bir teklif

İsmet İnönünün Adnan Menderese son cevabında irşatlardan direktiflerden bahseden bir kısmın ifade ettiği manâyı belki genç nesil anlamamıştır.

İnönü vaktiyle verilen ve aşağıda örneği bulunan takrirlerden bahsetmiştir.

Örnek şudur:

Yüksek Reisliğe;

İktisadi Devlet Teşekkülleri Umumi Heyetinin 1942 yılı hesap ve muamelelerini murakabe ödevini bitirdiği bugünde memleketimizin sanayi dâvasını başarma yolunda devletçe atılan adımları irşad ve direktifleriyle aydınlatan Büyük Milli Şefimiz Reisicumhur İsmet İnönü'ye minnet ve şükran borçlarımızın ve bu vesile ile Büyük Millet Meclisi Reisiyle Başvekile tazim duygularımızın iblağına sayın reisimizin tavassutunu rica ve teklif ederiz.

Aydın Milletvekili
Adnan Menderes

Fakat düellonun uzaması, D. P. çevrelerinde seçimlerin hakikaten yaklaştığının bir işareti olarak ele alındı. Aslında, milletvekilleri dahi kararın sadece Menderes tarafından alınacağını, kendilerine ondan sonra getirileceğini, duyurulacağını ifade ediyorlardı. Ama alâmetler, D. P. yi erken seçimle karşı karşıya getirecek mahiyette görünüyordu. Bu haftanın başında D. P. çevrelerinde iki söylenti vardı: Seçimler ya 1960 Mayısında, ya 1960 Eylülünde yapılacaktı! Gerçi Menderes 1962 lâfını da, farkında değilmiş gibi ortaya atmıştı. Hem de iki vesileyle. İnönünün bunun farkına varmadığını sanmak ise, elbette ki kabil değildi. Fakat Muhalefet lideri de bunun farkına varmamış görünmeyi tercih etmişti. Anayasa, seçimlerin hangi şartlar altında bir yıl geriye bırakılacağı hususunda son derece sarihti ve bu şartlar Türkiyede bahis mevzuu bile değildi. (Anayasa, Madde 13. Fıkra: 4).

Eğer D. P. bu maddeyi "İktidar, isterse iktidarda beş sene kalır" tarzında anlamaya kalkışacaksa dört senenin, yani meşru devrenin sonunda, 1961 in 27 Ekimi gecesi İnönünün kendisine söyleyecek bir çift sözü bulunduğunu görecekti. Fakat İnönü, o sözü söylemenin ve gereğini yapmanın sırasının henüz gelmediği kanaatindeydi. Bu bakımdan, seçimlerin 27 Ekini 1961 den bir gün, ama bir gün dahi geriye bırakılmasının -İktidar meşruiyet dışına çıkmaksızın- ihtimali yoktu. D. P. milletvekilleri bu haftanın başında daha ziyade 1960 Mayısı üzerinde durdular. Kulaktan kulağa söylenen, Menderesin kendisini kuvvetli gördüğüydü. D.P. Genel Başkanına bakılırsa C.H.P. yeni seçimde 50 milletvekili dahi çıkaramayacaktı!.

1957 seçimlerinin kararı alınırken gene D. P. Genel Başkanının ağzından C. H. P. nin 30 milletvekili çıkaramayacağı teminatını duymuş olanlar şüpheyle başlarını salladılar. O tahminde Genel Başkan yüzde 600 yanılmıştı. Aynı nisbet dahilinde bir yanılma daha, D. P. yi mukadder akibetiyle burun buruna getirmeye yetecek de artacaktı bile...

O B J E K T İ F   T A H L İ L

Köprülerin altından akıp giden suların, beraberlerinde ne kadar çok şey götürdüklerini görmek bazen insanın yüreğine eziklik veriyor. Bu memlekette Adnan Menderesin hiçbir meziyetine inanmayanlar dahi onun bir vasfını teslim etmişlerdir. Adnan Menderesin güzel konuştuğu, Adnan Menderesin inandırıcı konuştuğu, Adnan Menderesin sürükleyici konuştuğu, Adnan Menderesin muhataplarını adeta büyülediği ve kendisine mukavemet edilemediği, umumi bir kanaat halinde senelerce sürüp gitmiştir. Şimdi, aynı Adnan Menderesin İnönüye verdiği ve okunması saatler, saatler, saatler süren, yazılması sütunlar, sütunlar, sütunlar tutan cevapları okunuyor da insan o eski inancının bir hayal olup olmadığını haklı şekilde kendi kendine soruyor. Bugün konuşan, bugün bir polemiği bu şekilde yürüten Adnan Menderesin o eski Adnan Menderes olduğuna bin şahit, yüz bin şahit getirseniz hiç kimseyi inandıramazsınız. Sanki Adnan Menderes İnönüye cevap veren değil, Cyrano'ya o harikulade "Burun Tiradı" için replik veren yardımcı şahıstır.

Adnan Menderes ihtiyatsızca diyor ki: "Beyanatı okurken insan, adeta İnönünün Milli Şeflik üniformasını giyerek karşısına dikildiğini gözleriyle görüyormuş gibi bir his aldanışına kapılıyor". Şimdi İnönü dese ki "Öyle mi Beyfendi? Heyecanlanmanız da bu his aldanışının yüreğinizde uyandırdığı eski dehşetin mi neticesi? Hani, Macbeth de Kralın hayaletini görünce geceleri dahi uyuyamaz olur da..", böyle bir cevabın altından kolay kolay kalkılır mı? Hele Menderesin, o Milli Şefine çektiği telgraflar henüz hatıralardayken..

Adnan Menderes inanılmaz bir açık vererek diyor ki: "Bütün bir insan kadrosu ile bir devir kapanmış ve memleketimizde yepyeni bir hayat başlamıştır." Farzediniz ki İnönü, dudaklarında bir tebessüm şöyle dedi: "Allah, Allah! O halde bu yepyeni hayatın mesuliyet ve kudret mevkilerinde sizin ve Kurucu arkadaşlarınızın işi ne? Ben sizi, bahsettiğiniz o insan kadrosundan mükemmelen tanırım. Benim mesai arkadaşlarım sizler değil miydiniz?" Maazallah, buna cevap bulunur mu?

Havadis gazetesinde nutuk
Kelime, kelime, kelime.

Adnan Menderes bir ihtiyatsızlık daha yapıyor, "Öteden beri itiyadımız olan lisan ve ifadede itidalden ayrılmamaya dikkat etmekle beraber" diyor. İnönü sorsa, "Lisan itidalinden anladığınız profesyonel Cani lafı, ifade itidalinden anladığınız Darağacı Edebiyatı mıdır Beyfendi?", acaba Menderes ne der?

Adnan Menderes, devrin değiştiğini ifade ederken aynen şu cümleyi sarfediyor: "Şimdi artık konuşmak yalnız İnönünün imtiyazı değildir". İnönü dese ki "Şüphe yok! Şüphe yok! Artık zatıâlinizin imtiyazıdır" sanıyorsanız, herkes pek eğlenmez mi?

Adnan Menderes, radyodan bahsederken şu talihsiz tâbiri kullanıyor: "Radyomuz!" Sadece bu tâbirin İnönüye bütün bir topçu ateşi sağlıyacağını düşünmemek nasıl kabil olur? Hakikaten şaşılacak şey..

İnönü demiş ki "Dalkavuklar kendisine peygamberlik izafe ediyorlar ve o, bundan pek memnun görünüyor". Menderesin şahane mukabelesi: "Ya, vatandaşlarımıza dalkavukluk isnat etmek cür'etine ne denir?" Şimdi, İnönü hiç cevap vermese -zira bu söz, cidden bir cevaba dahi nasıl değebilir?- ve sadece bir kahkaha atsa hakkı mıdır, değil midir? Ama Menderesin bu mevzuda daha güzel sözü var: "Bugün vatandaş muhabbet izhar ediyorsa gönül rızası iledir, samimidir". Peki, bu gönül rızası içinde, bu samimiyette vali Turan Kapanlının gayretlerinin mevkii acaba nedir? Menderes, en sonda şahikaya varıyor: "Devrimizde dalkavukluğun bahis mevzuu edilemiyeceği aşikâr!. "Eğer aşikâr olmayan tek bir husus varsa, o da bu! Devrimizde dalkavukluk yok ha?. Aman Beyfendi, aman Beyfendi..

Mamafih, bakınız, hatanın nereden geldiği aşikâr. Menderes diyor ki: "İnsanlara gösterilen muhabbete dalkavukluk denilemez!" "Eh, insan bir kere kendini buna inandırdı mı, ömrünün sonuna kadar dünyanın en bahtiyar adamı olarak yaşar. Ebedi saadet de bundan başka nedir ki?

Nitekim Menderes bunun en şahane delilini, misalini veriyor: "İktisadi muvaffakiyetsizlik, siyasi muvaffakiyetsizlik, bunlar hep laf!"

Artık, buyrun, siz çıkınız kerevetine!

HERKES

OKUYOR

C. H. P.

Bünye rahatsızlıkları

(Kapaktaki Parti)

Geçen hafta içinde, bütün AKİS mensuplarını pek eğlendiren bir hadise cereyan etti. Mecmuanın telefonu çaldı ve şehirlerarası santralden İstanbulun aradığı bildirildi. Konuşan "Avukat Günseli Orcan" olduğunu söyledi, başyazarla görüşmek istediğini belirtti. Yazı işleri müdürü, başyazarın İstanbulda bulunduğu cevabını verdi. Günseli Orcan "O halde, Mübin Tokerle görüşmek istiyorum" dedi. Yazı işleri müdürü Müessese Müdürünün telefon numarasını bildirerek Mübin Tokerin oradan aranmasını söyledi. Biraz sonra idare kısmının telefonu çalıyordu. Mübin Toker, karşısında heyecanlı bir Günseli Orcan buldu. Genç avukat telaşlı görünüyordu. İfadesine göre AKİS'in "önümüzdeki sayı" da İstanbuldaki C. H. P. teşkilatındaki huzursuzluğa ait bir yazı yayınlayacağını öğrenmişti, bu arada kendi resminin de istendiğini duymuştu, kulağına gelenlere bakılırsa AKİS kendisi hakkında şunu, şunu yazacaktı, bu yazılacak husus doğru değildi, AKİS'e karşı büyük sevgisi ve emniyeti vardı, ama böyle yazılırsa tekzip edecekti, ona göre davranmalıydı! Mecmuanın yazı kısmıyla hiç alâkası bulunmayan ve her sayıyı, tıpkı öteki okuyucular gibi basıldıktan sonra okuyan Mübin Toker bu karışık laflardan hiçbir şey anlamadığı için "Ne diyorsunuz siz, Allahaşkına? Arzunuz nedir?" diye sordu. Avukat Günseli Orcan sözlerini tekrar etti. Müessese müdürü, hayretten neredeyse yere yuvarlanacaktı. Basın kanunu değiştiğinden beri çok tekzip lafı işitmişti ama, "önümüzdeki sayı"ya ait bir tekzipten bahsedildiğini ilk defa duyuyordu. Peşin tekzip, genç avukatın bir keşfi olmalıydı. "Peki, peki! Yazı işleri müdürüne söylerim" diyerek telefonu kapattı.

Hadise, C.H.P.nin İstanbul teşkilâtında hüküm süren huzursuzluğun, şüpheciliğin, teşkilât mensuplarının birbirlerine emniyetsizliğinin, dedikodu ve rivayetlerin ne kadar süratle yayıldığının bir işareti olarak AKİS mensuplarının dikkatini çekti, onlara, İstanbulda cereyan eden hadiselerin üzerine daha da dikkatle eğilmeleri lüzumunu hatırlattı.

Anormal tehir

Hakikaten, İstanbul ile Ankara arasında bu garip telefon muhaberesi cereyan ederken Sultanahmet meydanına bakan bir evde bahis mevzuu huzursuzluğun açık delili bir "İl idare kurulu kararı" olarak ortaya çıkıyordu. Ev, rahmetli Recep Pekerin ahşap olarak ve güzel bir

İsmet İnönü
"Bu da cevap mı?"

bahçenin köşesine inşa edilmiş eviydi. Evvelâ Hür. P.nin İstanbul il merkezi olarak kullanılmış, bu parti C.H.P.ye katılınca bina C.H.P. nin İstanbul il merkezi haline gelmişti. Haftanın başlarındaki gün, il idare kurulunun toplantısı vardı.

Ev, ağzına kadar doluydu. Birinci kattaki bekleme odası adam almaz hale gelince diğer toplantı salanları da açılmış, yukarı kattaki her yer -Başkan odası ile il idare kurulunun toplantı mahalli hariç- partililer tarafından işgal edilivermişti. Kalabalığı teşkil edenler ilçe, bucak, ocak başkanlarıyla bir kısım delegelerdi. Bunların büyük ekseriyeti İl Başkanı Şemseddin Günaltaya sempatilerini bildirmek üzere koşup gelmişlerdi. Günaltayın pazar günü biraz kendi ihtiyatsızlık ve patavatsızlığı, biraz tertip neticesi Beşiktaş ilçe kongresinde uğradığı kaza -bir kısım delegeler bir başkan adayı aleyhinde vaziyet alan Günaltayı yuhalamışlardı- herkesi müteessir etmişti. Bu hâdiseden sonra il idare kurulu ilk toplantısını yapıyor, Günaltay Parti merkezine ilk defa geliyordu.

Toplantı birbuçuk saatlik bir gecikmeyle, saat 16.30 da açıldı. Gecikmeye üç azanın, Ekrem Özden, Cemal Yıldırım ve Ali Sohtorikin geç kalmaları sebep oldu. Daha sonra Kravatsızlar bu üç Kravatlının gecikmesini İstanbulspor kulübünün Beyoğlunda Mısır Apartmanındaki lokalinde bir "Grup Toplantısı"" yapmalarına bağladılar. Toplantıda iki tarafın, Kravatlıların ve Kravatsızların temsilcileri tam kadroyla hazırdılar. Kravatsızlardan Güzide Tanrıyar her zamanki gibi son derece şıktı. Kravatlı Ekrem Özden, yeşil çuha kaplı masanın başında, Günaltayın tam yanındaki yeri aldı. Toplantı açıldı.

İki tefsir

Mevzu, tahmin olunabileceği gibi "Beşiktaş hadiseleri" idi. Günaltayın pek müteessir bulunduğu anlaşılıyordu. Arkadaşlarına, hadise sırasında kendisini yalnız bıraktıklarından dolayı biraz sitem etti. İl sekreteri Ekrem Özden dahi, protesto sırasında hareketsiz kalmıştı. Bu siteme, kültürsüz olduğunu her yerde iftiharla söyleyen Mümtaz Özarar ayağa fırlayıp, o her zamanki gürültücü haliyle "Hocam, siz görmediniz, ben sahnenin arkasında size bağıranlarla sille tokat mücadele ediyordum" demek suretiyle mukabele etti. Toplantıda Kravatlılar "Beşiktaş hadiseleri"nin tertipli bir hareket olduğu noktasında ısrarla durdular. Bu gibi tertiplerin önü alınmadıkça il kongresini toplamanın imkanı yoktu. Tertipli kongre olmazdı. Kravatsızlar aksi tezi savundular. Onla-

Bir Mülakat

Niçin 1960 da Halk

İki hafta evvel bu sütunlarda, C. H. P. den ayrılan ve bunun müjdesini telgrafla Başbakana veren bir genç aydının hareket tarzının izahını kendi ağzından hatta kendi kaleminden -zira Dr. Cazip Sümer fikirlerinin büyük kısmını bizzat hazırlayarak bize yazılı şekilde göndermek lütfunda bulunmuştur- AKİS okuyucularına aksettirdik. Böylece Dr. Sümer 1960 da insanların niçin C. H. P. den ayrıldıkları ve Başbakan Menderese hangi sebeplerle radyolarda okunan meşhur telgrafları çektikleri bahsinde mükemmel fikir verdi.

Bu hafta 1960 da insanların neden C.H.P. saflarına katıldıkları sualinin cevabını "İstanbullun Sevilen Adamı" Orhan Eyüboğlunun ağzından alacaksınız. Bundan kısa bir müddet önceye kadar İstanbulda Trafik Müdürlüğünü, -tıpkı, şimdi pek uzak görünen yıllarda Kemal Aygünün yaptığı gibi- büyük başarıyla ve kalp kazanarak yapan Orhan Eyüboğlu içinde bulunduğumuz senenin başında C. H. P. ye girmiştir.

Kollarını derhal sıvayarak faaliyete girişen eski 6. Şube Müdürü, AKİS'in İstanbul muhabirine daha sözlerinin başında fikrini özetledi: "İnsan 1960 da ancak Halk Partisine girer". Sonra, kendisine has biraz ağdalı üslubuyla bunun "esbab-ı mucibe"sini anlattı.

"Evvela bir hususa ifade etmek isterim. Benim C.H.P. ye girişim gelişigüzel bir hissin, bir heyecanın neticesi değildir. Bu, akıl ve idrakim, muhakeme ve mantığını işleten, memleketine hizmet arzusunu nanınimet gibi mukaddes tanıyan ve bu hizmetin ancak İnkilâp esaslarını hassasiyetle muhafazayı daima en ön plana alan C. H. P. nin safları arasında bulunmakla mümkün olduğuna inanmış bir Türkün şuurlu kararıdır. Bu, ömrünün son yıllarını bu memleket için, bu memleketin çocukları için mücadeleyi torunlarının yanında dinlenerek geçirmeğe tercih eden çek değerli, denenmiş ve inanılmış bir insana ve onun yılgınlık nedir bilmiyen mesai arkadaşlarına her Türkün mutlaka yardımcı kesilmesini 1960 ın 1 numaralı vazifesi saymanın neticesi olan ciddi bir harekettir.

"Mücadeleleri elbette ki kumandanlar, liderler idare ederler. Hele, sonunda milletlerin mukadderatları, istikballeri, saadetleri bulunan mücadeleleri... Ama bu savaşların neferlerini temin etmek, bizzatihi milletlerin vazifesidir. Bütün iyi niyetli insanlar bu kumandanların, bu liderlerin safında biraraya gelirler, birleşirlerse zafer mutlaka kazanılır. Zaferin başka yolu yoktur. Ötekiler çalışacaklar, didinecekler, bin cefa ve tehlikeye göğüs gerecekler, siz hiçbir şey yapmayacaksınız, küçük parmağınızı kımıldatmayacaksınız! Bunun büyük bir haksızlık, büyük bir egoizm olduğuna görmemeye imkan mı vardır? Herkes yüke omuz verecek, herkes nasıl yarın milli nimeti müştereken paylaşacaksa bugün külfeti aynı şevkle taşıyacaktır. Bütün Kurtuluş Savaşları böyle cereyan etmiştir. Demokrasi savaşımız da aynı esaslar içinde cereyan edecektir.

"Bilirsiniz ki iktisatta bir Gresham kanunu vardır. Buna göre, bir yerde kuvveyi tedavüliyeyi haiz iki nakit bulunduğu zaman bunlardan fenası iyisini piyasadan kovar. Onaltıncı asılda İngiltere Kraliçesi Elizabeth'in Maliye Nazırlarından biri olan Gresham'dan çok zaman evvel, hatta Milatdan evvel de bu hadise müşahade edilmişti. Aristofan bir yazısında Atinalıların iyi adamları iyi para gibi kaçırdıklarından bahseder. İşte bugün memlekette bu kanunun, Gresham Kanununun her mevzuda tatbik sahası bulduğu görülüyor. Hakikati gören ve gördüğünü yazan gazeteci, vicdanının sesini dinleyen hâkim, mevzuatı her çeşit vatandaş zümresine seyyanen tatbik eden idare âmiri piyasadan kovulmak isteniyor ve kovulmaktadır. Ama aranan, istenen, memleketin nef'ine olan bu mudur?

"Gresham kanununun bir mabadi olduğu daima ortaya çıkmıştır. İktisatta iyi para fena paranın önünden kaçtı ve fena para hakimiyeti mutlakasını kurdu mu mutlaka iktisadi düzen bozulmuş, bir muayyen müddetin sonunda sıkıntılar, aksaklıklar başgöstermiştir. Cemiyetler de kendilerini mukadder akibetten kurtaramamışlardır. Gerçi iyi para gibi iyi insanlar da, Tarihin bir çok devrinde bazen gafletten, bazen dalâletten,

Partisine Girilir?

Orhan Eyüboğlu

dolayı fena insanlara karşı elzem mukavemeti gösterememişler, kaçmayı tercih etmişler, yani meydanı ötekilere bırakmışlardır. Ama bunun neticesi daima felaket olduğundan gözler açılmış, ileri cemiyetlerde derdin ilacı keşfedilmiştir. Bizde ilacı, her zamanki gibi, gene İsmet İnönü söylemiştir. İlaç, C. H. P. Genel Başkanının kelimeleriyle şudur:

Elbette ki, bu, mücadeleye bütün iyi niyetli Türkleri açık davettir. Bu davete icabet etmemek, kötünün önünde baş eğik kaçmak yakışık alır bir hareket olmaktan son derece uzaktır.

"Son zamanlarda cereyan eden vak'alar ve bilhassa Uşak hadiselerini açıklıyan Uşak mahkemesi kararı içimdeki bütün tereddütleri yok etmiş, denizde katre kabilinden de olsa hizmetimi C. H. P.ye arza beni tek kelimeyle mecbur kılmıştır.

"1950 seçimlerinden önce idareciler İktidar Partisi mensuplarının taleplerinden değil, Muhalefetin şikayetlerinden çekinirlerdi ve en ufak bir sızıltıya mahal vermemek için vazifelerini en büyük bir hüsnüniyetle, tam bir bitaraflıkla yapmağa çabalarlardı. Uşak ve benzerleri hadiseler olamazdı. Farzı mahal olsa bile, bir hukuk düzeni içinde yaşamayı sağlayan mekanizmalar derhal harekete geçerdi. Bu mekanizmalar kösteklenmez, bilakis desteklenirdi.

"Bunları afaki fikirler olarak değil, şahsi tecrübelerinin neticesi diye ifade ediyorum. Ben her iki devirde de memuriyet hizmetinde bulundum, her iki devrin zihniyetiyle de yakın temasım oldu. Mesele, şahıs meselesinin çok üstündedir. Şahıslar değişmemiş bulunabilir. Eski devrin muayyen şahısları bugün de aynı kalmışlardır. Mesele, bir idarenin, bir sistemin zihniyetidir. İdarede hangi zihniyet hakimse, tatbikat mutlaka o zihniyetin tesiri altında cereyan etmektedir. Ben samimiyetle kaniyim ki yarın C. H. P. zihniyeti bu memlekete hakim olduğunda bugün şikâyet konusu, hareketlerin failleri aynı tehalükle yeni zihniyete uymak için gayret sarfedeceklerdir.

"Hali hazırın hakiki manzarasını ve ilerinin bulutlu hüviyetini görmeğe çalışmak ve hissesine düşeni herhalde ve en mükemmel şekilde yerine getirmek, düşünen, memleketini seven, inkilâp esaslarına merbutiyeti samimi olan her Türk vatandaşı için artık zaruri olmuştur. Atıl ve tembel bir köşede durarak, memleketteki gidişatı bir filozof gibi seyretmek ve her şeyi Tanrıdan beklemek hiçbir şey yapmadan Tanrının bizi koruyacağını sanmak idrak ve ferasetten binasip olmak değil midir? Bence rahat ve inziva köşelerini bırakmak 1957 de ilan ve her vesilei fırsatta teyit edilen gayelerine ulaşması için C. H. P. saflarında bir nefer gibi vazife almak ve bütün imkanları en hurdebini tefurruatına kadar sarfetmek zamanı gelmiştir. Memleketin selâmeti, vatandaşın emniyeti, Hürriyet ve Demokrasinin istikbali, Hukuk nizamı içinde yaşamağa devam imkânı buna bağlıdır.

"İşte, uzun seneler hocalarından öğrendiklerini, büyüklerinden gördüklerini tatbike çalışmış ve nihayet terki memuriyet etmiş bir halk çocuğunun 1960 da C. H. P. ye girişinin ana sebepleri bunlardır.

rın kanaati "Beşiktaş hadiseleri"nin sebebi kongreye hakim olan şuursuz havaydı. İl kongresi toplanmalı, kim kuvvetliyse o kazanmalı, ondan sonra da iç ihtilaflar bir kenara bırakılıp seçim için çalışılmalıydı. Toplantı devam ederken Günaltay dışarı çağırıldı. Heyetler kendisiyle görüşmek istiyorlardı. Partililer adına Bakırköy ilçe başkanı son hadiselerden dolayı duydukları üzüntüyü belirtti, bu gibi hadiselerin mutlaka önlenmesini istedi. Günaltay Beşiktaşta karşılaştığı tertipli muamelenin kendisini yıldıramayacağını, politika hayatında daha böyle neler gördüğünü söyledi, fakat çıbanın patlak verdiğini, bu bakımdan ufunetin mutlaka temizleneceğini bildirdi. Partililer memnun oldular. Başkan, tekrar il idare kurulu toplantısına döndü.

İl idare kutulunda müzakere uzun sürdü. Kravatlılardan Ekrem Özdenin il kongresinin tehiri için ileri sürdüğü sebep raporun hazırlanamamasıydı. Tabii bu, zahiri olduğu üzerinden akan bir sebepti. Kravatsızlar şiddetle itiraz ettiler. Oğuz Oran, raporu kendisinin sekiz saatte hazırlayabileceğini bildirdi. Doğrusu istenilirse il kongresi için 27 Ocak tarihi çoktan kararlaştırılmış, hatta Spor ve Sergi Sarayı tutulmuşken raporun hazırlanamadığı bahanesi pek acemiceydi. Asıl mesele Kravatlıların, Teşkilâttaki tertip gayretlerini önlemeden il kongresine gitmek istememeleriydi. Neticede 7 ye karşı 4 reyle kongrenin belirsiz bir süre geri bırakılması kararlaştırıldı. Aleyhte rey veren dört Kravatsız Oğuz Oran, Güzide Tanrıyar, Mümtaz Özarar ve Abdurrahman Arslandı. Lehte rey verenler arasında daha ziyade Kravatsızlara mütemayil Ali Rıza Arının da bulunduğu anlaşılıyordu.

İl idare kurulu mütekaiben Beyazıt ilçe kongresi meselesini ele aldı. İlçe başkanı Reşit Özyazıcı aleyhinde geniş bir cereyan vardı. İlçe idare kurulundan beş kişi de bu cereyana katılmışlardı ve Reşit Özyazıcı kendisini pek emin hissetmediğinden kongreyi toplamaya yanaşmıyordu. İl idare kurulu o gün, Beyazıt kongresinin cuma akşamı toplanmasını münasip buldu. Fakat iki gün sonra, Reşit Özyazıcıyı tutan il idare kurulu üyesi Fehmi Atanç o kongreyi de tehir ettirmeye muvaffak oldu.

Böylece C.H.P.nin senelerden beri başarı ile muhafaza ettiği bir hususiyeti, İstanbulda iki hizbin birbirleri üzerine yalınkılıç yürümeleri yüzünden zedelendi, C.H.P. de iç karışıklıklar dolayısıyla kongresini zamanında toplayamaz hale geldi Tehir kararı, bilhassa Ankarada üzüntü yarattı.

Güzide Tanrıyar
Kravatı nereye taksın?

Düşman kardeşler

İstanbuldaki C.H.P. teşkilâtında çekişmeler Partinin iktidara gelme şansının görülmesiyle başladı, bu şans arttıkça arttı. C.H.P. iktidardan düştükten sonra Oğuz Oran, İsmail Arar, Reşit Ülker, Muin Küley, Fuat Bilgin, Salih Nuri Tüzel gibi gençlere teşkilat içinde vazife verildi. Bunlar, o müşkül anlarda Partiyi ayakta tuttular, bilhassa İlhami Sancarın il başkanlığı zamanında dinamizm göstererek aslında son derece sarsılmaz olan teşkilâtı derleyip topladılar, hatta İstanbulda zahiri kuvvet gösterilerine girişerek maneviyatı takviye ettiler. Bu gençler arasında en ihtiraslısı Oğuz Oran çıktı.

Günseli Orcan.
Meraklı bir hanım

Oğuz Oran 1954 seçimlerinde C.H.P. İstanbul listesine girmek için çalıştı, fakat muvaffak olamadı. Bu sıralarda İl İdare Kurulu Başkanlarından Muhlis Sırmalı ile mücadele etti ve Sırmalının adeta partiye küskün hale gelmesine sebep oldu. Bu müddet zarfında Sarıyer İlçe Başkanı olan Oğuz Oran 1955 Kurultayından sonra Ekrem Özdenin il başkanlığına gelmesi için gayret sarfetti. Bu sırada kendisi de Sarıyer İlçe Başkanlığından istifa ederek İl idare kuruluna girdi. İl idare kurulu başkanı olan Muhlis Sırmalı ile İl idare kurulu üyelerinden İl sekreter üyeliğine kendisinin getirilmesini isteyen Oğuz Oranın bu talebi kabul olunmadı. Bunun üzerine Oran, İl idare kurulundan istifa ederek tekrar Sarıyer ilçe başkanlığına döndü. İl idare kurulundan istifa ederek, tekrar ilçe başkanlığına dönüşü C.H.P. tüzük hükümlerine aykırıydı. Tüzük hükümlerine aykırı olan bu hareket karşısında İl idare kurulu ses çıkarmadı. Buna bazı ilçe başkanları itiraz ettilersede, bir netice alınamadı. Oğuz Oran tekrar İl idare kuruluna 1957 seçimlerinden önce geldi. 1950 den 1957 yılına kadar Oğuz Oranın görünürde bir hizipçilik faaliyeti yoktu. Ancak bu devre zarfında bazı partililerle sıkı münasebet tesis etmişti. İl idare kuruluna girdikten sonra İl sekreteri olma arzusu ve hatta daha ileri mevkilere ulaşma hevesi kendisini o istikamette çalışmaya sevketti. Bundan sonradır ki, Oğuz Oran, etrafına bazı kimseleri toplamaya başladı. Bunlar arasında Yaşar Keçeli, Abdurrahman Arslan, Mümtaz Özarar, Mehmet Yıldırım, Ali Rıza Arı, Nimet Uygur ve Güzide Tanrıyar gibi partililer vardı. Kravatlı ve Kravatsız hizipleri adı verilen gruplar 1957 - 1958 İl kongresinde teşekkül etti. Oranın Kravatlılar -yani, halktan uzak aristokratlar- olarak empoze ettiği karşı grup esasında Tüzükçüler adını taşıyordu. Bunlar Parti Meclisi üyelerinden İlhami Sancar, Şahap Gürler. Fazıl Şerafettin Bürge ve Mebrure Aksoleyi İl idare kuruluna getirmek istiyorlardı.

Yapılan İl kongresinde Kravatlı ve Kravatsız gruptan müteşekkil karma bir liste kazandı. Bu kongre sırasında meri tüzük hükümlerine göre mülhakat ilçeler yani Yalova, Çatalca, Silivri, Şile, Kartal İl kongresine fazla delege getiriyorlardı. Meselâ Kadıköy gibi nüfus bakı-

kımından çok kalabalık bir yere 9 delege ile gelirken Şile 25 delege ile İl kongresine katılıyordu. Bu beş ilçeden gelen çok sayıda delegeleri kendi safına çekebilmek için Oğuz Oran ve arkadaşları Kravatsızlar -yani halk adamı- tabirini bulmuşlardı. İşte bu sayededir ki Oran 1958 - 1959 İl kongresinde kendi listesinden dört kişinin il idare kuruluna girmesini sağladı.

Aynı taktik İl Kadınlar Kolu kongresinde de meydana çıktı. Kravatsızlardan Güzide Tanrıyar bu defa Şapkasızlar grubunun lideri olarak ortaya çıktı. Bu suretle İl kadınlar kolu kongresini Güzide Tanrıyar kazanırken kültürlü ve idealist bir partili olan Mehpare Bartu sırf kendisine Şapkalı adı takıldığı ve Şapkasız kadın delegeler ekseriyette bulunduğu için kaybediyordu.

Tüzük değişince

Fakat durum 1959 Kurultayından sonra tamamiyle değişti. O Kurultayda mülhakat ilçelerin şehiriçi ilçelerden daha fazla delegeyle İl kongresine katılmaları usulü önlendi. Kurultay, değişikliğin tatbikini Parti Meclisine bıraktı. Oğuz Oran ve arkadaşları maddenin tatbik edilmemesi için çok uğraştılar, fakat muvaffak olamadılar. O zaman Kravatlılar muazzam bir ekseriyet haline geldiler. Ancak "Gürültücü Ekalliyet" vaziyetinde olan Kravatsızlar mücadeleyi terketmediler, bilakis ekseriyeti almak için her zaman tasvip edilmeyecek usullere başvurdular. Mücadele kısa zamanda kelimenin tam manasıyla hizipçilik halini aldı ve hizipçiler kanlı bıçaklı oldular. O kadar ki bugün, aynı İl idare kurulunda bulunan bazı Kravatlılarla Kravatsızlar birbirleriyle selamlaşmamakta, el sıkışmamaktadırlar. Mücadele kızışınca D.P. tamamiyle unutuldu. O kadar ki, artık İstanbulda Kravatlılar için Kravatsızları temizlemek veya Kravatsızlar için Kravatlıların elinden kuvveti almak bir umumi seçimde D.P.yi yenmekten çok daha mühimdir. İki tarafın da bütün gayreti iç ihtilâfa müteveccihtir, asıl dava tamamiyle unutulmuş haldedir.

Kravatlılar, rakiplerinin dinamizmiyle başa çıkamayınca ve onların bazı usullerini onlar kadar fütursuzca yürütemeyince, radikal çarenin peşine takıldılar. Kravatsızlar hizipçilik yapıyorlardı, bunların Partiden atılması lâzımdı! Halbuki, Kravatsız denilen zümre muhalefetteki bir parti için kıymeti asla inkar olunamayacak kimseleri de sinesinde topluyordu. Kravatsızların büyük taraf -sız kütle nezdinde C.H.P.yi gerektiği gibi temsil etmedikleri, bunların herkese itimat vermedikleri muhakkaktır, ama bunların C.H.P. saflarında, teşkilât olarak vazife görmeleri ve hadiselerin icabını böylesine sert bir mücadelede yerine getirmeleri elzemdir. Buna mukabil Kravatlıların hepsinin, hatta çoğunun İstanbulu tatmin ettiğini sanmak için budala olmak lâzımdır. Muntazaman her seçimde adaylığını koyan ve muntazaman her seçimde yenilen, fakat bir türlü bu hadisenin manasını anlamak istemeyen bir takım zevatın İstanbul halkı nezdinde itibarı beğenmedikleri Kravatsızların itibarından fazla değildir. Eğer bir tatmin bahis mevzuu ise bir "meçhul şöhret ilçe başkanı" o bakımdan bir Kravatsızdan daha şanslı sayılamaz. C.H.P.nin İstanbuldaki ihtiyacı hem beyni, hem eli ayağı iyi işleyen, uzuvları kendilerinden beklenen vazifeyi yapan bir teşkilâttır ve böyle bir teşkilata C.H.P. henüz İstanbulda malik değildir.

Karşılıklı taktikler

Pabuç iki taraf için de pahalı hal alınca, İl kongresinin arifesinde hizipler işi tam manasıyla azıttılar. Ortada dönen ilçelerdi. Bunları ele geçiren hizip, İl kongresinde başarı kazanacaktı. Kravatsızlar kulis faaliyetini uzun müddet Galata ilçe merkezinden idare ettiler. İlçe başkanı Mehmet Yıldırım Kravatsızların itimada şayan adamlarındandı. Kravatlılar ise karargâh olarak Sıraselvilerdeki Küçük Kulübü kullanıyorlardı. Bunun üzerine Oğuz Oran ve Yaşar Keçeli rakip karargâhı kontrol altında tutmak için hergün Küçük Kulübe devama başladılar.

Evvelâ uyuyan Kravatlılar, -ilçelerden çoğunu elde tutuyorlardı- Kravatsızların Şişli ilçesini ele geçirmeleri üzerine uyandılar. Yaşar Keçeli, münasip hadiseler yaratma pahasına Şişli ilçe başkanlığını aldı. Bu, bilhassa Cemal Yıldırımın ikazı Önerine Kravatlıları harekete geçirdi. Nitekim, bütün gayretlerine rağmen Kravatsızlar Kadıköy ilçesinde sadece başkanlığı kazandılar, idare kurulu azalıklarını Kravatlılara kaptırdılar. Küçükparar ilçe kongresinde ise, kavga patlak verdi. Bu arada Günaltay vaziyet aldı ve Kravatlıları açıktan desteklemeye başladı. Bunun üzerine Kravatsızlar kendilerine bir Başkan adayı bulmak için harekete geçtiler ve gözlerini eski başarılı Başkanlardan İlhami Sancara çevirdiler. Yaydıkları hava, Sancarın kendilerini desteklediği havasıydı. Halbuki Sancar bunu tekzip etti. Mamafih bu patırdı esnasında onun da eski ideal arkadaşı Ekrem Özdenle arası açılmış, dolayısıyla Kravatlılardan uzaklaşmıştı. İlhami Sancar Günaltaya karşı il başkanlığına adaylığını koymak istemiyordu. Fakat Günaltay Başkanlık istemezse Sancarın bu vazifeyi kabule hazır olduğu anlaşıldı.

Vaziyet ilçe kongreleri sürüp giderken tam manasıyla arap saçı halini almıştı.

Günaltay - Yıldırım - Sohtorik
Kravatlılar

Açıkgözler karışınca

İstanbulda devam eden bu kıyasıya mücadele, kendiliğinden ve yersiz olarak şahıslar etrafında da kutuplaşma temayülü gösteriverdi. C.H.P. ye hakim olma ihtirasından hiç bir şey kaybetmemiş olan Kasım Gülek Kravatsızlara bir "Gülek hizbi" havası verme fırsatını kaçırmak istemedi. Kurultayda İstanbul delegeleri muazzam yekûn tutuyordu. Bunların reylerine tasarruf etmek büyük avantajdı. Gülek, bu hesapla Kravatsızlara kur yapmaya hız verdi. Bazı kongrelerde -mesela Samatya- kürsüye çıkıp Kravatsız adayları açık-

Bir Görüş

Davamız

Oğuz ORAN

Gelecek İktidarın akıbetini tayin edecek olan İstanbul seçimlerini idare edecek bir takım teşkilinin münakaşaları içindeyiz. Ailede kaynaşma var. Gruplaşma var.

İki parti ile idare edilen demokratik rejimlerin bünyesine has Parti içi gruplaşmalarını, kaynaşmalarını tabii karşılamak lazımdır. Aynı ideal ve program etrafında kader birliği yapan insanların, Partilerini muvaffakiyete götürecek çalışma metodlarını aramak, bulmak ve inandıklarını tatbike savaşmak en tabii haklarıdır. İnsanların politik anlayış ve tutumlarında, bir ceketteki düğmeler kadar benzerlik beklemek insafsızlık okur.

Yalnız, bu vazifeler yapılırken ortaya çıkan tartışmalarda takip edilecek usul bakımından son derece hassas olmak gerekir. Şerefleri müştereken paylaşacağız, izzetinefis duygularını müştereken yaşıyacağız. Bunu temin edebilmek için de, his ve terbiye dünyası icapları kâfi teminat sayılamaz. Tartışmanın bir fikir cephesi olması lâzımdır. Tartışmayı ve gruplaşmayı müsbet istikamete tevcih edecek tek pusula fikirlerdir.

Biz, Teşkilâtın her türlü kademelerine kadar nüfuz etmesini bilen, tahaddüs edecek ihtilâfları kardeşlik hisleriyle halle çalışan, Parti program ve tüzüğünü her yerde hâkim kılan, yukardan idare, tüzük dışı müdahale ve üstünlük iddialarıyla hareket etmiyeceğine inandığımız arkadaşlardan mürekkep bir ekip çalışmasının memleketimize ve Partimize faydalı olacağına inanıyoruz.

Muhalefetin gıdası aksiyondur. Bir milyonluk katışık bir seçmen kitlesine genişliğine ve derinliğine nüfuz edebilmek için, her türlü zümre ve gruplara hitap edebilecek bir aksiyon akımını dimağlarda ve ruhlarda daima taze ve canlı tutmaya mecburuz. Bu vazifenin ifası sadece nutukla olmaz. Hâdiseleri süratle kıymetlendirip, politika sahnesine çıkararak efkârı umumiyenin vicdan ve izanının mihengine mal etmek lâzımdır. Hâdiseleri biz bileceğiz, Bektaşi sırrı gibi Parti içinde saklıyacağız, efkârı umumiyeye mal etmiyeceğiz. Böyle şey olmaz! Bu hal bizi nefsinde vazife yapmış olmanın rahatlık duygusundan öteye götüremez.

Şerefli Türk basınının karşısında Muhalefet Partisi olarak mahcubuz. Çünkü Demokrasi mücadelesinde bayrağı bizim taşımamız, cephenin ön safhında bizim göğüs açmamız gerekirken bugün "Bravo Kapitano!" diyerek alkış tutmakla yetiniyoruz. Bu şerefli bayrağı ele almak zamanı gelmiştir. Teşkilatın azmini ve mücadele ruhunu gürbüz tutabilmek için her hâdise karşısında ön safda bulunmak Teşkilât temsilcilerinin başlıca vazifesidir.

Demokrat Parti önümüzdeki seçimlerde kaba kuvvet mücadelesi yapacaktır. Onların bu kaba kuvvet gösterilerine karşı kanun ve nizam içinde, bir meşru müdafaa kuvvetini tek bir cephede seferber etmeliyiz. Bu durum kaba kuvvete karşı "Mukaddes Kuvvet" in ilânı olmalıdır. 1957 seçimlerinin hata ve hâdiselerinin tekerrürüne asla müsaade edilmiyeceğine ve mani olunacağına bütün vatandaşları inandıracak, her türlü tedbiri almak mesuliyet ve cesaretine sahip insanlardan mürekkep bir ekibin ortaya çıkması şarttır. Yapılacak müşterek mesai millet iradesini ve kanun hakimiyetini sağlıyacaktır.

Teşkilât olarak siyasi ahlâk sahasındaki anlayışımız vefa prensibine istinat etmektedir. Partimizin ve Partili arkadaşların karşılıklı olarak vazife ve mükellefiyetlerinde vefa hissiyle bağlı kalmalarını görmek en büyük arzumuzdur.

Nihayet parti içinde tenkit ve fikir hürriyetinin mücadelesinin tabii bir kaide haline getirilmesini istiyoruz. Bunları inançla benimsemek istemiyenlerin demokratik çalışmalarda yerleri olamıyacağını hatırlatırız.

Bir ekip teşkilinin tartışmaları neticesi, İstanbul Teşkilâtı olarak kuvvet kazanacağımıza ve Kongreden sonra bütün gücümüzle D. P. zoruna karşı seferber olacağımıza inanıyoruz. Millet sevgimiz, Parti anlayışımız bütün arkadaşları bu mihrak etrafında mutlaka toplayacaktır.

tan destekledi. Üstelik, çalışma metodları bakımından da Gülek ile bazı Kravatsızlar arasında yakınlık, benzerlik vardı. Mesela bol keseden vaadde bulunmak, vazifeler dağıtmak, bir "vefa prensibi"ni başarısızlık ve ehliyetsizliklere karşı kalkan edinmek bunların arasında geliyordu.

Rakiplerinden ziyadesiyle rahatsız olan ve kurtuluş çaresini kendi lehlerine işleyecek bir "Haysiyet Divanı Giyotini"nde gören Kravatlılar bu fırsatı kaçırmadılar ve Ankaraya adamlar sevketmeye başladılar. Bunlar Genel Merkezde "Gülek İstanbulda, Kravatsızlarla birlikte İnönüye karşı cephe kuruyor" havası, intibaı uyandırmaya çalıştılar. Eski Genel Sekreterin alttan alta ve sureti haktan görünen gayretleri aslında Genel Merkezin gözünden kaçmadığı

Oğuz Oran
Uçurumun kenarında

için, Kravatlılar arzuladıkları temizliği o yoldan sağlama yoluna saptılar. Ortada bir İnönü - Gülek mücadelesi vardı, kendilerini İnönü destekliyordu, teşkilatta huzursuzluk yaratan rakipleri Partiden atılmalıydı! Bir takım Kravatlılar bunu İstanbulda da yaydılar, kendilerine sanki İnönünün desteğine malikmişler gibi bir hava verdiler. Tabii bu taktik, aslında Gülekle zerrece ilişiği olmayan, eski Genel Sekreteri üstelik iyi tanıyan bazı Kravatsızları ister istemez ve can havliyle Gülekin kucağına attı. Bunlar "Hayat memat mücadelesi" yapıyor vaziyetine düştüler.

Tabii bu, İstanbuldaki gerginliği, hizip kavgalarını arttırdı ve Genel Merkezi mutlaka çare aramaya sevketti.

Ankaranın kararı

Bu haftanın ortalarında Ankarada bizzat Genel Başkan İnonünün

başkanlığında yapılan bir toplantıda İstanbul teşkilatının vaziyeti ele alındı. İnönü, böyle çirkin çekişmeleri sevmediğinden son derece canı sıkkındı. Evvelâ kendi vaziyetini tavzih etti. Hiç kimseyi tutmuyordu. Zaten, bir tarafı tutması ne demekti? Şimdiye kadar ne zaman böyle bir tutumu olmuştu? Mesele ciddi şekilde tetkike muhtaçtı. Bunun üzerine Kemali Beyazıtın başkanlığında Osman Alişiroğlu ve Emin Paksütten müteşekkil bir heyet derhal İstanbula gönderildi. Heyet, bu haftanın başında vaziyete el koydu. Genel Merkez kararlı görünüyordu. Haysiyet Divanları icabında, Kravatlı, Kravatsız dinlemeden en radikal şekilde işleyecekti. Bunda kimsenin zerrece tereddüdü yoktu. İnönü fikrini açıklamıştı: C.H.P. büyük seçmen kitlesine tam emniyet vererek

İlhami Sancar
Taş yerinde ağırdır.

İktidara gelecekti. İnönü bunun için yolu da seçmişti: Her hakikati apaçık millete söylemek, her zorluğu onun gözleri önüne sermek, derdi ona söyleyip devayı onunla birlikte aramak! Gerçi birçok alaturka politikacı hâlâ "kırık kol yen içinde" prensibini bu millete daha uygun buluyor, sigarayı beş kuruşa içireceğiz diye vaadda bulunmadan rey alınamayacağını sanıyor, hatta dine taviz verilmesini bile tasvip ediyordu. Bunlar tabii İstanbuldaki ihtilâfın bu şekilde patlak vermesi karşısında heyecana düştüler.

Heyecana düşmeyen gene İnönüydü. Parti içi meseleleri D.P. gibi ele almak ile C.H.P. gibi ele almak arasındaki farkı millet mutlaka anlayacak ve C.H.P.nin mücadelesinin esasını görecekti. C.H.P. iktidarı aldığında D.P. gibi bir parti olmamanın savaşını bugünden vermeye baş-

Bir Görüş

Fikrimiz

Ekrem ÖZDEN

Demokratik rejim içinde, partilerin çok önemli birer uzuv olduğunda şüphe yoktur.

Her partinin, bir gün olup iktidarı ele alarak memleketi idare etmesi daima muhtemeldir. Onun için parti çalışmalarını, bütün teşkilatıyla beraber, memleketi idare etmeye namzet insanların bir topluluğu olarak telâkki etmekte hata yoktur. Partiye intisap eden her şahıs, kendisine verilen vazifelerde göstereceği kabiliyetle temayüz etmelidir. Bu görünüm, devlet hizmetleri için teminat sayılır.

Parti teşkilâtı, bu noktai nazarı daima gözönünde tutarak, ileride partinin iktidara geldiği vakit idare mekanizmasının başına geçireceği kimseleri şimdiden hazırlamaya, onların kabiliyetlerini takviye etmeye gayret sarfeder. Her partili, vazife almak noktasından, müsavi telâkki edilmelidir. Hiç kimsenin bir imtiyazı olamaz. Bir vazife mevzubahis olduğu zaman, müsaviler arasından, o vazifeye en lâyık olanı, en kabiliyetli bulunanı seçilmelidir. Bu kabiliyetli ve bu işe en lâyık insanın partiye intisap tarihi, yaşı, erkek veya kadın oluşu, şu veya bu hizibin içinde bulunuşu hiçbir tesir icra edemez. Seçilecek şahıs, bu düşüncelerin haricinde sırf şahsi vasıfları yönünden seçilmelidir.

Parti çalışmalarında, vazifeleri isteyenler arasında yapılacak yarışı tabii görmek lâzımdır. Ancak bu yarış efendice olmalı, haysiyetlere, şereflere dokunur bir tarafı olmamalıdır. Bu hudut içinde civanmert bir çalışma, yüzyüze görüşerek meseleleri tahlil etme ve katiyen arkadan dedikodu ederek, perde gerisi faaliyetlere girişmemek şarttır.

Bilhassa muhalefet partileri bugün, halkın çok nazarı dikkatini celbetmektedir. Bunların içinde vazife alanların hareketleri, sıkı sıkı takibedilmektedir Mazileri, iş yaparken gösterdikleri tolerans, sevgi ve saygı, ilme karşı istek, memleket bağlılığı, hâdiseler karşısındaki kararları çok derin olarak tetkik mevzuu edilmektedir. Halk ileride iktidara geçireceği partinin şahsiyetlerini tanımak istiyor. Bunlarda, kendi aradığı kabiliyetin ve kıymetin mevcut olduğunu görmek istiyor. Onun için, partide vazife almış veya almamış bütün partililerin çok dikkatli davranmaları ve her bakımdan, kendilerini ilerde devlet hizmeti almağa hazır vaziyette tutmaları, bilgi ve kabiliyetlerinin genişlemesi için daimi şekilde gayret sarfetmeleri milli bir vazife halindedir.

Türk cemiyeti, yeni atıldığı bu demokratik nizam içinde parti hayatiyetine çok önem vermek mecburiyetindedir. Partiler, kendilerinde kayıtlı kimselerden liste yapıp halktan oy istediklerine göre, parti teşekkülleri bu bakımdan çok ehemmiyetli bir mevkidedir. Halk kitlelerinin şimdiki lakaydisi, zamanla geçecektir. Vatandaşların büyük kısmı partilere girecek ve parti içinde, idare mekanizmasının başında bulunacakları çok büyük titizlikle seçecektir. Bir ocak, bucak veya ilçe başkanının, yarın milletvekili adayı olmak istemesi tabii olduğundan bu yerlere ve partinin diğer idari vazifelerine tecrübeli, bilgili, her yönden kabiliyetli ve sevilen kimselerin getirilmesine önem verilecektir. Bundan başka çıkar yol yoktur.

Parti içinde şu veya bu idare tarzına muhalif olanlar bulunabilir. Fakat bu muhalefeti hüsnüidare etmek lâzımdır. Hizipleşerek dâvaları şahsiyete dökmek, kat'iyyen doğru değildir. Fikrin mukaddes olması yanında, fikirlerin demokratik prensipler içinde savunulması da mevcuttur. Bu esaslar içinde, parti kongrelerinde her partili kendi fikrini apaçık savunabilir. Burada dikkat edilecek nokta, fikrin esas prensiplere muhalif düşmemesidir. Esas fikre muhalif olan, zaten o partide yaşamak hakkını kaybetmiştir. Partinin umumi düşüncesinin haricinde, başka bir metodun tatbikini isteyenlerin hareketlerini makbul görmek mümkün değildir. Çünkü, partilere girenler o partinin umumi maksat ve gayelerini daha evvelce kabul etmiş ve öyle girmişlerdir. Ondan sonra, o fikirleri beğenmemesi, doğru telâkki edilemez. Beğenmiyenin yapacağı iş, istifadan ibarettir.

Hafıza-i beşer nisyan ile malul değildir.

Akis Mecmuası Yazılışleri Müdürlüğüne,

Mecmuanızın 16.Aralık.1959 tarih ve 281 sayılı nüshasının 16. ıncı sahifesinde "Hafıza-i Beşer Nisyan ile Malûl Değildir" başlıklı yazıda esas mesleği mandıracılık olan bir demokrat gazete sahibi denilmek suretiyle ismimden bahsedilmektedir.

Ankara Cezaevinde bir basın suçlusu olarak onbir aydanberi bulunmaktayım. Bu müddet içerisinde ranzamı değiştirmem cezaevi idaresinin müsaadesiyle olmuştur.

Esas mesleği mandıracılık diye beni küçültmek için kalemini oynatan yazara değil mandıracılığı, mandıracılığın en ufak işçiliğini dahi daha şerefli addederim, derim.

Basın Kanununun verdiği selâhiyete binaen, bu tekzibimin mecmuanızın ilk çıkacak nüshasının aynı sahifesinde, aynı başlık altında ve aynı puntolarla neşri rica olunur.

Ahmet Yazırlı
Cezaevi Koğuş: 10. da
ANKARA

lamıştı ve cemiyete ait bu bünye rahatsızlığını yenmek için elinden gelen her şeyi yapacaktı. Ümitsizlik değil, ümit için sebep vardı.

İstanbul meselesinin hal tarzına bu yüzden bütün C.H.P. bir miyar gözüyle bakmaktadır. Herhalde hal tarzı Partiyi değil, umumî efkârı birinci plânda göz önünde tutan cesaretli, basiretli ve mantıki bir hal tarzı olacak, zaaf asla gösterilmeyecektir.

Kıbrıs

Sarmaş Dolaş

Mmüstakbel Cumhurbaşkanı ile üstakbel Kıbrıs Cumhuriyetinin Cumhurbaşkanı Yardımcısı, Başpiskopos Makarios ile Dr. Küçük, ikinci Londra Konferansı için geçenlerde bir gün Londra hava alanına vardıklarında müşterek parolaları "tesanüt" idi. Makarios, tesanüdün lüzumunu çok iyi takdir ediyordu. Türk ve Yunan Hükümetleri de aynı kanaatte idiler. Fakat, ne olur ne olmaz, Kıbrıstaki Türkiye Başkonsolosu Vecdi Türel, Türk Cemaatinin Cumhurbaşkanına, Konferansta Makariosun tezleri aleyhinde vaziyet almaması gerektiğini bir kere da açıkça söylemekle vazifelendirilmişti. Gerçi, karşı karşıya geçtiler mi, iki Cumhurbaşkanının aralarından su sızmaz görünüyordu ama, taraftarları gazetelerinde -başta Rauf Denktaş olmak üzere- birbirlerine bol bol çatmadan da duramıyorlardı. Vecdi Türel aldığı talimatı yerine getirdi.

Zaten Londra Konferansından önce bu meşhur tesanüdün fiili neticelerinden biri daha alınmıştı. İki Cumhurbaşkanı beraberce yayınladıkları bir tebliğde yeni Kıbrıs Devletinin bayrağını tesbit etmişlerdi.

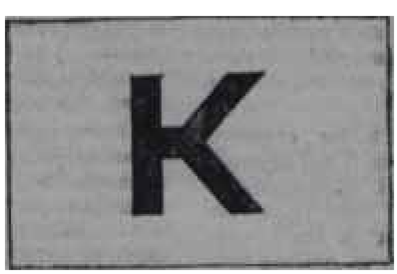
Fazıl Küçük Londra Konferansında...
Sakallıyla sakalsızın kader birliği...

Londra Anlaşmalarına göre, Kıbrıs Cumhuriyetinin bayrağı "tarafsız şekil ve renklerden mürekkep" olacaktı. Bayrağın tesbiti de teşrii meclisin değil, Cumhurbaşkanıyla Yardımcısının yani öbür Cumhurbaşkanının salâhiyeti dahilindeydi. Kıbrıs müstakil olduğunda mer'iyete girmek üzere, iki Cumhurbaşkanı kararlarını verdiler. Yeni bayrakta Türk bayrağında ve Yunan bayrağında yer alan ay, yıldız, kare, paralel hatlar, haç ve taç, kırmızı, mavi ve sarı renkler -Yunan bayrağındaki taç sarıdır- yeni bayrakta bulunmayacaktı. Kıbrıs bayrağında sadece iki cemaate müşterek olan renk ve şekiller yer almalıydı. Müşterek rengi bulmak güç olmadı; Türk ve Yunan bayraklarının her ikisinde de beyaz renk vardı. Şu halde, bayrak beyaz olmalıydı. Ama, teslim bayrağı gibi bayrak da olamayacağına göre, bayrağa bir de şekil bulmak gerekiyordu. Gerçi, iki Cumhurbaşkanı, beyaz rengin sulhü temsil ettiğini söylemekle, iki Cemaatin birbirlerine teslim olduklarını da kabulleniyorlardı ama, yine de bir şekil bulmak için uğraştılar ve buldular. Yeşil Adanın Türkçe adı "Kıbrıs" tı, Rumca adı ise "Kiprus". Her iki kelime de "K" harfiyle başlıyordu. Makarios haykırdı: "Evreka!" Küçük bağır-

dı "Bulduk!" Kıbrıs bayrağının ortasına kocaman bir "K" harfi oturtulacaktı. Fakat, iş bununla bitmiyordu. Bu "K" harfine bir de renk bulmak lazımdı. Renk, kırmızı olamazdı, mavi olamazdı, sarı olamazdı. İki Cemaat de matem tutmağa niyetli görünmediklerinden siyah da olamazdı. Bunun üzerine, Başpiskopos etimolojik malûmatını yokladı ve "Kiprus" kelimesinin eski Yunancada bakır kelimesinden geldiğini hatırladı. Gerçekten, Kıbrıs Adası çok eski zamanlardan beri bakır madenleriyle meşhur olmuştu. Eh! Ada hem Türklerin, hem Rumların değil miydi? Şu halde, bakır iki cemaate birden ait olan bir nimet sayılırdı. Netice: "K" harfi bakır renginde olacaktı. Doğrusu istenirse, böylesine sun'i bir yaratığın, milletsiz bir Devletin, bayrağı da bundan farklı olamazdı.

Cakalı Tehir

Londra Konferansı işte bu hava içinde başladı. Görüşülen meselelerin başında İngiliz üsleri meselesi yer alıyordu. Londra Anlaşmalarına bakılırsa, iki küçük köyde kurulacak olan İngiliz üsleri sadece 167 mil kare tutacak ve İngiliz hakimiyetinde kalacak olan bu bölgedeki ahalinin nüfusu 16 bin civarında olacaktı. Bu nüfus tamamen Rumdu. Bu sebeble, Türk Cemaatinin bu işle ilgisi yoktu. Ancak, bu meselede Rumlarla zahiri bir beraberlik gösterilecekti. Ama, aslında, İngilizlerin gereken üslere sahip olması Türkiyenin de menfaatiydi. Nitekim, asıl münakaşa Makariosla Selwyn Lloyd arasında geçti. İngilizler doğrusu büyük anlayış gösteriyorlardı. Üs mesahasının 120 mil kareye ve böylelikle nüfusun da bine inmesini kabullendiler. Makarios, İngiliz Askeri Valiliğinin üs bölgesinde çalıştırılmak üzere dışardan yabancı işgücü getirmesinden çekiniyordu. Selwyn Lloyd kat'i teminat verdi; işgücü Adadan sağlanacaktı. Makarios, üs bölgesinde mevcut su depolarının sadece İngiliz idaresinde olmasını, bölgenin su ihtiyacı için büyük bir tehdit diye görecek kadar mübalâğalı endişeler içindeydi. Selwyn Lloyd, su depolarının müşterek bir İngiliz - Kıbrıs idaresine bırakılmasını teklif etti. Selwyn Lloyd, daha da ileri gidiyordu: üs bölgesinde kalacak Kıbrıslılar hem İngiliz, hem Kıbrıs tâbiiyetinde sayılacaklardı. Kıbrıs İdaresi, bilhassa vergi ve gümrük işlerinde İngiliz idaresinin ajanı olarak hareket etmek yetkisine sahip kılınacaktı. Üstelik, bu kadarı bile yetmiyorsa, İngiliz Hükümeti de bölgesinde kalacak bin tane Ruma üs bölgesinin dışında mesken ve yerleşme imkânları temin etmeğe hazırdı; bunlar, istedikleri anda, istedikleri gibi üs bölgesine girebilecekler, işleriyle güçleriyle ve mülkleriyle meşgul olabileceklerdi. Fakat, Makarios inat ediyordu. İngilizlerin niyeti Adada askeri hakimiyeti elde tutmaktı. Eğitim mahallerine olan ihtiyaç bir bahaneden ibaretti. Mesele sadece, İngilteretnin Ortadoğudaki askeri taahhütleri idi; bunun için de 40 mil kare yeter, artardı bile! Bunu Selwyn Lloyd'dan duyan İngiliz Savunma Bakanı Mr. Watkinson ile Genelkurmay Başkanı Büyük Amiral Lord Mountbatten yerlerinden fırladılar. Doğrusu, Makariosun askerlik bilgisine hiç diyecek yoktu. Fakat, işin aslı aranırsa, Başpiskopos Cenabları bu büyük askeri bilgileri eski Başkomutanı Korgeneral Grivastan almışlardı. Hakikaten, Cumhurbaşkanı Atina Hava Alanından transit olarak geçerken kendisine yapılan Devlet Başkanlarına has merasim esnasında eski dostlarından Savvas Loizidis yanına yaklaşmağa muvaffak olup Grivasın bir mektubunu vermişti. Grivas mektubunda, Başpiskoposa 40 mil kareden fazlasına razı olmamasını söylüyor, ayrıca Kıbrısın İngiliz Milletleri Camiasına üye olmasını da Yunan milliyetçiliğinin prensiplerine aykırı buluyordu. Öyle ya, gaye halâ Enosis olduğuna göre, Kıbrısın Commonwealthte ne işi vardı?! İşte, Başpiskopos Cenaplarının inadının sebebi buydu. Rodosta Grivasla buluştuğu zaman İngiliz üslerini azami derecede küçük tutacağına söz vermişti. Şimdi bu sözünü tutamazsa Grivasın tekrar taarruza geçmeğe hazırlandığını anlıyordu. Nitekim, üsler meselesi yüzünden Konferansın akamete uğradığı ve istiklal tarihinin de 19 Şubattan 19 Marta atıldığını haber alan Kıbrıs Rum gazeteleri, istiklâlin bu yüzden gecikmesini bile bir Rum zaferi sayıyorlar ve Makariosa methiyeler okuyorlardı!

Kıbrıs bayrağı
Krutçef alınacak

Fakat, Başpiskopos Cenapları neticede anlaşmaya mecbur olduğunu da biliyordu. İngilizlerin ve Türklerin hiç acelesi yoktu. Kendi keyfinin gelmesini bekleyebilirler ve böylelikle, Kıbrısın istiklâli de çıkmaz ayın son çarşambasına kalabilirdi. Bu sebeple, Londrada kalmağa ve Konferansın kurduğu Çalışma Grublarının ve Komisyonların çalışmalarına nezaret etmeğe karar verdi. Tabii Dr. Küçük de ona yardım edecekti. Zaten, Türk ve Yunan Dışişleri Bakanları, Makariosun sonunda uzlaşmaya razı olacağını biliyorlardı. Averoff, -Zorlu gibi- İgilizlerin eğitim sahalarına ihtiyaçları olduğunu bile açıkça kabul etmişti. Fakat, "bazı güçlükler" olduğunu da söylüyordu. Zorlu da, sevgili dostunun katırı kalmasın diye, ne idüğü belirsiz "bazı güçlükler" olduğunu belirtmekten geri kalmadı. Nitekim, Makarios da yanında Dr. Küçük, İngiliz Bakanlıklarının kapısını aşındırmağa başladı, Selwyn Lloyd'la yaptığı ilk görüşmeden sonra, Foreign Office'in bir resmi tebliği "işler iyi gidiyor" diyordu. Bunun sebebi, Makariosun açıktan açığa 120 mil kareyi kabul etmiş olması değildi. Ama, Makarios sanki bunu kabullenmiş gibi diğer meseleleri konuşuyordu.

Dr. Küçükün ise Makariosa böylesine yardımcı olmasının başka sebepleri de vardı. Başpiskopos, üs meselesinde İngilizleri gerileteme-yeceğini anlayınca, üs meselesinde vermek zorunda kalacağı taviz karşılığında, İngilizlerden külliyetli iktisadi yardım koparmak istiyordu. Makarios, -şimdiki yıllık 2,5 milyon sterline karşı-en aşağısından yılda 4 milyon sterlin istiyordu. Dr. Küçük de bu talebi alabildiğine desteklemekteydi. Makariosun başka bir gayesi de, üs işinde taviz verip İngiliz Commonwealth'inin tam üyesi olmağı koparmaktı. İngilizler, ilk başta, Kıbrısa tabiiyet bakımından diğer Commonwealth üyelerine tanınan hakları tanımağı kabul etmişlerdi; ama, bu kadar küçük ve bu kadar acayip Devleti Commonwealth Konferanslarına kabule pek niyetli değildiler. Fakat, Makarios o kadar ısrar ediyordu ve Dr. Küçük de Makariosun yamacında Nehruların, Diffenbakerlerin, N'Krumahların, Menzieslerin ve MacMillanların arasında pek zarif majesteleriyle resim çektirmeği hayalinde o kadar büyütüyordu ki, Commonwealth İşleri Bakanı Lord Home, nihayet buna razı oldu. Fakat, Kıbrısın Commonwealth'e katılması sadece İngiliz Hükümetinin isteğiyle olamazdı; diğer Commonwealth üyelerinin de -Kanada, A-

B A S I N

Kılıçlıoğludan Mektup

Yeni Sabah gazetesinin İdare Meclisi Başkanı Safa Kılıçlıoğludan bir mektup aldık. Bir mektup. Savcılık eliyle gönderilmiş bir tekzip değil. Anlaşılan, bazı dostluklarının kapısı kapandığından beri Safa Kılıçlıoğlu gazeteler aleyhinde savcılıklara çok imzalı müracaatlar yapmanın pek makbul hareket olmadığını anlamış. Bravo! Hakikatleri anlamanın daima faziletli bir tarafı vardır.

Mektubu, aşağıda aynen, tek virgül eksiksiz bulacaksınız. Bu, mesleğin en basit bir şiarını da Kılıçlıoğluya hatırlatırsa, tabii sevincimiz iki kat olacak. Zaten, bunun haricinde, Kılıçlıoğlunun mektubunun bütün AKİS okuyucuları tarafından doyum olmaz bir tadla okunacağı da muhakkaktır.

Yalnız, Kılıçlıoğluya monolog söyletmektense kendisiyle diyalog yapmayı tercih ettik. Onun fikirlerinin altına, bugün böyle fikirler ifade etmesinin bizde uyandırdığı ihtisasları pek küçük notlar halinde kendisine duyurmayı faydalı bulduk. Böylece Kılıçlıoğlu yeni tutumunun şimdilik uyandırdığı intibaın neden ibaret bulunduğunu da görür ve hayale kapılmazsa kendisini sukutu hayallerden korumuş olur.

Akis Mecmuası Yazı İşleri Müdürlüğüne,

Mecmuanızın bir çok nüshalarında bir fırsatını bulup, eğri doğru benden bahsedişinize aldırış etmiyordum. Adımın sizi çok meşgul etmesini pek hayretle karşılamıyordum. Fakat 20 Ocak 1960 tarih ve 286 sayılı nüshanızda bu devamlı meşguliyetinizin çok ileri gittiğini görerek, sizi hatalı bilgilerden, okuyucularınıza yanlış malumat vermekten kurtarmak için yazınızın esaslı noktalarını tavzihe lüzum gördüm.

Bu cevabımı kanun yolundan geçirmeksizin doğruca size yollamayı uygun bulduğumdan aynen neşredeceğinizi ümid ederim.

1 — Kasım Gülekle, Nihat Erimle aynı zamanda tanıştım ve dostluklarımız aralanmadan devam etmektedir. Gülek beş seneden beri her İstanbula gelişinde beni telefonla aramak ve ziyaretime gelmek nezaketini gösterir. Bu tarz temasımız ne seyrekleşti, ne de sıklaştı. Başvekille dostluğumuz zamanında da, arkadaşça görüşmelerimiz hiç bir zaman aksamadı. İki aydanberi de takriben bir hafta evvel yalnız bir defa görüşebildik. Binaenaleyh yazınızda imâ ve telkin etmek istediğiniz hadise vâki değildir ve aramızda herhangi bir enteresan konuşma olmamıştır.

AKİS — Çok iyi!. Acaba nasıl bugün Menderesin ismi Yeni Sabahta tam bir dikkatle bertaraf olunuyorsa vaktiyle Gülekin isminin de bertaraf olunması için çıkarılan emriyevmi bu dostluğun bir cilvesi midir? Sakın, aynı tip insanlar arasında zaman zaman şahıslarını alakalandıran sebeplerle kurulup zaman zaman bozulan ittifakların bir icabı olmasın?

2 — Yeni Sabah Gazetecilik T. A. Ş. bir otomobil ithal lisansı talebetti. O tarihlerde başkaca beş müesseseye de otomobil ithal lisansı verilmişti. Ayrıca yüzlerce otomobil bedelsiz ithal yolu ile de yurda girmekte idi. Bunların içinde Cadillac'lar, Buickler, Road Master'ler de vardı. Bu arabaları, İstanbul ve Ankara caddelerinde görememiş olacağınızı tahmin edemem. Yeni Sabah şirketi, karaborsadan para tedarik edip, bedelsiz ithal yolu ile otomobil getirtme teşebbüsünde bulunsa idi, acaba bu hareket sizce daha mı makbul sayılırdı ?..

Yeni Sabahın dürüst davranarak ve Ticaret Vekaletinden lisansı alınarak ve 35.000 lira gümrüğü ödenerek getirttiği araba neden sizi bu kadar meşgul ediyor?..

Yurda giren ve çoğunun ağırlığı 2000 kiloyu geçen ve bedelsiz ithâl kararnamesine göre, 1500 kiloyu geçmemesi lâzım gelen arabaların halini araştırmak, gazeteciliğinize daha uygun düşmez miydi ?..

AKİS — Düşer, düşer tabii! Zaten, araştırıyoruz da.. Ama doğrusu, pek az lisansın alınma tarzı sizin meşhur Lincoln'unki kadar alâka uyandırıcı bulunduğundan -o zamanlar Başbakanla ne dosttunuz, değil mi?- bizi aynı derecede meşgul etmiyor. Hem, 35 bin lira gümrük ödeyerek getirttiğiniz muhteşem araba nerelerde Allahaşkına? Sizi artık hiç, içinde göremiyoruz. Yoksa, binmeye çekiniyor musunuz? Ne kadar yazık!...

3 — Ben Adnan Menderesle dostluğumu, sırf ama sırf memleketin âli menfaatleri için kurdum. Ve bunları temin edebildiğim müddetçe de kendisi ile dost kaldım. Dostluğum zamanındaki basın rejimini, Hükümetle basın arasındaki münasebetleri, insaf ederek düşünecek olursanız, bu günkü elim ve vahim manzara ile karşılaşmadığınızı görürdünüz.

Hüseyin Cahit Yalçının affından tutun da, Menderesin meşhur Alsancak nutku, Sayın İnönüye karşı sarfedilen medilıkâr sözler, bir iki ayda bir, büyük basın toplantıları ve basın mensupları ile dostluklar ve buna mümasil daha bir çok hayırlı, uğurlu ve müspet hareketler, hep benim dostluk zamanıma tesadüf eder.

Ben bu gayret ve hizmetlerimi hiçbir zaman ve hiçbir sebep ve bahane ile temeddüh vesilesi saymadım. Unutmayınız ki bu hareketler, 1954 seçimlerinin çok kahir galebesi neticesinde hüküm süren şiddet gidişi ve memleket üzerine hızlı bir gidişle çökmeye başlayan karanlık bulutlarının akabinde vukuu bulmuştur.

Ben Adnan Menderesle şahsi menfaatlerin çok ötesinde, amme menfaatlerine hadim olmalı mülâhazası ile kurduğum dostlukta daha fazla memleket lehine bir

ve Küçük Küçük Notlar

hizmette bulunamamaktan duyduğum büyük teessürü de saklıyamam.

AKİS — Vay, demek vatan size de minnettar! Sağolun Kılıçlıoğlu, varolun! Ama, sizin şu satırlarınızı okurken Adnan Menderesin yanında bulunmak için dünyanın bütün altınlarını seve seve verirdik ya..

4 — Bu müddet zarfında hiçbir gazete aleyhine hiçbir telkinde bulunmadım. Ne bir gazetenin kâğıdının kesilmesi, ne de ilânının kesilmesi tavsiyesinde bulundum. Bilakis Vatan ve Hürriyet gazetelerinin sıra ile kağıtları eksiltildiği zaman; buna itiraz edenlerin başında idim. Vatan gazetesine tam ihtiyacı karşılığı kâğıt verilmesi için sendikadan Hükümete müteaddit yazılar yazdık. Hürriyet Gazetesi için de sendika emrine verilen kâğıt dövizlerinden hasıl olan fiyat farklarından bir kısmının Hürriyet gazetesine bırakılmasını da, arkadaşlarla birlikte kararlaştırdık.

Dostluğum esnasında memlekette müesseseleşmiş, şahsi menfaatleri dışında âmme hizmeti gören gazetelerin, daima lehinde çalışmışımdır. Hiçbir gazetenin ne ilanının kesilmesini tavsiye ettim, ne de böyle bir hareketi tasvip ettim.

Bugün için bu hareketlerime gösterebileceğim ve hiçbir mevki ve koltuğun muhafazası veya temini için yalan söylemesi mümkün olmayan sayın Emin Kalafatı işhad ederim.

O zamanlar, pek menfur olan Hürriyet ve Cumhuriyet gazeteleri için ne derece şiddetli münakaşalar yaptığımı, bu münakaşaların birine, Park Otelin başvekile ait hususi salonunda hazır bulunan Sayın Atıf Benderlioğlu ile sayın Abdullah Gedikoğlunu da işhada mecburum.

Basın hakkında alınacak sert tedbirlere daima muarız olduğumun birçok şahidi olmakla beraber, bunların bugün hakikatleri ne derece ifade edeceklerini bilemediğimden, bu şahitlerin içinden aksi iddiada bulunmayacaklarını tahmin ettiğim sayın Sıtkı Yırcalı ile sayın Fatin Rüştüyü de işhâd edebilirim. Binaenaleyh bana isnad ettiğiniz arkadaşlarıma kötülük yapmak ve selahiyetlere fena telkinde bulunma bilgi ve kanaatiniz tamamen hayalhanenizin bir arzusundan ibarettir.

AKİS — Cüretinizin hayranıyız. Bunları, soğukkanlı, soğukkanlı, hem de bize, AKİS'e söyliyebiliyorsunuz! Aşkolsun! Ve siz bunları söylerken Yusuf Ziya Ademhan, iki ideal arkadaşınızla, Adnan Menderes ve Nihat Erimle birlikte açtırdığınız bir basın dâvasının kurbanı olarak Kemaliye cezaevinde çile dolduruyor. Hakikaten, aşkolsun Kılıçlıoğlu! Pes..

5 — Siz hernedense Nihat Erimden, Kasım Gülekten ve benden hoşlanmıyorsunuz. Olabilir, fakat hakiki kusurlarımız varsa onları yazmaktansa, bir takım hayali hareketler ve fiilleri bizlere isnad etmeniz ne gençliğinize, ne de mensubiyetinize yakışmayan hareketlerdir.

AKİS — Çok doğru! Saydıklarınız, bizimkisi gibi Demokrasi devirlerinin yarattığı bir sınıf insan.. Karakterleri tıpatıp aynı, kafaları tıpatıp aynı, hareketleri tıpatıp aynı, düşünceleri tıpatıp aynı, mülâhazaları tıpatıp aynı, telâkkileri tıpatıp aynı.. Bunlara, bir kişiyi daha eklemeniz pekâlâ kabildi. Unutmuşsunuz Evet. biz bu sınıftan hoşlanmıyoruz. Bunların şahıslarının zerrece ehemmiyeti yok. Meselâ sizinle iki kelime konuşmamışızdır. Nihat Erimi iki kereden fazla görmemişizdir. Başka biriyle, seneler var ki yolumuz bile karşılaşmamıştır. Zaten aranızda kurup bozduğunuz -ve insana ilk nazarda inanılmaz gibi gelen- ittifaklarınız bizi bu yüzden alâkasız bırakıyor. Siz o sınıfın adamı kaldıkça, sizden hoşlanmamakta devam edeceğiz. Zira bizim uğraştığımız ne sizsiniz, ne filan, ne falan.. Bizim uğraştığımız, şu cemiyetin, Allah rızası için bu sınıfa prim vermekten vaz geçmesi, gözünü açması! Hepsi o kadar. Mesele berraklığa kavuştu mu, Kılıçlıoğlu?

6 — Floryadaki inşaatımız için hudutsuz döviz israfı yaptığımıza dair. Havadisin makalesine, ertesi günü aynı sütunda çıkan cevabımızı neden okumadığınızı doğrusu merak ediyorum.

Ben hiçbir inşaatım için dışardan döviz mukabilinde, hiçbir malzeme getirmiş değilim. İhtiyacımı daima yurt içinde bulunan yerli veya ithal mallarından temin ederim. Bu güne kadar Hükümetten bir inşaat malzemesi lisansı ne talep ettim, ne de getirttim.

7 — İlâncılık şirketi sahipleri, başta Kemâl Salih olmak üzere hepsi dostumdur ve bu dostluğumuz 11 senedenberi hiçbir arızaya uğramadan devam etmektedir. 40 senedenberi, dürüst bir şekilde faaliyette bulunan bu müessesenin imhasını mutazammin ilân kararnamesinin çıktığını gazetelerde okuyunca, ilk itiraz ve isyan feryadını ben kopardım. Eğer bu müessese bugünkü haliyle yaşıyorsa, bu imkânların bu kadarcık olsun istihsalinde sayın Menderesle o zamanki dostluğumun rolü büyüktür. Kendilerine tamamen kötü maksatlarla ve hakikat hilâfına izah ve telkin yapılan bu reklâm işinin içyüzünü ve hakikatini kısmen olsun anlatabilmiş olmaktan bahtiyarlık duymaktayım.

İlâncılık şirketi ile aramızın açık olduğunu ve ilân kararnamesinin bu müesseseyi izrar maksadı ile telkinim neticesinde çıkarıldığı yalanını kimin uydurduğunu ve niçin uydurduğunu doğrusu bilemiyorum.

Aynı mütalâayı iki sene evvelki AKİS sütunlarında da görmek mümkündür. Anlıyorum ki işin, aslını izah etmedikçe bu mevzudaki tamamen hakikat hilâfına olan istihbarınızı tekrar edip duracaksınız.

Ben yaradılış itibariyle tevazuu gurura tercih eden bir insanım. Temeddühü bir küçüklük addederim. İşte bu yüzdendir ki bu güne kadar, bana yakıştırdığınız niyet ve hareketleri doğrulamak yoluna gitmedim. Zira bir takım hakikatleri gazete ve mecmua sütunlarına intikal ettirmek istemiyordum. Fakat çok mecbur kaldığımdan hizmet ve faaliyetimin günü gününe mazbut seyri hakkında bu kadarcık izahat vermek zorunda kaldım.

Ümid ederim ki bu hususlara artık yanlış mütalâalarla avdet etmezsiniz.

Saygılar...

AKİS — Teşekkür ederiz. Kılıçlıoğlu. teşekkür ederiz. İzahlarınızı artık, muteber gazetenizde neşrettirdiğiniz "Bir Veled" gibi son derece asil yazılarla değil, böyle mektuplarla vermeniz bile büyük terakki! Devam ediniz Kılıçlıoğlu, devam ediniz. Bahis mevzuu sınıftan çıkabilirseniz. o zaman daha etraflı görüşürüz.

Mukabil saygılar...

vustralya, Yeni - Zelanda, Güney Afrika, Ghana, Seylan, Malaya, Pakistan, Hindistan ve muhtar, Rodezyanın buna razı olmaları lazımdı Bu da 3 Mayısta toplanacak olan Commonwealth Başbakanları Konferansından önce olamazdı. O zamana kadar Kıbrıs müstakil olursa, İngiltere 3 Mayısa değin Adaya Commonwealth üyesi muamelesi yapmağı kabul edecekti.

Tek Liste

Makariosla Küçük bu işlerle meşgulken Anayasa Komisyonu üyeleri Erimle Çatsos da Lausanne'da müşterek müşavir Maurice Bridelin yanında toplanmışlardı. Komisyon, Anayasa metninin son şeklini gözden geçiriyordu. Bu arada, Cemaat Meclislerinin vergi koyma yetkisine dair Türklerle Rumlar arasında mevcut ufak bir ihtilaf da halledilecekti.

Fakat, Dr. Küçük Londra ikametinde pek de rahat edemedi. Kıbrıs Türktür Partisi ile Federasyon, tek liste istiyorlardı. Tek listeye karşı başka liste veya hatta müstakil aday çıkarmak vatana ve Türk menfaatlerine ihanet etmek demekti. Liste ilân da edilmişti. Küçük partisinin bütün adamları listede yer almışlardı. Listenin en önemli tarafı, Federasyon Başkanı Denktaşın -pek yerinde olarak- Temsilciler Meclisi yerine Türk Cemaat Meclisine aday gösterilmesiydi. Ayrıca, Denktaşın selefi Faiz Kaymak da Temsilciler Meclisine değil, Cemaat Meclisine aday gösteriliyordu. Bütün zorluklar da buradan geliyordu. Faiz Kaymak, Cemaat Meclisine değil, Temsilciler Meclisine üye olmak istiyordu. Cemaat Meclisine ait listeye sokulurken kimse onun rızasını almamıştı. Magusa halkı da aynı kanaatteydi. Bu durumda, Kaymak müstakil aday olmak kararındaydı. Üstelik, Faiz Kaymak gibi bir şahsiyeti ihanetle ithama imkân da yoktu. Faiz Kaymak müstakil aday olursa, Küçükün muhaliflerinin bundan cesaret bulup bütün, tethiş havasına rağmen, hemen her seçim bölgesinde adaylıklarını koymaları muhtemeldi. Fakat bunun da çaresi bulunacak, seçimler tehir edilecekti. İstiklâl bile tehir edilmemiş miydi? Bu suretle, muhalifleri karşısında vakit kazanan sadece Başpiskopos Makarios değildi; Dr. Küçük de aynı şekilde vakit kazanıyordu. Lefkoşeye dönünce tek liste çıkması için her türlü çareye başvurulacaktı. Makariosla Küçükün yüksek menfâatleri, sadece Commonwealth işinde birleşmiyordu; sadece iktisadi yardım işinde de birleşmiyordu. Artık, iki eski düşmanın iktidarda kalmak için de menfaatleri birdi.

HAVACILIK

Kazalar

Caravelle faciası

Geride bıraktığımız haftanın başında salı günü, geceyarısına ikibuçuk saat kala, Adana Sivil Hava Alanının durumu cidden görülmeğe değerdi. Saat 17.30 da Kıbrıstan gelecek THY nın -ART- uçağı ile Ankaraya ve İstanbula gidecek yolcular sabırsızlık ve asap bozukluğu içinde saatlerden beri beklemekteydiler. Saat 13.30 da Dakota tipi çift pervaneli Art uçağı Kıbrısa müteveccihen havalandıktan sonra, Silifke üzerinde kısa mesafe telsizi yandığından geri dönmüş ve Adanaya kazasız belâsız fakat müşkilâtla inebilmişti. Ankaradan tahrik edilen diğer bir Dakota, çift pervaneli Bas uçağı, Artın yarıda kalan seferini tamamlamak üzere yola çıkmıştı. Alan idarecileri kesin ve sahih bir malûmat veremediklerinden, yolcularla aralarında zaman zaman tadsız münâkaşalar kendisini göstermişti. Yolcular, Artın Kıbrıstan dönmesini beklerlerken çalan bir telefon zili, gergin havaya tuz biber kattı. Semiha Koçer isimli üç çocuk anası bir İstanbul yolcusu, Ankaradan aranıyordu. Bayan Koçer, erkek kardeşinin perşembe günü yapılacak düğünü için seyahati göze almıştı. Arayan, Bayan Koçerin uçağının Ankaradaki tevakkufu sırasında kendisini karşılamak için Esenboğa Hava Alanına giden diğer erkek kardeşiydi. Sesi son derece heyecanlıydı, "Aman ablacığım" diyordu. "gel sen İstanbula gitmekten vazgeç!" Bayan Koçer korkuyla tepeden inme ısrarın nedenini sorunca, Ankarada Esenboğa Hava Alanı civarında 42 dakika önce bir uçağın düştüğünü ve hiç kimsenin kurtulamadığını öğrendi. Kara haber alanda bekleşen Ankara ve İstanbul yolcuları arasında derhal yayıldı. Esasen olup bitenlerden maneviyatları sıfıra inmiş olan yolcuların ekseriyeti, biletlerini derhal iade ederek, arkalarına dahi bakmadan oradan uzaklaştılar.

"Kıyamet kopuyor!"

Aynı meşum gece Ankaraya 13 kilometre mesafedeki 40 haneli, 250 nüfuslu Karacaören köyü sakinleri, ağıllara topladıkları hayvanlarını son bir defa gözden geçirmişler ve yatmağa hazırlanmak maksadıyla toprak damlı evlerine dönmüşlerdi. Hava karlı ve yağmurlu, gök hafif sisliydi. Rüzgâr esiyor ve soğuk ilikleri donduruyordu. Saat tam 20.48 de, eteğinde bulundukları Sarpbel tepesinde seri halinde tarrakalar duydular. Sarpbel tepesi ateş içindeydi. Muazzam alevler, kasvetli gecede alçak bulutlardan aksediyordu. Sanki yer yerinden oynamıştı. Dünyanın başlarına yıkıldığını zanneden köylüler dehşetle ayağa fırladılar. Çocuklar feryada başlamışlardı. Yaşlılar "Kuyruklu yıldız düştü" diye bağırdılar "Kıyamet kopuyor!"

Caravelle'in kazadan sonraki hali..
Hayrolmayan encam..

Köylülerden, cesurları tecessüslerini yenmek maksadıyla hadise mahalline gittikleri zaman, Amerikalıların "Boeing -707" si, İngilizlerin

"Comet-i" ü ile birlikte Hür Dünyanın elinde mevcut mütekamil en iyi yolcu uçaklarından biri, Fransız yapımı "Caravelle" in, parçaları üç kilometre kareye yayılan devâsâ kalıntısını gördüler. Çift tepkili motorlu ve değeri 2 milyon dolara yaklaşan 74 kişilik "Caravelle" in perişan kuyruğunda SAS harfleri vardı. Böylece, Fransızların haklı olarak iftihar ettikleri ve 1959 un mayısının başında sefere konan "Caravelle", ilk kazasını, hem de jet çağının en büyük faciasını kaydederek yapıyordu. "Caravelle", Sarpbel tepesinin zirvesinden 500 metre kadar geride düzlüğe her 3 tekerleği ile şiddetle vurmuş ve iki sıçrama yapmıştı. İki sıçramadan sonra kanatları ve alt takımları parçalana parçalana takriben 200 metre tatlı bir meyilde sürüklenmiş ve zirvenin diğer tarafındaki uçurumdan aşağıya, kuru derenin içine yuvarlanmıştı. İlk patlama "Caravelle" in karaya bindirmesiyle dışarıdaki ve içerideki hava basıncının değişik olmasından duyulmuş, daha sonra da jet yakıtı depoları seri halinde infilâk ederek etrafı aleve ve kızıl bir aydınlığa boğmuştu. Karacaörenliler, başlarını iki tarafa sallıyarak, "Verilmiş sadakamız varmış, Allah bizi korudu" diyorlardı.

Et, kemik, kan ve parfüm

Hadise, Londra faciasından sonra, bütün memlekette derin tepkiler yarattı ve ürperti ile takip edildi. Menderes, İnönü ile giriştiği talihsiz söz düellosundanberi yanından hiç ayırmadığı Burhan Belge ve Sebati Ataman ile geceyarısına doğru Esenboğa Hava Alanına geldi. "0002" plâka numaralı siyah "Cadillac" aprona girerek Şeref Salonunun önünde durdu. Başbakan son derece üzgündü ve yüz ifadesi karışıktı. Otomobilinden inmedi. Daha önce gelen Ulaştırma Bakanı Şemi Ergin ile meşhur İçişleri Bakanı Namık Gedik, Esenboğa Hava Alanı Müdürünün odasında izahat alıyorlardı. Başbakanın geldiğini duyunca, koşar adımlarla aşağıya indiler. Gedik durumu kısaca anlattı ve son derece hürmetkârane, "Ruhsat verirseniz kaza yerine gitmek istiyorum, Beyfendi" dedi. Yüksek müsaadenin verildiğini belirten bir baş işaretinden sonra Gedik, Erginle ayrıldı. Menderes de arkalarından gitti. Feci kaza mahalline vardığında gene otomobilinden çıkmadı. Yürekler parçalayıcı manzarayı gördüğü zaman, acı hatıraları canlanan bir adamın iç burkuntusuyla irkildi ve sarardı. Kabin tazyiki sebebiyle esvapları paramparça olan cesedler çırılçıplaktı. Hemen hemen hepsinin başları, kol ve bacakları kopuktu. Tanınmaz haldeydiler. Enkaz hâlâ, bir nargile gibi tütüyordu. Et, beyin ve kemik parçaları kan bulaşığı çamurlu şömine görünmüştü. Civarı keşif bir pahalı parfüm kokusu kaplamıştı. Menderes fazla dayanamadı, 60 saniye kadar kaldıktan sonra hemen Ankaraya döndü. Hafta sonunda İstanbula giderken ise uçağa binmemeyi tercih etti ve otomobille kara yolunu tuttu.

En uğursuz 24 saat

Feci kazanın bilançosu 35 yolcu, 7 mürettebat olmak üzere 42 ölüdür. 42 kurbandan üçü Türktür. Bunlardan karı-koca 2 Ermeni vatandaşımız -kuyruk kısmında oturmaktaydılar- bilahere, kaldırıldıkları Numune Hastahanesinde gözlerini hayata yummuşlardır. Sigorta, yolcuların herbirine 25 bin, mürettebata da 3 bin dolar tazminat ödiyecektir.

SAS İsveç, Norveç ve Danimarkanın malıdır. Sermayesinin yarısı hükümetlerce ödenmiştir. Elinizde tuttuğunuz nüshanın baskıya verildiği ana kadar, feci kazanın sebebi resmen açıklanmamıştı. İsveç ve Danimarka Sivil Havacılık Teşkilâtları müfettişleri, SAS mütehassısları ve Türklerden müteşekkil 21 kişilik tahkik heyetinin incelemeleri hayli uzayacağa benzemektedir. Ancak tahkik heyeti, feci kazanın Esenboğa Hava Alanının hatasından veya yer teçhizatından ileri gelmediğini açıklamıştır. Ayrıca, Esenboğayı mesuliyetten kurtarmak gayreti içinde olan muteber Zaferin ilk gün A.A. dan alarak alelacele bir solukta belirttiği gibi "Caravelle" in havada alev aldığı da doğru değildir. Neticede, çoğu zaman olduğu gibi, feci kazanın bütün mesuliyetinin müteveffa başpilota yıkılacağı, bu haftanın başında muhakkak gibiydi. Zira en çok, başpilotun Esenboğa Hava Alanını gördükten sonra zamansız ve lüzumundan fazla irtifa düştüğü, vaziyeti kavradıktan sonra yükselmeğe çalışırken karaya bindirdiği ihtimali üzerinde durulmaktadır.

"Caravelle" in akibetinden tam 18 saat 45 dakika sonra, Adanadaki NATO'nun mu, Amerikanın mı, yoksa Türkiyenin mi malı olduğu halk efkârınca hâlâ meçhul İncirlik Hava Üssüne inecek bir "T4-M" tipi uçağın düşmesiyle, havacılık tarihimizin en uğursuz 24 saati kaydediliyordu. Torosların Adanaya 75 kilometre mesafedeki, irtifaı 3.100 metre olan Tumsu tepesine çarpan Amerikan Deniz Kuvvetlerine bağlı 4 pervaneli nakliye uçağındaki 16 Amerikalının da hiçbiri kurtulamadı. 1,5 metre kalınlığındaki buz ve sıfırın altında 16 derecelik hararet, kara kurtarma ekibinin kaza mahalline ancak üç gün sonra varabilmesine sebep oldu.

Düello hakkında

İsmet İnönünün harikulade mücadelesini heyecanla takip ediyorum. Burada kendisine hayranlığımı ifade etmek isterim. Meseleleri ortaya koyuş tarzı, ince nükteleri, cesareti ve açık kalpliliği yalnız beni değil, bütün yakınlarımı ve hemen hemen tanıdığım herkesi teshir etmiş bulunuyor. Böyle bir evlât yetiştirdiğinden dolayı ne mutlu Türk milletine.

Saip Alagöz - Samsun

•

Bütün hayatımca İnönünün, Atatürkün ölümü dolayısıyla yayınladığı beyannamenin bir insan kaleminden çıkıp çıkmadığını merak etmişimdir. O kelimelerin nasıl olup da bu derece ustalıkla yanyana getirildiğine hep hayret etmişimdir. Şimdi İnönünün Muhalefet lideri olarak Adnan Menderesle yaptığı tartışmayı okuyor ve o nefis beyannamenin sırrına ermiş bulunuyorum. Şimdiye kadar İnönü memleketimizin yaşayan en büyük devlet adamı olarak bilinirdi. Meğer aynı zamanda yaşıyan en büyük muharriri imiş de..

Hayri Sarokan - Ankara

•

İnönü — Menderes düellosunu en, mükemmel şekilde AKİS okuyucuları takip ettiler. Konuşmaların metinlerini günügününe gazetelerde okuduk, bunların nasıl hazırlandığının tafsilatını da AKİS'ten öğrendik. Sizi sadece mükemmel istihbaratınızdan dolayı değil, aynı zamanda batılı gazeteciliğin bütün inceliklerine vâkıf olduğunuzu, meselâ konuşmaların muhtevasını tekrarlamamak ve okuyucuya hiç bilinmeyen haberleri vermek suretiyle ispat ettiğinizden dolayı da hararetle tebrik ederim. Bir defa daha anlaşıldı ki AKİS Türkiyenin en mükemmel mecmuasıdır.

Nureddin Tüm - İstanbul

•

V. C. hakkında

Cazip Sümer adındaki vatandaşla yaptığınız mülakattan dolayı sizi tebrik ederim. Radyoda okunan listelerdeki vatandaşların hepsi D. P. ye Cazip Sümerin sebepleri gibi sebepler dolayısiyle katılıyorlarsa, hakikaten yaşadı D. P.

Sami Safyari - İstanbul

GENÇLİK

M.T.T.B.

Gençliğin haysiyeti..

Üst dudağının sol kenarında küçük bir Antep çıbanı izi olan Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencisi, geçen haftanın başında Ankarada, Anafartalardaki ikinci sınıf Büyük Otelin antresinde yaptığı hayret verici açıklama ile gençlik çevrelerinde büyük tepkiler meydana getirdi. Türkçeyi doğu lehçesine kaçan tarzda konuşan Ankara Üniversitesi talebesi, gazetecilere iktisadi Devlet teşekküllerinden sosyal teşekküllere yardım için ayrılan 3.5 milyon liranın D. P. nin güdümlü gençlik politika yürütücüsü Sadık Erdemin başkanlığındaki Gençlik Bürosu emrine verilmekte olduğunu ileri sürdü. Gür siyah saçlı ve esmer genç adam, bildiklerinin açıkladığından ibaret olmadığını her haliyle belli ediyordu. Kendisi, gericiliğe karşı açtığı bayrağı pek pahalıya ödeyen M.T.T.B. nin sandalyesi sokakta kalan Ankaradaki başkanı Beşir Hamidiydi.

Mardinli Hamidinin ve dolayısıyla M. T. T. B. nin başına gelenler D.P. nin gençliği hangi metodlarla zapturapt altına almak istediğinin parlak bir örneğini teşkil etti. "Arzu ve ihtiyaçlarınız, vaadlerimdir" sloganı ile işbaşına gelen Hamidinin masum niyeti, şimdiye kadar halledilmemiş siyaset dışı gençlik problemlerini ele almak ve çözmekti. Fakat her işe başlandığından itibaren her teşebbüsünde güdümlü gençlik politikası bir heyülâ gibi karşısına dikilmiş, türlü tazyik ve baskılarla ağzına sokulacak lâfları ve zihnine doldurulacak fikirleri terennüm etmesi istenmişti. Kendilerini maddi ve manevi her türlü ikbal ve imkanlara boğabilecek tekliflere sırt çevirince, Hamidi ve onun gibi hür kafa yapısına ve demokratik espriye sahip M.T.T. B. idarecileri "C. H. P. li" ve "Muhalefetin politikasına zemin hazırlamak" damgalarını yedikleri gibi, bütün kapılar da yüzlerine kapanmıştı.

M. T. T. B. nin Ankarada bir ikinci Başkanı, bir de 11 kişilik İcra Heyeti vardı. Hamidinin ismen var olmakla beraber hukuki bir mevcudiyeti bulunmayan Gençlik Bürosu ile ilk teması, geçen kasım başında yapılan Genel Kongre sırasında oldu. Fiyasko ile neticelenen "Gençlik Cephesi" banisi meşhur Mürşit Yolgeçen, İkinci Başkanlık için mücadele eden Hamidiye, eğer kazanmak istiyorsa "yüksek bir politik şahsiyet" ile görüşmesi gerektiğini söyledi. "Yüksek bir politik şahsiyet"in D. P. nin Antalyalı milletvekili Sadık Erdemden başkası olmıyacağını derhal anlayacak kadar kulis faaliyetlerine vakıf Hamidi, teklifi reddetti ve resmi desteğe lüzum kalmadan 17. turda seçimi kazandı.

Sokağa Atılan gençlik

Hamidi, masum niyetlerini tahakkuk ettirmek için kolları sıvadığı zaman, yepyeni bir şey öğrendi: "Sadık Ağabey"in vizesi olmadan büyüklerin, yanına sokulabilmek imkansızdı! Mecburen Erdem ile temas sağladı. Hayalhanesinin her kesimi, "İşte, Gençlik Beyefendi!" diyebileceği, istikbalinin akışını bir çırpıda değiştiriverecek mesut gün ile dolu Erdem, Hamidiye kurlar yapıyor, etrafında pervane olup iltifatlar yağdırıyor, "Sen büyük adamsın, yüksek mevkilere lâyıksın" şeklinde konuşuyordu. Ancak Hamidinin dar fakat dürüst kafası, yüksek mevkilere lâyık büyük bir adama böyle tekliflerin nasıl yapılabildiğini bir türlü almıyordu. Sadık Ağabey ile beraber olduktan sonra işler yolunda gidiyor, Polatkanın, Gençlik Bürosunun bağlı bulunduğu Devlet Bakanı İzzet Akçalın, Benderlioğlunun ve diğer birçok devlet büyüğünün kapıları Hususi Kalem Müdürleri barikatları yerlere serilerek ardına kadar açılıyor, maddi ve manevi destek vaadleri tufanı andırıyordu. Masum niyetlerini tahakkuk yolunda gören Hamidi memnun ve seviçliydi.

Fakat irtica, resmi müsamaha ve desteğin sefasını sürerek hortlamağa başlayınca, berrak gökyüzünde kara bulutlar belirdi ve fırtına patlak verdi. İstanbuldaki Genel Başkan Yaşar Özdemir, Hamidi gibi M. T. T. B. idarecileri, İktidarın tam tersine, Atatürk İnkılâplarının korunması için istikballerini tehlikeye koyacak cinsten insanlardı. Derhal, Gençlik Bürosunun ve Parti mensubu gibi hareket eden idare ve emniyet âmirlerinin şiddetli mukavemetlerine rağmen ayağa kalktılar, hortlayan irticai tel'in ettiler. İşte ne olduysa ondan sonra oldu ve yurdun dört bucağındaki 22 cemiyetin bağlı olduğu koskoca ve Milli unvanını haiz bir gençlik teşekkülünün sokağa atılmasına kadar iş vardırıldı.

Beşir Hamidi

"Al parayı, kes sesini!"

Miras kalan borç

Hamidinin masum niyetlerinin başında, M.T.T.B. nin genel başkanlığına oturtulan at yarışları meraklısı Orhan Sakarya zamanından kalma 45 bin liralık borcun tasfiyesi geliyordu. Bunun 12,138 i binaya aiddi, gerisi de otelci, lokantacı, nakliyeci ve kırtasiyecilere takılmıştı. Hamidinin en büyük ümidi, M. T. T. B. nin milli bir teşekkül olarak 16 iktisadi devlet teşekkülünden her sene almakta olduğu biner liralık yardımdaydı. Ne vardı ki, şimdi o usûl çoktan değişmişti. İktisadi devlet teşekküllerinden sosyal teşekküllere ayrılan paralar, Akçalın Devlet Bakanlığında toplanmakta ve oradan güdümlü gençlik politikasını finanse etmek maksadıyla bir silâh olarak Erdeme devredilmekteydi. Erdemden ne şartlarla para koparılabileceğini ise, pek iyi bildikleri için Hamidi ve arkadaşları düşünmek dahi istemiyorlardı.

M.T.T.B. nin İkinci Başkanlık ve İcra Heyeti Bürosu, Çocuk Esirgeme Kurumunun Anafartalardaki beş katlı Çocuk Sarayı Apartmanındaydı. M.T.T.B., dördüncü kattaki 16 numaralı daireyi 400 lira aylıkla iş-

gal ediyordu. Ç.E.K. nun elinde ta Sakarya zamanından, yani 1958 senesindenberi bir tahliye kararı vardı, üç senelik tahliye kanun Ç.E.K. nun Genel Başkanı Refet Aksoyun -Ordunun eski seçimlerde D.P. milletvekili ve Çalışma Bakanı Müsteşarı- hatırına, ancak M.T.T.B. nin İktidarın işine gelmiyecek şekilde, hortlayan irticaa karşı hayli cılız bir sesle ayağa kalkmasından sonra geldi. Halbuki daha otuz gün önce Akçal, Hamidiye bina borcunu karşılamak üzere Gençlik Bürosundan 6 bin lira temin edeceğini ve geriye kalan meblağın Ç.E.K. tarafından M.T.T.B. ye teberru, edileceğini, "Bilimle beraber olmayan bize karşıdır" felsefesine bağlı Sadık Ağabey ile anlaşmaları şartıyla vaadetmişti. Gene Akçalın söylediklerine bakılırsa, 400 lira çoktu, kendisi emir verecek ve Ç.E.K. nun M.T.T.B. den 50 lira gibi sembolik bir kira bedeli almasını sağlıyacaktı.

Mahut tahliye günü, M.T.T.B. nin alt kattaki Terzi Aram Düzelden paralel aldığı 12684 numaralı telefonu çaldı. Ahizeyi kaldıran Hamidi, Sadık Ağabeyin sesini hiç müşkilât çekmeden tanıyıverdi. Erdem, müşfik bir sesle, "Eğer isterseniz binada kalabilirsiniz" diyordu. "Borçlarınızı tasfiye edebilmeniz için size yardım da edilir. Bu iş, vereceğiniz bir beyanatla hal yoluna girer." Hamidi, verecekleri beyanatın rakam olarak karşılığını sorunca, ümitlenen Erdem, sevinçle "100 bin lira alırsınız" dedi. Hamidinin ahizeyi yeline koymadan hiddetle söyledikleri şunlardı: "Bizi Samet mi zannettiniz?" Ve M.T.T.B. geçen hafta içinde böylece sokağa atıldı.

Önümüzdeki günlerde İstanbuldaki Genel Başkanlığa verilen eski Eminönü Halkevi de geri alınırsa, doğrusu hiç kimse şaşmıyacaktır. Eşyalarını Terzi Aram Düzele, bir vatandaşın Yeni Mahalledeki evine ve bir avukatın yazıhanesine tevzi eden M.T.T.B. ciler, halen faaliyetlerine devam edebilecekleri bir çadır aramaktadırlar. Orada, bir yardım kampanyası açarak, gençliğin haysiyetine yakışır şekilde borçlarını tasfiye yoluna gidecekler.

İKTİSAT

Hirfanlı Barajı
Firavunların da ehramları vardı.

Enerji

Nurlu istikbal

İktidarın nurlu istikbal edebiyatçıları Muhalefet liderini iktisadi konularda makamlarla konuşmağa davet edeliberi, AKİS ekipleri de durmadılar, C. H. P. ve D. P. İktidarının elektrik enerjisi sahasında yaptıklarına, tamamlanmamış barajların gölgesine sığınarak değil, fakat, ilmi hesapların ışığı altında baktılar. İşte netice :

1924 e kadar bütün Türkiyede İstanbuldan başka elektriğe kavuşmuş şehir yoktu. C. H. P. iktidarının ilk işlerinden biri de memlekette elektrik şebekesinin temellerini atmak oldu. 1924 te Manisadan başlanan Anadolunun elektriklendirilmesi işi, daha sonraki yıllarda hemen bütün il merkezlerine ve bellibaşlı kaza ve hattâ nahiye merkezlerine kadar götürüldü.

1923 yılında Türkiyede mevcut santral hatları, sadece İstanbulda olmak üzere 32 bin kilovat civarındaydı. C. H. P. İktidarı devrettiği 1950 yılında bu miktar 408 bin kilovata çıkmıştı.

1923 yılında Türkiyede sadece 7 tane yüksek elektrik mühendisi vardı. C. H P. iktidarı zamanında elektrik yüksek mühendisi sayısı görülmemiş bir hızla artmıştır:

1925 de	**15**
1930 da	**50**
1935 de	**80**
1940 da	**180**
1945 de	**280**
1950 de	**500**

1950 yılından 1959 yılı sonuna kadar ise Türkiyedeki elektrik enerjisi kapasitesi 1.232.000 kilovata erişmiştir. C. H. P. devrinde yıllık artış hızı yüzde 41 olduğu halde, D. P. devrinde sâdece yüzde 33 tür. C. H. P. bu işi beş kuruşluk yabancı yardımı olmadan yapmıştır. Bu, C. H. P. nin beceriksizliği değil, fakat Batı dünyasını kaplayan iktisadi buhranın bir neticesidir. Üstelik, C.H.P. nin elinde bu işi yapmak için D. P. zamanında mevcut mühendislerin çok azı mevcuttu. C. H. P. devrinde açılan mekteplerin ve yetiştirilen mühendislerin çalışmasıdır ki D. P. zamanında yeni santraller yapılmasını temin etmiştir. Gerçekten, 1959 yılında Türkiyede bin tane yüksek elektrik mühendisi mevcuttur. Bu kadar çok elemana ve muazzam miktardaki dış yardıma rağmen, D. P. nin elektrik sahasındaki kalkınması C. H. P. devrindekinden daha yavaş olmuştur. Bunun sebebi, taraf ve enflasyonun doğurduğu tıkanıklıklardır.

Üstelik, D.P. nin enerji sahasında yaptığı yatırımlar çok paha-

lıya mal olmuştur. Avrupa İktisadi işbirliği Teşkilatının yetkili servislerinin son zamanlarda yaptığı bir etüde bakılırsa, Türkiye bütün O.E.C.E. bölgesinde enerji sahasına en pahalı yatırım yapan memlekettir. Hakikaten, kilovat/saat başına dolar olarak yatırım tutarı 1955 ten 1958 sonuna kadar yapılan yatırımlarda şöyledir:

Almanya	**0,091**
Portekiz	**0,121**
İngiltere	**0,127**
Fransa	**0,147**
İtalya	**0,250**
Yunanistan	**0,316**
Türkiye	**0,420**

Bu neticelere bakılırsa, Türkiye sadece zengin ve ileri memleketlerden değil, kendisine benzeyen Portekiz ve Yunanistan gibi memleketlerden bile geridedir. Bu pahalılık, elimize geçen, kaynakların nasıl har vurulup harman savrulduğunun açık bir delilidir.

Bütün bunlar yetmiyormuş gibi D. P. devrinde elektrik enerjisi sahasına yapılan yatırımlar verimsizdir de... Elektrik enerjisinde verim, 1 kilovatlık takatten bir sene içinde elde edilen enerji miktarıdır. Bu miktar bugünün birbirine bağlı -enterkonnekte- şebekelerinde 5 bin kwh/kw civarındadır. Türkiyede enterkonnekte şebeke 1953 ten itibaren kurulmağa başlanmış ve bu şebeke 1956 dan itibaren Kuzey Batı Anadolu bölgesini kapsamıştır. Şebeke ne kadar genişlerse, kaide olarak, santrallerin veriminin de artması gerekir. Halbuki, netice bunun tam tersi olmuştur.

1950 de enterkonnekte şebeke olmadığı zaman mevcut olan verim gayet normaldi. 1955 te enterkonnekte şebeke de başlangıç için normal sayılabilirdi. Halbuki, 1959 da verim yükseleceğine 1950 deki verime yaklaşacak kadar düşmüştür. Aslında, 5000 kwh/kw e doğru gelişmeliydi.

Bu rakamlar bize, Türkiyede lüzumundan fazla santral kurulduğunu gösteriyor. Fazla kapasiteyi 200 bin kw olarak tahmin etmek kabildir. Bu takati tesis için yapılan yatırım masrafı takriben 800 milyon liradır. Bu fazla takatin en çabuk iki yıl içinde kullanılacağını kabul etsek, bu fazla tesislerin faiz, amortisman ve sair masraflarını iki yıl için 200 milyon lira olarak tahmin edebiliriz. Demek ki -tesislerin inşa müddetini de hesaba katarsak- en aşağı dört yıl müddetçe 2 milyar Türk lirası, atıl kapasite yaratmağa ve idame etmeğe hasredilmiş oluyor.

Bu fazla santralleri yapıp para kazanan yabancı şirketlerin Türkiyedeki mühendislerinin bile gözlerini faltaşına döndüren böylesine bir israf D.P. nin gösteriş meraklılarını halâ uyaramamıştır. Halbuki, daha 1953 yılında Amerikan İktisadî Misyonunun, meşhur iktisatçı, Prof. Chenery'ye yaptırttığı bir etüdde Türkiyede barajın ve santralin fazlasına para harcanacak yerde, meselâ demir - çelik sanayiinin genişletilmesi tavsiye ediliyordu. O zaman, büyüklerimin Chenery'ye kızıp, barajların aynı zamanda sulama maksadı için kurulduğunu söylüyorlardı. Halbuki, barajların büyük çoğunluğunun sulama tesislerine el atılmamıştır bile... Bu arada, Beyazıt meydanının indirilip çıkartılması için milyonlar heba edilmiş ve demir - çelik işi de 1953 ten beri hala tamamlanamamıştır.

Bugün Karabük tesislerini tevsi projesiyle ve Ereğlideki yeni demir - çelik projesiyle övünenler, aslında hiç de övünecek durumda değildirler.

Yıllar	**Müesses Takat** kw	**İstihsal** kwh	**Verim** kwh/kw
1950	408.000	789 milyon	1930
1955	542.000	1.580 milyon	2800
1959	1.232.000	2.520 milyon	2040

Fransa

İnsanlık hakkında

İşkence:
1 — Temiz olmalıdır.
2 — Genç şahısların önünde yapılmamalıdır,
3 — Sadist kimselerin önünde de yapılmamalıdır.
4— Bir subay veya mes'ul bir şahıs tarafından yapılmalıdır,
5 — İnsani olmalıdır, yani sorguya çekilen şahıs "konuşur konuşmaz" -arzu edilen itirafta bulunur bulunmaz- sona ermeli ve her halde hiç bir iz bırakmamalıdır."

Bu metin, Cezayirde Philippeville şehrindeki Jeanne d'Arc Yıkıcı Faaliyetler Eğitim Merkezinde bir Yüzbaşı tarafından verilen derse aittir. Yüzbaşı Fransız Ordusunun, yani Alman Ordusunu İkinci dünya Harbinde işkenceler yapmakla itham etmiş olan bir memleketin mensubudur. Bu eğitim merkezinden mezun olanlar DOP -Korunma Harekât Müfrezesi- denilen ve mensupları siyah veya haki üniformalar giyen özel bir birliğe iltihak etmektedirler. Bu birlik uçakla taşınmakta ve lüzumlu yerlerde milliyetçileri "konuşturmak"için kullanılmaktadır.

Bu birliğin mensuplarının ve o eğitim merkezinin öğretmenlerinin Fransız Ordusuna ve insan haklarının banisi Fransaya leke sürdüğü, bizzat kendisi istilâcının işkencesine mâruz bırakılıp yakılarak katledilen bir büyük kadının, Jeanne d'Arc'ın ismini ve hatırasını kirlettiği muhakkaktır. Fransayı sevenler bütün banlardan en az Fransızlar kadar utanmaktadırlar.

Fakat, Fransanın şerefi -milliyetçi kesmekle meşgul katil generaller tarafından değil- hür Fransız vatandaşları tarafından yine de yüksekte tutulmaktadır. Bu kimseler, -milliyetçilerle işbirliği yapmak ithamına bile aldırmadan- insan haklarını savunanlardır.

Fransız Ordusunda kullanılan bu çirkin işkence metodlarının varlığını açıklayan da bunlardan biri olmuştur. Bu adam, bir papazdır. Varlığı, sadece mensup olduğu dine değil, bütün insanlığa şeref vermektedir. Fakat, varlığıyla insanlığa ve Fransaya bir o kadar şeref veren bir de dergi vardır. Bu açıklamalar bu dergide, Temoignage Chretien'de yapılmıştır.

Temoignage Chretien'de bu açıklamalar yapılır yapılmaz Savunma Bakanı Guillaumat, dergiye der-

General de Gaulle
Şeytanla dostluk

hal bir mektup gönderdi ve bu mektubun metnini basına açıkladı. Ne tuhaftır ki emrindeki kuvvetlerin işkence yaptıkları ithamı altında bulunan Savunma Bakanı, Temoignage Chretien'i gene de namussuzlukla itham etmiyor, aleyhinde takibat açılacağını ve kapatılacağını bildirmiyordu! Savunma Bakanı sadece derginin ithamlarını yalanlamağa gayret ediyordu. Fakat, bu yalanlama gayreti tam bir fiyaskoyla neticelendi. Guillaumat'nın mektubunun neşredildiğinin ertesi günü meşhur Le Monde gazetesi, Savunma Bakanının, Jeanne d'Arc Okulunda işkence dersleri okutulduğunu inkâr edemediğini, Temoignage Chretien'in bu olayı "maksadı mahsusla" anlattığını söylemekle yetindiğini yazıyordu. Le Monde'a göre "Eğer M. Guillaumat'nın dediği gibi, işkencenin Savunma Bakanlığı ve Cezayirdeki Başkomutanlık tarafından teşvik görmediği doğru olsaydı, Jeanne d'Arc Okulundaki bu tedrisattan askerî makamların haberdar olmaması gerekirdi. Bunu kabul etmek ise imkânsızdır. Öte yandan, Bakan bize bu Okulun birkaç ay önce kapatıldığını bildiriyor. Eğer Bakan Okulun kapatılma sebeplerini açıklamış olsaydı, hakikatin meydana çıkmasına daha çok hizmet etmiş olurdu. İşkenceyi teşvik etmediğini söyleyen Bakanın yalanlamalarının ciddi bir ağırlığı olabilmesi için, bu okulda ders görmüş olan yedek subaylara gördükleri işkence dersleri rağmen bakanlığın bu usûlleri asla desteklemediği de resmen bildirilmeliydi."

Hristiyan Olsunlar!

Fakat, Fransanın "bugünkü prensleri"nin ne kafada olduklarını anlamak için, bizzat Başbakan Michel Debre tarafından tavsiye edilmiş olan ve Savunma Bakanlığının yayınladığı Zırhlı Süvari Dergisinin 28.inci sayısında çıkmış olan şu satırları okumak yetecektir.

"Her ihtilâl harbi polis metodlarının kullanılmasını gerektirir. Umumi Asayiş Komitesi olmasaydı Fransa 1793 istilâsına dayanamazdı. Eğer G. P. U. olmasaydı Stalin, zaferini kazanamazdı... Cezayir isyanı iki medeniyetin birbiriyle çatışması demektir. Bu çatışma içersinde, tam bir şekilde islâm imanına bağlı ve doğrudan doğruya din sebebiyle Fransızlardan nefret eden iptidai ahalinin gelişmesi, zor metodları kullanılmadan mümkün olamaz. Derinden derine dinine bağlı olan Kuzey Afrikada modern hayat anlayışını ve Avrupa medeniyetini yerleştirmek hristiyan dinini bu ahaliye kabul ettirmeden kabil değildir. Çünkü, sadece hristiyan dini sayesindedir ki hürriyet ve terakki fikirleri yaşayabilir."

Fransanın ne hâle geldiğini anlamak için bu satırları okumak hakikaten kâfidir. Bir tarafta, bir papaz çıkıyor ve kim olursa olsun insanlara işkence yapılmasını mahkûm ediyor. Öbür tarafta ise, -kendisi katolikligi kabul etmiş fakat babası yahudi- bir Başbakan, XX. inci asrın ortasında, koskoca bir kütlenin dininin G.P.U. metodlarıyla değiştirilmesini istiyor! Aynı Başbakan Milletlerarası Kızıl Haç Teşkilâtının, Cezayirdeki toplama ve esir kamplarında işkence yapıldığına dair raporunu yayınlayan gazeteleri toplattırıyor; sonra da -ilâç için- bu rapora büyük önem verdiğini ilân ediyordu. Ve General de Gaulle, işte bu Frânsayı büyüklük siyasetine lâyık görüyordu! Büyük vasfına lâyık Fransa, hiç şüphesiz, Debre'lerin ve Guillaumat'ların Fransası değildir. Fransa bir gün büyük vasfına hakikaten lâyık olacaksa bu, işkenceci haçlı prensleri sayesinde değil, fakat herşeye rağmen orada yerleşmiş olan ve uğruna Temoignage Chretien'lerin, Le Monde'ların, L'Express'lerin yılmadan mücadele ettikleri basın hürriyeti sayesinde olacaktır.

İşler Karışıyor.

Fakat, geçen haftanın sonunda Cezayirde işler büsbütün karıştı. General de Gaulle'ün 16 Eylül demeci

SİLAHSIZLANMA

Dört Büyüklerin Dışişleri Bakanları yaz ayları içinde Cenevre'de lâf yarıştırırken moda olan konu, Almanyanın birleştirilmesi ve Avrupa emniyeti idi. Mr. Dulles'ın ölümünden sonra Amerikan Hariciyesinin Haçlı zihniyetinden hızla kurtulmasını ve bilhassa Ike'ın ilk Avrupa seyahatini takiben moda olan konu ise genel silahsızlanmadır. Toplanması artık kesinleşmiş olan Zirve Konferansının gündeminde yer alması hususunda herkesin üzerinde mutabık olduğu konu da gene Genel

Kötümserlere bakılırsa, Zirvenin gündeminde genel silâhsızlanmanın yer alması için herkesin bu kadar büyük bir tehalük göstermesinin sebebi, bu konunun büyük laflarla birlikte büyük ümitlere de gebe olmakta sonsuz bir istidada sahip olmasıdır. Geçen yaz, Almanyanın birleştirilmesi ve Avrupa emniyeti konularının halledilemeyeceği yeter derecede anlaşılmıştır. Buna rağmen, sıhhî sebeplerin mevkiini terketmeğe zorladığı bir tarihi şahsiyet, - Ike - Gettysburg'taki çiftliğine çekilmeden önce, gelecek nesillerin kendisini bir harp ilâhı olarak değil, bir sulh meleği olarak hatırlamalarını istemiştir. İşte, sırf bu şahsi prestij endişesi Batı Dünyasını bugün Şeytanla müzakereye götürmüştür. Ama nasıl olsa Şeytanla anlaşmaya imkân yoktur. Böyle olunca, milyarlık kütlelerde birkaç boş ümit daha uyandırmak İhtiyar Askerin tek tesellisi olacaktır.

Kötümserlikleri, dünya olaylarının ciddi bir tahliline dayanmaktan ziyade, yeryüzünün temelli bir barışa kavuşmasındaki büyük nimetleri görememekten ileri gelen bu Haçlı kalıntıları ne derlerse desinler, hakikat bu merkezde değildir. İhtiyar Asker doğru görmüştür. Silâhsızlanma konusu, artık sadece boş lâfların boş ümitleri ve boş ümitlerin de boş lâfları doğurduğu bir fasit daire olmaktan çıkmış, hedefin -çok uzakta da olsa- belirdiği -çetin fakat- yürünmeğe değer bir yol hâlini almıştır.

Bunun ana sebebi, hiç şüphesiz, iki tarafın da, en akla sığmaz teknik ilerlemeleri bile sağlasalar, kendileri mahvolmadan öbür tarafı mahvedemeyeceklerini artık anlamış olmalarıdır.

Yalnız, tek sebep bu değildir. İkinci Dünya Harbinin sona ermesinden beri süregelen silâhsızlanma müzakerelerinde Sovyet blokunun başlıca gayesi, mevcut askeri muvazeneyi kendi lehine bozmak olmuştu. Sovyet Rusya, daima Batının, atom silâhlarını terketmeslni isterken, kendi askeri üstünlüğünü sağlayan klâsik kuvvetleri elden bırakmamağa gayret etmişti. Bugün bu faktör ortadan kalkmıştır. Çünkü, Sovyet bloku da şimdi Batı bloku kadar atom sahasında ilerlemiş bulunmaktadır. Öte yandan, Batının herhangi bir tecavüzde atom bombasını atacağının bilinmesi, Sovyet blokunu klâsik sahadaki kuvvet üstünlüğünü kullanmakta alıkoymaya kâfi gelmektedir.

Şimdi, ana mesele kontrol meselesidir. Bu konuda da güçlük Sovyetlerden gelmektedir. Sovyetler Birliği Başbakanı Amerikadayken Birleşmiş Milletler Gene Kurulu huzurunda söylediği nutukta, "önce silâhsızlanma, sonra kontrol" formülünü ortaya atmıştır. Sovyet diplomasisinin bütün gayretlerine rağmen, bu formül de bir yenilik keşfetmek zordur. Sovyet Rusya, İkinci Dünya Harbinin sonundan beri silahsızlanmanın kontrolünü reddetmek için türlü söz cambazlıkları keşfetmekte emsalsiz bir maharete sahip olduğunu isbat etmiştir. Fakat, bu konuda da bazı kapılar -ardına kadar açılmamakla beraber- gıcırdamağa başlamıştır. Gerçekten, Cenevrede devam eden Atom Denemelerinin Durdurulması Konferansında Sovyet Hükümeti silâhsızlanmanın bu muayyen sahasında, bazı müessir kontrol tedbirlerini kabul etmeğe yanaşmıştır. Gerçi, Sovyetlerin kabul ettikleri henüz yeter sayılamaz. Fakat bu kadarının bile kabul edilmesi kaydedilmeğe değer bir olaydır. Bu, silâhsızlanmaya kısım kısım varılabileceğine dair beslenen ümitlere hak verebilecek mahiyettedir.

Gerçekten Sovyetleri kontrol konusunda hasis davranmağa sevkeden ana sebep, kendi ülkelerine, yabancıların girmesinden çekinmeleridir. Eğer atom denemelerinin durdurulmasının kontrolü vesilesiyle Sovyet arazisine girecek postaların faaliyeti, bu endişenin pek o kadar önemli olmadığını Kremline gösterebilirse silâhsızlanmanın diğer konularında daha önemli adımlar atılması mümkün olabilir.

Üstelik, aslında Batının da menfaati genel silahsızlanmaya bir anda değil, fakat yavaş yavaş, kısım kısım gitmektedir. Gerçekten, silâhsızlanma dünya tarihinde ilk defa gerçekleştirilecek bir idealdir. Silâhsızlanmanın kontrolüne dair usûller bugüne kadar kimse tarafından tatbik edilmemiş ve fiilî tesirlilikleri tecrübeden geçirilmemiştir. Batı, Kremlini genel silâhsızlanmaya -o anda tesirli görünen kontrol usulleriyle birlikte- razı etse bile, bu usûllerin yetersiz olduğu sonradan meydana çıkarsa Batı Camiasının emniyeti, şimdikinden çok daha büyük bir tehdidle karşılaşabilir. Şu hâlde, bu kontrol metodları ilk önce mahalli projelerin veya sadece muayyen silâhları hedef tutan tasarıların tatbikatı esnasında denenmeli ve ondan sonra ıslâh edilmiş metodlarla genel silâhsızlanmaya gidilmelidir.

Mr. Dulles'ın bütün inadına rağmen, Batıyı -hattâ onun sağlığında- atom denemelerinin durdurulmasını müzakereye sevkeden sebeplerin başlıcalarından biri işte budur. Orta Avrupanın -Batı ve Doğu Almanya, Çekoslovakya, Polonya, Macaristan- atom silâhlarından tecrit edilmesi, bu bölgeden yabancı kuvvetlerin karşılıklı olarak çekilmesi gibi -şimdi hayli hayalî gibi görünen- tasavvurların, yarın gerçekleşmesi ihtimalini yaratan sebep de, bu sebebtir. De Gaulle ile Adenauer'in inadı, realist ve sapasağlam bir mantık silsilesinin dayandığı bu temeli yıkmağa muvaffak olamayacak gibi görünüyor.

Ordu Komutanlarını memnun etmemişti. Ordu, General de Gaulle'ün, Cezayir halkına kendi mukadderatını tayip hakkını tanımasını ilk önce, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun Fransayı mahkum etmemesi için yapılmış bir oyun sanmıştı. Fakat sonradan Generalin Fransız Topluluğuna dahil Afrikadaki muhtar Cumhuriyetlerin isterlerse bağımsızlık kazanabileceklerini söylemesinden çok ürkmüştü. Demek ki de Gaulle onlara yalan söylemişti; de Gaulle, -sosyalist- Mollet'nin yapmaktan korktuğunu onlara yutturmakla meşguldü. De Gaulle, sağcı görünen bir liberalden başka bir şey değildi. Bir aydanberi bu fitne, Ordu Komutanlarının kulağına, Paristen gelip Cezayirde macera arayan politikacılar, tarafından tekrarlanıyordu. Hindiçininin elden gittiğini görünce mutaassıp Dulles'ı atom bombası kullanmağa teşvik edecek kadar gözü kararmış olan eski Başbakanlardan Bidault Cezayire gelmiş, etrafı kasıp kavuran nutuklar atıyordu. Onun arkasından, -golist- Yeni Cumhuriyet Birliği Partisinden kovulan aşırı sağcı Paris Milletvekili Avukat Biaggi de Cezayire hareket ediyordu.

Tam bu sırada, Batı Almanyanın en ciddi gazetelerinden -Münich'te çıkan- Süddeutsche Zeitung, dünyaca tanınmış gazetecilerden Ulrich Kempski'nin Cezayir Bölgesi Genel Müfettişi ve Cezayir Kolordusu Komutanı Tümgeneral Massu ile yaptığı bir mülakatı yayınladı. Massu, Fransa, Alman Ordusu tarafından işgal edildiği zaman daha ilk günlerden itibaren de Gaulle'ün yanında yer almıştı. Fransanın kurtuluşundan sonra, Hindiçini seferine bir paraşütçü albayı olarak katılan Massu, daha sonra 1956 Süveyş harekâtı esnasında İngiliz - Fransız Seferi Kuvvetine komuta etmişti. Massu, IV. Cumhuriyetin devrilip de Gaulle'ün iktidara gelmesine sebep olan 13 Mayıs 1958 hareketini idare eden adamdı. Kendisinin aşırı bir sağcı olduğu ve de Gaulle'ün Cezayir politikasını tasvip etmediği muhakkaktı. Fakat Massu şimdiye kadar Cumhurbaşkanına karşı tam bir sadakat göstermişti. Bundan böyle bu sadakattan ayrılacağına ihtimal verilmiyordu. İşte bu Massu, Alman gazetecisine "Ordunun de Gaulle'ü iktidara getirmekle büyük bir hata işlemiş olduğunu", "Cumhurbaşkanının Cezayirdeki Fransız ahalinin silahlandırılmasını hoş karşılamadığını; ama, yine de bu işin yürütülmekte olduğunu", "Cumhurbaşkanının bütün emirlerine kayıtsız şartsız uyacak kimselerin Ordunun kilit mevkilerinde mevcut olmadığını", "Bütün meselenin de Gaulle'e bir halef bulmak olduğunu" söylüyordu. Bu beyanat, Pariste bir bomba tesiri yaptı. Başbakan Debre derhâl Cezayirdeki Genel Vali Delouvrier ve Başkomutan Orgeneral Challe ile telefonla görüştü. Bir süre sonra, General Challe'in karargâhının -Massu'nün karargâhının değil- Massu'nün ağzından bir yalanlama neşrettiği görüldü. Fakat, ertesi gün Alman gazeteci, mülakatın her kelimesini teyit ediyor ve dünyanın en ciddi gazetelerinden olan Süddeutsche Zeitung da Kempski'nin namusuna yüzde yüz güvendiğini belirtiyordu. Aynı gün Tümgeneral Massu Savunma Bakanı tarafından Parise davet edildi. Massu'nün Savunma Bakanından sonra Başbakan Dabre ve Cumhurbaşkanı de Gaulle tarafından kabul edilmesi bekleniyordu. Massu, Savunma Bakanı tarafından kabul edildikten sonra Savunma Bakanlığınca yayınlanan bir tebliğde "Tümgeneral Massu'nün Savunma Bakanına, kendisinin ve Kolordusunun, Cumhurbaşkanına bağlılığı malûm olan Başkomutan Orgeneral Challe'in emrinde ve ardında olduğunu söylediğini ve bunun üzerine, meseleye kapanmış nazarıyla bakıldığını" açıklıyordu. Massu, General de Gaulle'e kendi bağlılığını bildirmemişti. O, General Challe'a bağlıydı. Demek ki General Challe, Silâhlı Kuvvetler Başkomutanı, Cumhurbaşkanından daha mühimdi. Halbuki, o Orgeneral Challe, aynı Alman gazetecisine, "Unutmayınız ki biz, yani Ordu, Cezayirde bulunuyoruz ve Cezayiri hiçbir vakit terketmeyeceğiz" diyordu. Yani Orgeneral cenaplarının Cumhurbaşkanının fikirlerine sadakatinden şüphe etmek için de dünya kadar sebep vardı!

General Massu
Yıldızı söndü.

Savunma Bakanını tatmin eden izahat Cumhurbaşkanı de Gaulle'ü tatmin etmedi. Ertesi gün, De Gaulle Massu'yü Elysee sarayında 40 dakika beklettikten sonra kabul ediyor ve kendisine vazifesinden azledildiğini bildiriyordu.

Bir gün sonra Cezayir şehri Massu'nün azli haberiyle çalkanmaya başlamıştı. Forum meydanında toplanan 20 bin kadar Fransız, Massu'nün vazifesine iadesini istiyordu. Halk, polisin dağılma emirlerini dinlemedi ve gece 20 ye kadar bekledikten sonra, birdenbire polisin üzerine ateş açtı. Mücadele neticesinde 5 ölü 40 yaralı vardı. Halk dağıtıldıktan sonra Orgenaral Challe, radyoda örfi idare ilân ettiğini bildiriyordu. "Ordu Cezayirlileri milliyetçi tedhişçilerden korumaya çalışırken, burada başka asiler orduyu arkasından vurmaya çalışıyorlar. Örfi idare ilân ediyorum. Sokakta üç kişiden fazla kimsenin birarada dolaşması yasaktır. İşte bu kadar".

De Gaulle ile müfrit sağcılar arasında büyük kavga artık başlamıştı. De Gaulle, uzun müddet, kendisine has liberal fikirleriyle içinden çıktığı ve çok sevdiği Ordu arasında tercih yapamamıştı. Fakat, şimdi ona karşı gelen küstahlar vardı. De Gaulle ise Coty değildi. Küstahlara hadleri bildirilecekti!

Aynı hafta içinde Cezayir Milliyetçileri de bir Hükümet değişikliği yaptılar. Mutedil Ferhat Abbas gerçi iş başında kalıyordu. Fakat, harbe sonuna kadar devama taraftar olan Savunma Bakanı Belkasım şimdi ayrıca Dışişlerini de üzerine alıyor ve harekâtı idare etmeğe yetkili üç kişilik bir Komitenin başkanı oluyordu. Bu Komite icabında Fransayla müzakere yapmağa da yetkiliydi. Cezayir milliyetçilerinin daha fazla sertleşmemesi de, de Gaulle'ün aşırı Fransız sağcılarına karşı mücadelesinde muzaffer olmasına bağlıdır.

K A D I N

Toplantılar

"Happy Birth - Day To You"

Türk ve Amerikan milletlerini birbirlerine yaklaştırarak dostluğu ve ittifakı kuvvetlendirmek maksadıyla sarfedilen gayretlerden kadınların hissesine düşeni mütevazı bir çapta başarmağa çalışan bir teşkilât var: Geçenlerde on yaşına basan Türk -Amerikan Kadınlar Kültür Derneği. Ankaranın Nermin Abadan, Beria Kerem, Zekiye Dranas, Alageyik Lostar, Nezihe Türegün gibi tanınmış hanımları ve Türkiyedeki misyonlarda vazifeli Amerikalıların eşleri tarafından 1950 de kurulan derneğin gayesi, Türk âdet ve an'anelerini Amerikalılara, Amerikan âdet ve an'anelerini de Türklere tanıtmak. Dernek, maksat ve gayesine ulaşmak için sanat ve el işleri, arkeoloji, müzik, edebiyat, dahili dekorasyon, kitap konuşmaları, tabii ki moda gibi sahalarda faaliyet gösteriyor. Ücretsiz lisan dersleri büyük rağbetle karşılanıyor.

On yaşına basması dolayısıyla Derneğin geçen hafta içinde Ankara Palasta tertiplediği müzikli öğle yemeği, sosyal bir hadise oldu. Başkan Suzan Pamir ile Yardımcısı Mrs. Wrinkle'ın açılış, Bayan Lostarın programı takdim ve Bayan Abadanın Derneğin tarihçesi hakkındaki konuşmaları başarılıydı. Muazzam bir beyaz yaş pastası, Türk ve Amerikan bayrakları ile donatılmış salonda, en mutena yerdeki masaya yerleştirilmişti. On eski başkan, beyaz yaş pastasına birer mum diktiler. Kocalarının vazifelerinin sona ermesi münasebetiyle Türkiyede bulunmayan Amerikalı eski başkanlar, üzerlerinde isimleri yazılı kartlar göğüslerine iliştirilmiş Amerikalı üyeler tarafından temsil ediliyorlardı. Beyaz yaş günü pastasının etrafında hep bir ağızdan söylenen "Happy Birth - Day to You" şarkısı, müzikli öğle yemeğinin samimiyetini arttırdı. Müteakiben Yetimler Yurduna gönderilen beyaz yaş günü pastası, daha ziyade kimsesiz yavrucukları o gün de sevindirmek niyetiyle düşünülmüştü. Günün orijinalitesini, müzikli öğle yemeğinin bitiminde gelen tatlı tabaklarının kenarına oturtulan sarı mumlar teşkil etti.

O gün Derneğin hayır faaliyetleri de bulunduğu belirtildi. Parasız dikiş-nakış derslerinde hazırlanan parçalar, el işi sergilerinde satışa çıkarılır. Zaman zaman resim sergileri de tertiplenir. Toplanan teberrüler ve geliratla, Keçiörendeki Yetimler Yurduna ve fakir kadın hastalara yardımlar yapılır. Cebecide açılan gece okuma-yazma kursu halen faaliyet halindedir. Derneğin okuttuğu ve okutmakta olduğu 22 kız talebeden halihazırda 10 tanesi, hayata atılmıştır. Geçen tedris senesi sonunda en muvaffak üç kız lise talebesine, 500 er lira mükâfat verilmiştir.

Derneğin, bir araya gelebilmek ve gelir sağlamak amacıyla tertiplenen toplantıları vardır. Ev davetleri, özel yemekler ve briç partileri neşeli bir gece kazandırır. 23 Nisan bayramlarında, çocuklar için eğlendirici partiler tertiplenir.

Sadece yüksek sosyeteye inhisar eden faaliyetlerin, ileride daha aşağıdaki tabakalara inmesi, Derneğin maksat ve gayelerine daha fazla hizmet edecektir.

CEMİYET

Kurucumuz Habib Edib-Törehan'ın bağışı büyük memnuniyet uyandırdı

Yeni İstanbul gazetesindeki haber.
Kimse söylemezse, kendim söylerim.

Pek çok siyaset adamının aradığı rahatın ve huzurun sırrını İpekçilerin sevimli damadı -ve amatör ressam- Nuri Pınar bulmuş. Geçenlerde, Ömer İnönünün 36. yaş günü dolayısıyla evinde verdiği neşeli partide bu sırrı açıkladı. Nuri Pınar sinema tenkitçilerine evvelden kızarmış. Bunlardan bazıları en güzel filmlere dahi, tutar "boş yıldız" verirlermiş. Halbuki halk, o filmin gösterildiği salonu doldururmuş ve üstelik aynı filme yabancı tenkitçilerin verdikleri yıldızlar da ekseriya "dolu yıldız"lar olurmuş. Böyle hallerde Nuri Pınarın cinleri başına çıkarmış. Günün birinde Nuri Pınar, bir gazetecinin bir sözünü okumuş. Gazeteci diyormuş ki, "Gazetecilerden şikâyet edenler onları susturmak için sarfettikleri gayretin yüzde birini onların yazdıklarına tahammül etmek için sarfetseler hem kendileri rahat ederler, hem gazeteciler.."

Şimdi Nuri Pınar gazeteleri gönül huzuru içinde okuyor ve "Ne yapalım, onun da görüşü buymuş" deyip, "boş yıldız" veren tenkitçilere kızmıyor. Ömer İnönünün partisinde, iki viski kadehi arasında "Bilmezsiniz, ne kadar rahatım" dedi, "Oh! Dünya varmış, yahu.."

Kendisini dinleyenler gülümseyerek mırıldandılar: "Darısı başkalarının da başına.. Darısı başkalarının da başına.."

*

Geçen hafta içinde bir öğle vakti İstanbulda iki kişi meşhur lüks Yeniköy lokantasına yemek yemeğe gittiler. Biri bir şişe bira, öteki bir şişe maden suyu içti. Deniz kenarında -ve lüks lokantada- olduklarını düşünerek midye tavası istediler, "yok" cevabını aldılar. Midye dolmasına razı oldular, garson bir tek midye getirerek ikiye böldü, yarısını birine, yarısını ötekine verdi. Daha sonra küçük bir ıstakozu aynı şekilde paylaştılar. Listede "Karışık tatlı" görerek onu sordular, cevap gene "yok" oldu. Ahbaplardan biri bir tabak bezelyeli pilâv yedi, müteakiben şeftali kompostosu istedi. Lüks lokantanın garsonu, konserve komposto bulunduğunu söyledi. Nihayet, birer fincan kahve içtiler.

Hesap: 96 Türk lirası! Yüz lira verdiler, üstünü almadılar.

*

Büyük bir resim. Büyük başlıklar: Kurucumuz Habib Edip Törehanın bağışı büyük memnuniyet uyandırdı!

Alta bir yazı "YENİ İSTANBUL" kurucusu Habib Edip Törehanın Eskişehirde bir ilkokul inşa edilmesi için yaptığı 200 bin liralık bağış bu şehrimiz halkı tarafından büyük bir memnuniyetle karşılanmıştır. Okuyucularımız bugün üçüncü sahifede arkadaşmız Muzaffer Soysalın Eskişehire dair röportajında bu bağışlar ilgili tafsilâtı ve Eskişehirli şair Cevdet Savgar Kıratlının bu münasebetle yazdığı İstikbal gazetesinde neşredilen (Habib Edip Törehana şükran) başlıklı bir şiiri bulacaklardır. Resimde Yeni İstanbul kurucusu Habib Edip Töreban görülüyor."

İşin komik tarafı: Bunları yayınlıyan gazete Yeni İstanbulun ta kendisi. Hayranlık uyandıran bağış olmadı, bağıcı yapan zatın beyazın oldu.

*

Adanalı zengin D.P. lilerden biri, Babilon adındaki gece klübünde viskisini yudumluyordu. Bu sırada Mefharet Atalay türkçeye adapte ettiği sevilen parçalardan birini okumaktaydı. Adanalı D. P. li parçayı dinledi, sonra : "Yahu burası alafranga değil mi?" dedi Bir tesadüf Mefharet Atalay parçanın ikinci kısmını ingilizce söylemeğe bağlamıştı.

Zengin D. P. li kırdığı potu anladı ve kıs kıs gülen arkadaşına "Amma karışık şarkı bu yahu, bizim il teşkilâtına benziyor" dedi ve kahkahayı bastı.

*

Geçen hafta içinde, Ankaranın lüks gece klüplerinde en çok bahsedilen isim İzmir Milletvekili Osman Kapani idi. Eski Devlet Bakanının isminden bu kadar çok bahsedilmesine sebep, japonyada halâ aydınlanamıyan bir hâdise neticesinde boşalan Büyük Elçilik binasının doldurulmasıydı. Kapaninin evvelki hafta Tokyo büyük elçiliğine tâyin edileceği haberi ortaya atılmış, fakat pek fazla rağbet görmemişti. Ama geride bıraktığımız hafta selâhiyetli ağızlardan -Ankaranın elek üstü hanımları- dedikodu duyulmağa başlanınca büyük bir alâka topladı.

Dedikoduyu duyanlar, birçok bakımlardan İzmir Milletvekilinin bu makama getirilmesini haklı görüyorlardı. Bir kere Kapani yakışıklı bir adamdı. Gösterişi, iyi giyinmesi, nezaketi ve protokol bilgisi yeşil gözlü milletvekilinin büyük elçilik için biçilmiş kaftan olduğunu belli ediyordu. Saniyen Kapani bekârdı...

KİTAPLAR

SANERA

(Suzan Sözenin romanı, İnkilâp Kitabevi, Hamle Matbaası, İstanbul 1959, 176 sayfa, 500 kuruş).

Suzan Sözen adı son yıllarda amerikanvari reklâmlarla parlamış bir ad. Kendisinden "Türk Saganı" diye bahsediliyor. Fransızların meşhur romancısı Collette'ten sonra birden yükselen ve neslinin hikâyesini yazan Françoise Sagan'a benzetilerek verilmiş bir isim. Ancak Suzan Sözen kendisine "Türk Sağan" ı denilmesinden hoşlanmıyor. Nev-i şahsına münhasır bir şahsiyet olmak iddiasında. Doğrusu bunu beceriyor da. Yazdığı romanların edebi kalitesinin hakikaten Françoise Sagan'ınkilerle uzaktan, yakından bir ilgisi yok. Suzan Sözen daha ziyade bizim meşhur "Daktilo Kızlar Romancısı" Esat Mahmut Karakurt tipinde romanlar yazıyor. Üstelik Esat Mahmut gibi son derece de velût. Gençlik yıllarını daha yeni arkada bırakıp orta yaşa henüz girdiği halde kitap halinde neşredilmiş eserlerinin sayısı yedi. Bunların da altısı roman, biri şiir kitabı.

Kitap halinde yayınlanmış tek şiir kitabı "Pas Damlası"nda Suzan Sözen ihtiraslı bir kadının hislerini dile getiren bir şair olarak bundan on, onbeş sene sonra şiirlerinde terennüm etmeye çalıştığı ihtirasından başka bir şeyin geride kalmasına imkân ve ihtimal yok. Suzan Sözenin şimdiye kadar yayınlanmış olan Rahika, Kiralık Ruh, Sahibini Arayan Kadın, Sana Döneceğim, Beni Unut, Sanera ve halen bir gazetede tefrika edilmekte olan Siyah Zambak adlı romanlarında ise, tek şiir kitabı olan Pas Damlasındaki şansı da yok görünüyor. Zira Suzan Sözenin yazdığı tarzdaki romanları, piyasadaki kadın romancıların hemen hepsi şimdiye kadar bol bol yazmışlardır. Fotoğraflarının göz zevkini son derece okşayan fotoğraflar olması, bunların bütün gazeteler tarafından paylaşılmasına yetiyor. Sanera işte bu güzel romancı hanımın son eseri.

Saneranın hikâyesi kısaca şu: Sanera, Suzan Sözenin kafasında yarattığı ve başkaca hiçbir yerde duyulmayan bir kadın adı -Suzan Sözen hemen bütün romanlarında zamandan ve mekândan tecerrüt ettiği gibi, roman kahramanlarının adlarını da kendisi uydurur-. 176 sayfalık romanda Saneranın yaşı hakkında bir fikir edinmenin imkânı yok. Sanera 20 yaşında bir genç kadın mıdır, 30 una gelmiş bir dişi midir, yoksa 40 ında bir azgın mahlûk mudur? Bu suallerin cevabını, kitabı başından sonuna kadar dikkatle okuyan bir insan için vermek mümkün değildir. Sanera bekâr mıdır, evli mi, dul mu? Bu sualin de cevabını romanda boşuna, araştırıp durun!

Romanda çizilen tipe göre Sanera güzel, hem de son derece güzel bir kadındır. -Suzan Sözenin bütün romanlarındaki kadın kahramanlar ve -bizzat Suzan Sözen gibi-. Sanera maceraperest bir kadındır -Suzan Sözenin bütün romanlarındaki kadın kahramanlar gibi.- Sanera son derece şehvet düşkünü bir kadındır ve yatağını paylaşmak için arabacıdan şoföre, şoförden krala kadar hiçbir erkek arasında fark gözetmez. -Suzan Sözenin diğer romanlarında yarattığı kadın kahramanlar gibi— Sanera için mühim olan, kendisini kolları arasına alacak, sıkacak, ezecek, hırpalıyarak sevecek bir erkeğin mevcudiyetidir. Bir erkek olsun da, bu kim olursa olsun. İster bir kayıkçı, ister zenci bir çiftlik amelesi, ister milyoner bir salon adamı, ister vahşi bir şeyh, ister bir yamyam kabile reisi. Sanera kitapta bütün bunlarla yatar. Yeter ki Sanerayı erkekler arzulasınlar, ona, şayet tatmadığı zevkler, şehvetler varsa tattırsınlar.

Romana adını veren Saneranın asrımızda yaşayan bir kadın olduğu, kitabın sadece bir yerinde zikrediliyor. Suzan Sözen devrik değil, yıkık cümlelerle yazdığı romanının bir yerinde boş bulunmuş ve zamanla mekandan kurtulmak arzusunu unutarak Saneranın yaşadığı devrin "tayyare devri" olduğunu açıklamış. Demek ki Suzan Sözenin romanının kahramanı günümüzün kadınlarından biri.

Suzan Sözen
Güzel romancı

Yaşının ve medeni durumunun ne olduğu belli olmayan Sanera, nereden ve nasıl başladığı meçhul bir yolculuğa çıkar. Bir vapurla bir limandan ayrılmış, bir başka limana gitmektedir. Ancak ne vapura bindiği, ne de yanaşacağı limanın adı bellidir. Suzan Sözenin tâbiri ile Sanera "Kozasından yepyeni kanadı ile güneşe çıkan bir kelebek" gibidir. Geçen seneleri ve vapura bininceye kadar geçirdiği hayatı geride bırakmıştır. O, başı belli olmayan bir hayattan, sonu belli olmayan bir hayata doğru giden genç ve maceraperest bir kadındır. Onu geriye bağlayan hiçbir bağ, hiçbir hatıra yoktur. Herşey onun için yaşadığı andadır. Onun için ne ahlâk, ne cemiyet kaideleri bahis mevzuudur. İki saat ara ile hem babanın, hem oğlun koynuna girebilir. Yeter ki bundan zevk alsın. Evli ve evine bağlı bir kocayı baştan çıkarmak için türlü cilveler yapabilir, yeter ki erkeği arzulasın. Kendini Tanrısına hasretmiş bir din adamını baştan çıkarmak için saatlerce önünde çırılçıplak kıvranabilir. yeter ki istesin. Sanera kadın değil, şehvettir. Şehveti için yapamıyacağı şey yoktur. Tek kelime ile Sanera şeytanın kendisidir.

İşte Suzan Sözenin çizdiği Sanera tipi. Bunun dışında romancı, Saneranın boyu posu, saçının rengi, teninin parlaklığı hakkında herhangi bir açıklama yapmak lüzumunu hissetmemiş. Sanera için, güzel demekle yetinmiş.

Mazisinin defterini kapatmış Sanera bindiği vapur bir limana gelip demir attığında rıhtıma çıkar. Çıkar ama geride, kendisini arkasından hayran gözlerle seyreden genç bir kaptan kalır. Sanera kaptanın mahzun olmasına rıza göstermez, geri döner ve kendisini ona ikram eder. Böylece kitabın daha ilk sayfasında vuslat başlar. Kaptanın gönlünü yapan Sanera bu sahneyi şöyle anlatır: "Dün geceyi vapurun genç kaptanı ile geçirdim. Ansızın, son dakikada, rıhtımdan ayrılırken aklıma geldi onunla buluşmak. Yeni bir şehir, yeni bir muhit, serbest, tamamiyle bağımsız, genç, sıhhatli bir kadın. Tabii bir davranış değil miydi bu?"

Sanera, vapur kamarasındaki maceradan sonra indiği şehrin Rasoldor adlı oteline yerleşir. -Tabii otel adı da Suzan Sözenin bütün romanlarındaki isimler gibi muharrirenin muhayyilesinde yarattığı bir isimdir-. Otelde genç ve güzel kadın

hemen dikkati çeker. Yalnızdır. Etrafında erkekler pervane olmaktadırlar. Derken birisi ile tanışır. Bu genç, yakışıklı, iri yarı bir matadordur. Bir boğa döğüşçüsü. Drago adlı Matador ile Sanera otelin rufunda dans ederler, sonra bir otomobil gezisi ve Suzan Sözenin kalemiyle deniz kenarında şu manzara: "Drago spor arabasını bir roket hızıyla kullanıyor. İlerliyoruz çılgın bir süratle. Duruyoruz nihayet. Hızdan hâlâ başım dönüyor. Gözlerim kapalı duruyorum. Arabanın kapısını açıyor Drago. İniyorum. Kayaların arasında bir sahil. İnsanın içini gıcıklayan dalga hışırtısı. İlerliyoruz kol kola kumlarda. Yüksek topuklarım kumlara batıyor. Atıyorum papuçlarımı ayağımdan. Tabanlarımın altında kum. yumuşak, ılık. Yere çömelip oturuyoruz. Üzerimize, sessiz bir yağmur gibi inen mehtap. Drago yavaşça saçlarımı kaldırarak ensemi öpüyor. Devam et, Drago. Yanılmıyorsun. Benden beklediğin zevkin aynısını senden almağa gelmiş hür bir dişiyim. Titriyorsun. Ben de öyleyim. Elektriklenmiş vücutlarımız sabırsız...

Günlerden beri Drago ile yaşıyorum."

Hemen bu satırların altında Suzan Sözen bir başka pasaja geçmekte ve şöyle yazmaktadır: "Fakat alâkam sadece Matadorla değil. Bir tek erkeğe bağlanmış olmak devri zihnimin çok gerilerinde kalmış. Bir başka erkek, daima bir başka erkek. İsimlerin ehemmiyeti yok. Kıymetlerin ehemmiyeti yok. Unutulabilen hiçbir şeyin ehemmiyeti yok. Maksat Hürriyet ".

Dragodan sonra Sanera, Zornoyu bulmuştur. Zorno yarış atı yetiştiricisi, dünyaca maruf - tabii, Suzan Sözenin dünyasınca maruf- haralara sahip bir zengin, Saneranın Zorno ile yatıp kalkması da bir hafta, hadi bilemediniz on gün sürer. Sonra Sanera dünyâca maruf haralardan kaçar. Bu haraların hemen bitişiğinde bir şeker kamışı çiftliği vardır. Kalkar oraya gider. Orada zencilerin çalışmalarını görmüş, onların hayat tarzlarına hayran kalmıştır. Ona göre zenciler çalışırlar, yemek yerler, sevişirler ve uyurlar. Sanera da onlar gibi olmak ister. Gider, çiftliğe amele olarak girer. Ama güzeldir, kibardır ve beyazdır. Dikkati çeker. Orada ona önce çiftlik kâhyası Keribat, daha sonra iri yarı bir zenci delikanlısı olan Matho sahip olurlar. Saneranın günleri bu kuvvetli kolların arasında, samanlıklarda, çimenler üstünde, sazlıklarda, kirli kulübelerde sevişmekle geçer. Ancak

Sözenin romanı: Sanera
Yat, kalk, yat, kalk.

günün birinde çiftliğin efendisi gelir ve derhal Senarayı görür. Keribat, Matho bir kenara atılırlar. Razminar -çiftliğe adım veren sahip- Senarayı alır götürür. Bir müddet de o, Saneranın sahibidir. Ama Sanera Razminarın günlerini karısı ile paylaşmasına dayanamaz. Bir karnaval gecesi oradan da kaçar, gece sabaha kadar türlü koyunlara girer çıkar. Sabah, serserilerle beraber ıslahaneye atılmıştır. Orada hapishane müdürünün, daha sonra da doktorun tadına bakar. Doktorla elbirliği edip kaçar, Çöllerde başıboş yürürken bir dervişe rastlar. Bir müddet onunla yolculuk eder. Bir mağarada bu dervişi de baştan çıkarır. Derken onu da bırakır, bir kervan başının yanına sığınır. Çölde, çadırlarda onunla şehvet geceleri geçilir. Neticede kervanın yolu üstündeki bir manastıra kapılanır. Oraya şifa bulmağa gelen hastalardan Ruytaysung adlı aşiretin reisinin oğlu Nut ile tanışır. Onunla birlikte aşiretin olduğu yere giderler. Nut, Sanera ile evlenmek isterken, Sanera Nutun babası Naonla kırıştırır. Düğününün olacağı geceyi kayınbabası ile bir yatakta geçirdikten sonra da kaçar gider. Günlerce yürüdükten sonra bir nehir kıyısına gelir. Nehirde sandalı ile giden Oka adlı bir yerli kayıkçı görür. Onun sandalına biner, tabii ona da koynunu açar. Kayıkla deniz kenarına kadar giderler. Sanera orada Okayı da bırakır, denize atlayıp kaçar. Kendisini baygın halde bir balıkçı kayığında bulur. 13-14 yaşında bir delikanlı ile dedesi kendisine bakarlar, beslerler, bir müddet sonra Saneranın bindiği kayık bir gemi ile karşılaşır. Gemi Güney Kutbuna -Suzan Sözen burada nasıl olmuşsa olmuş, mekânın adını vermiştir- bir keşif heyeti götürmektedir. Sanera hemen gemideki genç kâşif Liharn ile kırıştırır. Gemi Güney kutbuna varır. Sanera orada da keşif heyetinin asıl başkanı ile karşılaşır. Bir müddet de ona ve yıllardır kutuplarda kadınsız yaşıyan erkeklere karılık eder. Günün birinde buradan da bıkıp yeniden bir gemi ile sonu bilinmeyen maceralara doğru yol alır.

İşte Suzan Sözenin 176 sayfalık Sanera adlı romanının kısa hikâyesi, bu ipe sapa gelmez yatak maceralarıdır. Suzan Sözenin bütün kitapları gibi Sanera da, genç kız ve erkek çocukları bulunan babalar tarafından eve sokulması yasak edilecek kitaplardan biri. Okuyucuya ne edebi, ne bedii zevk kazandıracak bir eser. Yukardan aşağı yatak edebiyatı. O da, tepetaklak edilmiş cümleler, imlâ kaidelerine tepeden bakan anlaşılması güç bir dilden edebiliğini alan bir edebiyat Suzan Sözen "Kalp! Et ve kan parçası, ve içinde her şeyimiz! Hükmetmek isteriz onunla saadetin son zirvesine kadar!" deyip de kelimeleri, noktaları, virgülleri, nidaları peş peşine sıraladı mı Büyük Edebiyat tamamdır!

Sanera tipini yaratan Suzan Sözenin, Saneranın yatıp kalktığı sayısız erkek tipini çizerken renk, milliyet, ırk gibi şeylere aldırmamasına rağmen bilhassa bir noktaya dikkat ettiği hissediliyor. Saneranın hayran kaldığı ve hemen her kahramanda bir parçası anlatılan erkek tipi şöylece çizilebilir: Arkaya doğru düz taranmış kızıla çalar kumral saçlar, (S: 108) Mütenasip bir vücuda tıpatıp oturan dar elbiseler, (S: 100) iri eller (S: 50, 103) ve dik bir yaka (S: 165)

Tabii, parlak bir zevk değil ama, zevk işte.

TİYATRO

Ankara

Değişen afişler

Ankara tiyatroları bu mevsim talihli çıktılar, yahut talihli eserleri sahnelerine koydular. Büyük Tiyatrodaki "Kral Oidipus" mevsim başındanberi oynanıyor. Şaka değil, dört ay, on yedi hafta. Ama buna rağmen henüz 100. temsilini idrak edemedi. Sebebi malûm. Büyük Tiyatroda sahneye konulan eserler haftada ancak dört defa oynanabiliyor, üç defa da yerini opera temsillerine bırakıyor.

Bu hesaba göre "Kral Oidipus" Büyük Tiyatroda üstüste 70 defa kadar oynanmış olacaktır. Devlet Tiyatrosu, geçenlerde basına verdiği resim altı yazılarında, "Kral Oidipus"un 250.000 lira hasılat yaparak rekor kırdığını da haber vermişti. Bu rakam gerçekten bir rekordur, ama, galiba, İstanbulda Gazeteciler Cemiyeti menfaatına, yüksek fiyatlarla verilmiş olan temsillerin hasılatı da hesaba katılmış olacak. Yoksa Ankaradaki bilet fiyatlarıyla bu rakamı bulmak kolay değildir.

Piyesler

Büyükte "İhtiras Tramvayı"

Bu yeni eser, Tenesse Williams'ın "İhtiras Tramvayı" isimli meşhur piyesidir. Daha doğrusu ilk meşhur piyeslerinden biri... Hemen her yerde oynandı; son hatıra gelen, on sene kadar evvel, İstanbul Şehir Tiyatrosundaki temsilleridir. Bu arada eserin filmi de çevrilmiş ve Vivian Leigh'nin unutulmaz muvaffakiyeti sayesinde bütün dünyayı dolaşmıştı.

İstanbuldaki Karaca Tiyatro da, aynı müellifin daha sonra yazdığı piyeslerden üçünü, "Kızgın Dam Üstünde Kedi", "Gençliğin Tatlı Kuşu" ve "Orpheus" unu, "bu mevsim oynanacak eserler" listesinde ilân ediyor. Ama bu 16 piyeslik listeden daha bir tanesini, "Tahta Çanaklar"ı, oynayabildi... İkincisini de bugünlerde çıkarmaya hazırlanıyor.

Devlet Tiyatrosunun "İhtiras Tramvayı"nı sahneye koymaktan maksadı, olsa olsa, şu sırada serbest bulunan sanatkârlardan bu piyese çok uygun düşecek bir tevziat yapmak imkânlarını bulmuş olmasındandır. Nitekim baş rollerin Yıldırım Önal, Mediha Gökçer ve Nedret Güvenç gibi kuvvetli sanatkarlara verilmiş olması da bunu gösteriyor. Öyle zannediyoruz ki Sophokles'in antik trajedisinden sonra Tenesse Williams'ın modern trajedisi de An-

Tenesse Williams
Unutulmaz müellif.

karalılara güzel akşamlar geçirtecektir. Mediha Gökçerin Blanche rolünde büyük bir başarı göstermesi beklenir. Çünkü bu rol değerli sanatkarımızın mizacına uygun bir roldür.. Aynı şeyi Kovalski'yi oynıyacak Yıldırım Önal için de söylenebilir. İki kız kardeşten Stella'yı oynıyacak Nedret Güvençe gelince, ilk defa Devlet Tiyatrosu ansamblı içinde, Ankaralıların karşısına, çok nazik bir rolde çıkacak. Ama Nedret Güvençi İstanbul Ş. Tiyatrosu sahnelerinden tanıyanlar, onun da kuvvetli iki partnerinden geri kalmıyacağına ve bu rolde ilk Ankara muvaffakiyetini kazanacağını kuvvetle ümidediyorlar.

Odada "Pervaneler"

Günden Geceye"den boşalan Oda Tiyatrosuna da, bu Cep Tiyatrosu kurulduğundan bu yana, ilk defa olarak bir telif eser geliyor. Bu telif, Cahit Atay adında genç bir kalemin "Pervaneler" ismini taşıyan ilk tiyatro eseridir ve konusu bir yabancı muharririn hikayesinden alınmıştır. Edebi Heyetin kabul ettiği piyes önce İzmirde sahneye konulmuş ve ilk temsilleri orada verilmiştir.

Devlet Tiyatrosu Oda Tiyatrosu sahnesine, ilk defa olarak, bir telif eser koymakla, bu sahneyi genç kalemlerin eserlerine ayırmak yolunda ötedenberi temenni edilen bir teşebbüsün ilk tecrübesini yapmış olacaktır.. Bu tecrübenin müsbet neticeler vereceğinden şüphe etmiyoruz. Çünkü 65 kişilik bir tiyatro salonu nasıl olsa daima dolar. Büyük sahnelere çıkarılmasında tereddüt duyulan gençlerin yazdıkları ve yazacakları ilk tiyatro denemelerine de hayat hakkı tanımak imkânı hasıl olur. Diğer taraftan dünyaca tanınmış büyük müelliflerin meşhur eserleri de, Ankaralıların haftalarca, bazen aylarca beklemeden seyredebilecekleri büyük salonlara kavuşmuş olur.

Küçükde "Son Yağmur"

Küçük Tiyatrodaki ikinci telif eser, Orhan Asenanın "Yalan"ı da 50. temsilini aştıktan sonra, bu hafta sonunda, yerini yeni bir telif esere, Perihan Zorlunun "Son Yağmur"una bırakıyor.

Perihan Zorlunun aynı sahnede birkaç sene evvel bir piyesini daha görmüştük. "Günah Gecesi" adını taşıyan bu piyes ümit verici bir zabıta piyesiydi. Agatha Christie'nin en güzel örneklerini verdiği bu tarz tiyatro eserlerinin yerlilerini bizde Perihan Zorlu vermiş oluyor.

Bir kadın müellifimizin yazdığı "Son Yağmur"u bir kadın rejisörümüz, ilk tecrübesini "Sevmek" piyesiyle ve muvaffakiyetle vermiş olan Muazzez Kurdoğlu, sahneye koymaktadır. Dekorlarını da gene Seza Altındağ çizmiştir. Bu piyeste Beyhan Gönenç, Elçin Saracoğlu gibi istidatlı gençlere mühim vazifeler verilmiştir.

Üçüncüde Aşk resmigeçidi

Devlet Tiyatrosu ilânlarına göre "Dört Albayın Aşkı" temsillerine şubatın ilk günlerinde nihayet verilecek ve Üçüncü Tiyatroda bu piyesin yerini tanınmış Fransız müellifi Jean Anouilh'un "Toreadorlar Valsi" isimli bir komedisi alacaktır.

"Toreadorlar Valsi" Anouilh'un "Fars" adı altında oynattığı en kuvvetli piyeslerinden biridir Anouilh bu piyesinde yaşlı ve çapkın bir generalin hususi hayatını, daha doğrusu hissi hayatını ele alır. Hasta ve manyak karısı ile yirmi sonedir seviştiği romantik sevgilisi arasında ne yapacağını bilemeyen, sevgilisini de sonunda genç katibine kaptıran bu kocamış, fakat gönlü taze kalmış generalin traji komedisine "Bir Generalin Aşkı" da denebilir.

"Dört Albayın Aşkı"ndan sonra şimdi de "Bir Generalin Aşkı"... Anlaşılan Üçüncü Tiyatroda bu sene askeri bir aşk resmigeçidi seyredeceğiz.

"Toreadorlar Valsi"ni Ahmet Evintan sahneye koymaktadır, dekorlarını Tarık Levendoğlu çizmiştir. Piyesin başrolü olan Generali de Devlet Tiyatrosu kadrosuna bu sene

katılmış olan ve Ankarada ilk defa sahneye çıkmaya hazırlanan Münir Özkul oynıyacaktır. Münir Özkulu Küçük Sahneden tanıyanlar, sonradan girdiği İ. Şehir Tiyatrosunda kendisine uygun düşecek ne bir piyes, ne de bir rol bulunamadığı için orada boşuna vakit kaybettiğini üzülerek görmüşlerdir. Fakat Devlet Tiyatrosu "Toreadorlar Valsi" ile Münir Özkulu, bütün sanat kabiliyetini göstermek imkânını bulacağı, bir eserde ve rolde sahneye çıkartmış oluyor. Onun için bu eserin Üçüncü Tiyatroda büyük bir ilgi ile seyredileceğini tahmin ediyoruz.

İstanbul

Şehir Tiyatrosunda

İstanbul Şehir Tiyatrosunun iki sahnesinde program değiştirilmiştir. Bunlardan biri Lâle Tiyatrosudur. Bu tiyatroda sahneye konulan Namık Kemalin "Akif Bey"i de beklenen ilgiyi göremeyince, yerine iki hafta için Refik Erduranın "Deli" isimli komedisi tekrar edilmiştir.

"Deli"nin tekrarından sonra bu tiyatroda Jack Popplewell'in yazdığı, Genco Erkalın da türkçeye çevirdiği "Yaramaz Çocuk" isimli piyes sahneye konulmuştur. "Yaramaz Çocuk"u Devlet Operasından ayrılan Aydın Gün sahneye koymuş, aynı piyeste eşi Azra Gün de mühim bir rol almıştır. Böylece iki opera sanatkârımız şimdilik operayı bırakıp tiyatro sahasına geçmişler, demektir. Fakat bu muvakkat bir geçiştir. Aydın Gün yeni kurulmakta olan İstanbul Operasının hazırlık - larıyla meşgul olmaktadır, bu hazırlıklar biter bitmez de ilk opera faaliyetine, bu kısmın müdürü olarak başlıyacaktır.

ŞehirTiyatrosunda program değiştiren ikinci sahne Komedi bölümüdür. Burada oynanmakta olan Çetin Altanın "Tahtaravalli" piyesi ümidin üstünde bir rağbet görmüş ve nihayet geçen hafta yerini Cevat Fehmi Başkutun yeni komedisi "Öbür Gelişte" ye bırakarak Eminönü Bölümüne geçmiştir.

Cevat Fehminin yeni piyesini Vasfi Rıza Zobu sahneye koymuş, başrölünü de kendisi almıştır. İlk temsiller İstanbul seyircisinin ilgi ve rağbeti ile karşılanmıştır. "Paydos" müellifinin yeni piyesiyle Komedi bölümünde yeni bir muvaffakiyet kazanacağı tahmin edilmektedir. Çünkü eserin mevzuu caziptir ve kurdukları birçok hayalleri dünyaya bu gelişlerinde gerçekleştiremeyen insanların "Öbür Gelişte" ne hal aldıklarını ve neler yapabildiklerini göstermektedir.

RADYO

A. B. D.

Payola

Payola, amme hizmetlerinde suistimalin ve ahlâksızlığın pek küçük ölçüler içinde vuku bulduğu Amerikada, bugünlerde çoğunluğun zihnini ve dilini çalıştıran bir mevzudur. Günün hâdisesi haline gelişine bakılırsa "payola" büyük bir skandal sayılabilir. Fakat hâdise, hoş gören bir gözle bakıldığında incir çekirdeğini ancak dolduracak kadar küçüktür ve önemsizdir. "Payola" nedir. "Payola, plâk imalâtçılarının, radyo istasyonlarındaki "disc jockey"lere, bazı plâkları tanıtmaları için para veya mal olarak ödedikleri bir çeşit rüşvettir. "Disc Jockey" Amerikancada, radyo ve televizyon istasyonlarında, popüler musiki plâklarını "izahlı" olarak dinleten konuşmacılara verilen isimdir. Bir popüler musiki plâğının üzerinde ancak o plâğı yerin dibine batırmak için ciddî ve akla yakın lâf edilebileceğinden, disc Jockey'lerin ise bu yolda konuşmaları maksada aykırı düşeceğinden, bu çeşit plâklarla ilgili sözler çoğu kere birtakım soğuk esprilerden ibaret kalmaktadır. Oysa Amerikada disc Jockey'ler, hele yirmi yaşına varmamış gençler nezdinde, dediklerine kutsal kitabınkiler kadar önem verilen şahıslardır. Bu sebeple, vazifesi yeni çıkan plâkları birkaç övücü sözle ve sözde birkaç nükteyle, dinleyicilerine sunmak olan bir disc Jockey, herhangi bir plâğı ötekilerden daha fazla överek çalıyorsa, yahut bir plâğı haftada onbeş kere, ötekileriyse daha az dinletiyorsa, disc Jockey'in lûtfuna mazhar olmuş o plâğın satışı derhal artar; binleri, yüzbinleri, bazen de milyonları bulur. Disc Jockey'in bir plâğa göstereceği lûtfu ise plâk kumpanyalarının hediyeleri ayarlar. Disc Jockey, plâk kumpanyalarından para veya mal olarak aldığı hediyelerin çokluğu ve değeri nisbetinde, en ziyade cömert olan kumpanyaların plâklarına en büyük lûtfu gösterir. Tesirleri Avrupa memleketlerine, hattâ Türkiyeye kadar bile uzanan "Haftanın en iyi plağı" listeleri, işte bu şartlar dahilinde meydana gelir. Plâk kumpanyası payola'yı öder; disc Jockey, payola ödiyen kumpanyanın plâğını ötekilerden daha çok çalar ve daha çok över; disc Jockey çaldı ve övdü diye halk o plâğı beğenir ve satın alır. Satış arttığı için o plâğın en iyi plak olduğu kararına varılır ve listenin bir numaralı plağı böylece tâyin edilir.

Bütün bu olup bitenleri kanunlara ve ticaret ahlâkına aykırı gören Federal Ticaret Komisyonu şimdi hadiseye el koymuştur. Komisyon irili ufaklı 15 plâk firmasını, disc Jockey'lere ve plâk bayilerine "gayrı kanuni hediyeler" vermekle ve "aksi halde satılmayacak olan plâkların bu yolla satışını sağlamakla" itham etmektedir. Federal Ticaret Komisyonunun disc jockey'lere ve plâk bayilerine lâyık gördüğü bu itham aslında halka, plâk alıcılarına tevcih edilmiş sayılabilir. Plâk imalâtçılarının, satışlara tesir edecek şahıslara "hediye" vermeleri, eninde sonunda pek basit bir ticarî metoddan ibarettir ve ahlâkî değeri, reklamcılıktan, ilâncılıktan daha düşük veya daha yüksek değildir. Fakat Federal Ticaret Komisyonu, "aksi halde satılmıyacak plâkların bu yolda satışını sağlamak" iddiasıyla ortaya çıkınca, bir yandan bütün popüler musiki plâkları "aksi halde satılamaz" damgasını yemektedir: Öte yandan da popüler musiki plâklarının alıcıları, kendi başlarına iyiyle kötüyü ayırt etmekten aciz zavallılar durumuna düşmektedirler. Federal Ticaret Komisyonunun iddiasından çıkartılabilecek bu neticeler nitekim birer gerçeği işaret etmektedirler. Gerçekten, popüler musiki plâklarının -çok az sayıda istisnalar dışında- hepsi, musiki sanatının daha soylu ölçülerine göre, tek bir nüsha bile satmaması gereken çöplerdir. Bunları, disc jockey radyoda çalıyor diye, yahut herkes alıyor diye satın alan ve dinliyenler ise kendi başlarına bir musiki parçasının iyi veya kötü olduğuna karar veremiyen, zaten zevkleri ve bilgileri böyle şahsî bir davranışı uyguluyacak kadar gelişmemiş kişilerdir ve bunların sayısı milyonları bulmaktadır. Kusur, yalnız Amerikan halkında değildir. Payola her memlekette sökebilir. Nitekim, Amerikan popüler musikisinin ve "haftanın en iyi on plâğı" listelerinin, Amerikanın Elvis Presley, Ricky Nelson, Connie Francis vs. gibi "yıldız" halk şarkıcılarının Avrupa memleketlerinde gördüğü rağbet, Amerikan payola sisteminin Avrupadaki tesirlerinin sonuçlarıdır.

Mostrada hile

Payoladan sonra Federal Ticaret Komisyonu geçen hafta, bu kere doğrudan doğruya televizyona münhasır olmak üzere, yeni ithamını a-

çıkladı. Komisyonun bu seferki iddiası şudur: televizyona ilân veren bazı imalatçılar mallarını güzel, cazip göstermek için göz aldatıcı hilelere başvurmaktadırlar. Reklamı yapılan bir nebati yağın piyasadaki başka yağlardan daha mı kaliteli, daha mı lezzetli olduğu iddia ediliyor? Reklamı veren firma yağının televizyon ekranında daha cazip görünmesi için malını, televizyonun ışık ve görünüş şartlarına uyacak şekilde ıslatmakta veya boyamakta, sonra da yağı ekranda, adı verilmiyen herhangi başka bir yağla kıyaslıyarak göstermekte, fakat tabii ki öteki yağ, görünüşünü güzelleştirecek herhangi bir muameleye tabi tutulmadan ekrana çıkarılmaktadır. Yahut, gıda maddelerini buz dolabında bozulmadan muhafaza eden kalay kağıdı imalâtçılarından biri kendi malının öteki kalay kâğıtlarından daha mı iyi olduğunu isbat etmek istiyor? Yapılacak şey basittir: malı gene, başka bir kalay kağıdıyla kıyaslamak, fakat öteki kalay kâğıdını buruşturmayı ihmâl etmemek... Buna, reklâmı yapılan kâğıdın içinde muhafaza edilen bir maddenin tazeliğini göstermek için, taptaze bir et parçasını ekranda göstermek, öteki kalay kâğıtlarının işe yaramadığını anlatmak için de kurumuş, bozulmuş bir parça eti onun yanına koymak yeter.

İşte, halkın alelade bir reklâm programında bile aldatılmasına göz yummayan Komisyon meseleye el koymuş ve hadiseyi, soruşturma için, Amerikan Temsilciler Meclisinin Tali Komisyonlarından birine havale etmiştir. "Bilgi Yarışı" ve "Payola" skandallarından sonra, Amerikan radyo ve televizyon idarecilerinin başını yeni bir derde sokan bu reklâm hilesi meselesi şimdi Temsilciler Meclisindedir. Soruşturmalarda Başkan Eisenhower"in radyo ve televizyon müşaviri, tanınmış aktör Robert Montgomery de şahitlik etmiştir.

Bilgi yarışı hilelerinin olsun, "payola" ve reklâm programı skandallarının olsun, önemsizliğine bakılırsa, büyük başın derdinin ille de büyük olması gerekmemektedir. Radyo ve televizyonları hususi teşebbüsün elinde bulunan bir memlekette, bir eğlence programına veya reklâm yayınına basit ve zararsız bir hile karıştırılması hadisesinin, o memleketin resmi makamlarınca ele alınman ve milli bir mesele haline getirilmesi, Devletçe işletilen radyolarda bir milletin ana davalarıyla ilgili mevzulara yalan hile ve tahrifçilik karıştırılmasına omuz silkilmesine, hattâ bunların teşvik edilmesine alışmış bir şarklının kolay kolay akıl erdiremiyeceği bir iştir.

S P 0 R

Klüpler

F.B. nin V.C. ocağı mı?

Geçen haftanın sonunda cumartesi günü Başbakanlığın kapısı önünde neşeli bir grup görenler, Beyfendinin gene vilayetlik isteyen bir heyeti kabul ettiğini, üstelik vaadde bulunduğunu sandılar.

Hele zayıf, kır saçlı, hareketlerinden Karadenizli olduğu açıkça anlaşılan biri diğerlerinden çok daha fazla keyifliydi. Belli ki Beyfendi kendisine pek fazla iltifat etmişti. Esasen son günlerde işleri iyi giden bu adam Karadenizlilere has esprileriyle her toplulukta, ortalığı kırıp geçiriyordu. Bu adam D. P. nin transfer kıymetlerinden Ordu milletvekili Atıf Topaloğluydu. Yanındakilere gelince, onlar da Fenerbahçe kulübünün muhalefet cephesini teşkil eden Fenerbahçeliler..

Fenerbahçe heyeti, Başbakana ziyaretlerinin bir "V. C ye iltihak" ziyareti halinde teşhir olunduğunu görünce pek şaşırdılar. Zira aslında V. C. bahis mevzuu bile değildi. Fenerbahçeli muhalifler arasında, her yerde olduğu gibi bol miktarda C. H. P.li vardı. Üstelik Fenerbahçedeki cereyan, Galatasaray gibi Fenerbahçeyi de politikacı idarecilerden kurtarmak gayretiydi. Halbuki şimdi, bir emrivaki ve bir politikacı ortaya çıkıyordu.

Bu parlak ziyareti müteakip Rüştü Dağlaroğlunun Ankara Palasta yaptığı basın toplantısına iştirak eden gazeteciler, Dağlaroğlunu müstehzi tebessümlerle dinlediler. Günlerden beri "Fenerbahçeli Muhalifler" diye bir grubun olmadığını söylüyorlar ve bu kelimenin ağızlara bile alınmaması lüzumunu ileri sürüyorlardı. Anlaşılan Dağlaroğluna Beyfendinin de bu kelimeden pek fazla hoşlanmadığını söylemişlerdi.

Anlaşılan kongrede iki Karadenizli karşı karşıya kalacaktır: Osman Kavrakoğlu ve Atıf Topaloğlu...

İki Karadenizli Galatasaray - Fenerbahçe maçı münasebetiyle Kongreden evvel 19 Mayıs Stadyumunda karşı karşıya geldiler. Kavrakoğlu, Topaloğlunun F. B. heyetini V. C. li diye Başbakana götürmesinden hiç memnun kalmamıştı. Bunun klüp için zararlı olacağı kanaatindeydi. Atıf Topaloğlu 1946 dan beri D. P. li Kavrakoğluna fütursuzca "ben Kulübü değil, Partimi düşünürüm" dedi.

Kavrakoğlunun gözleri faltaşı gibi açıldı. İnsanlar amma da kolay "Partim" diyorlardı...

5. FASİKÜLÜ ÇIKTI

Bir taraftan ansiklopedik bilginizi, bir taraftan kelime bilginizi değerlendiren önemli bir eserdir. 1500 sayfadan fazla büyük bir cilt olacak, içinde 25.000 den fazla kelime ve ansiklopedik madde, 4000 den fazla resim, 50 den fazla renkli tablo yer alacaktır.

HER EVE, HER OKULA, HER İŞYERİNE LÂZIMDIR.

Çıkmış olan fasiküllerden edinmeniz için, müracaatınızı ve abone kaydınızı yaptırmakta acele ediniz. Yeniden abone olacaklara çıkmış fasiküller gönderilir.